

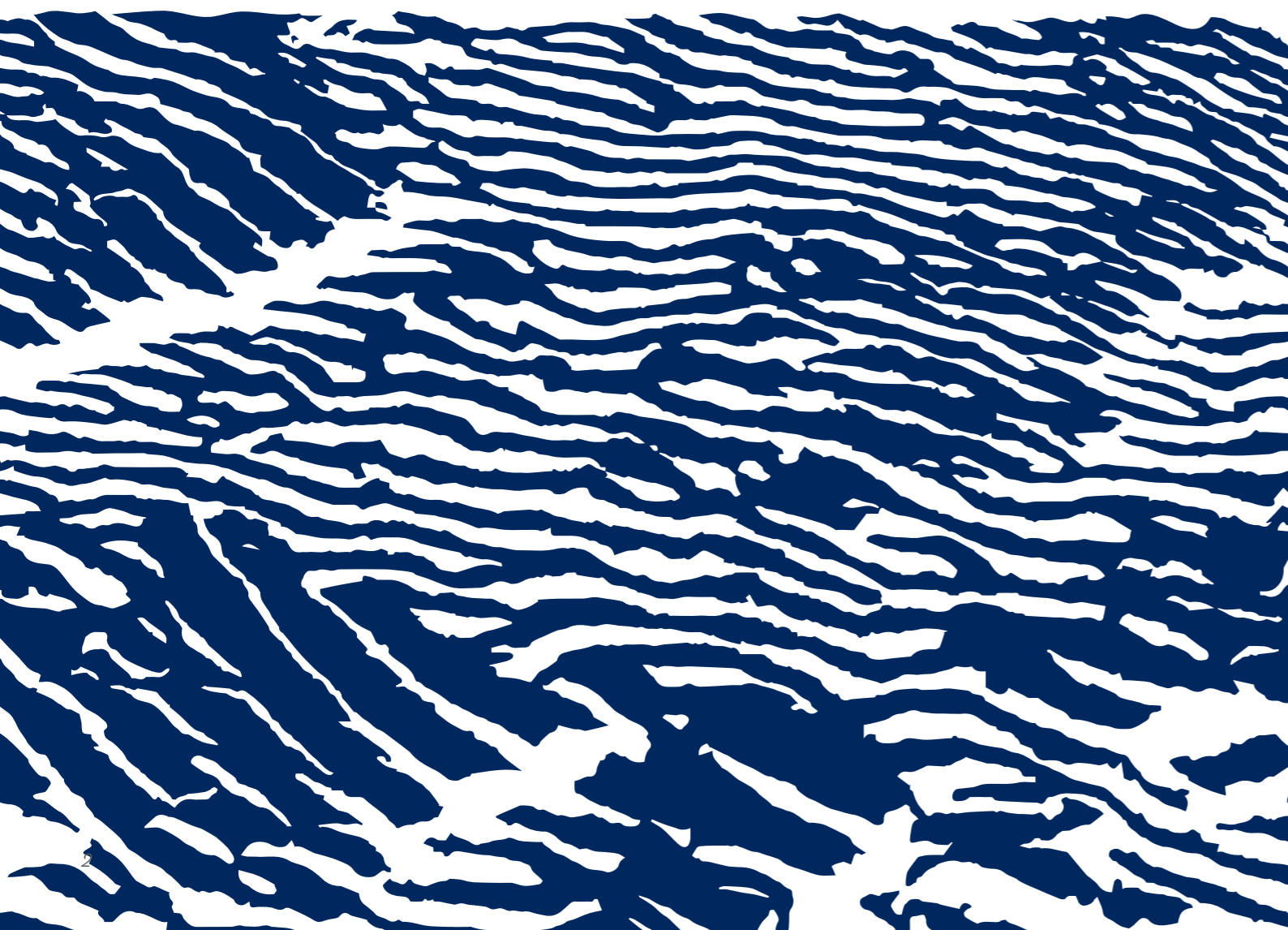

2014

Jaarverslag

Waddenvereniging

Woord vooraf	4	Werving	48
De Waddenvereniging	6	Organisatie	52
Doelstelling, analyse en strategie	8	Algemene Ledenvergadering	54
Doelstelling	9	Ledenraad	55
SWOT-analyse	10	Bestuur	56
Omgevingsanalyse	11	Bureau	58
Strategie 2014	13	Samenwerkingsverbanden	60
Gebiedsbescherming 2014	14	Samenwerking nationaal	61
Strategie gebiedsbescherming	15	Samenwerking internationaal	63
Werelderfgoed	16	Governance	66
Vismigratierivier	18	Financiën en risicobeheersing	70
Vis en visserij	20	Samenvatting 2014	76
Klimaat en energie	23	Vooruitblik 2015	78
• Windenergie	23	Begroting 2015	80
• Zeegras	23	Financieel verslag	82
• Wadden als klimaatbuffer	25	I. Balans per 31 december 2014	83
Delfstoffenwinning	26	II. Staat van baten en lasten	84
• Zout	26	III. Kasstroomoverzicht	86
• Gas	27	IV. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	87
Eems-Dollard	28	V. Toelichting op afzonderlijke balansposten	88
Beheer	30	VI. Toelichting op staat van baten en lasten	95
Rampenbestrijding en scheepvaartveiligheid	32	Overige	99
Militaire activiteiten	34	• Controleverklaring	99
Wetenschap en lectoraat	35	• Resultaatbestemming	101
Bevorderen van de belangstelling 2014	38	• Ondertekening	102
Strategie bevorderen belangstelling	39	• Colofon	103
Educatie	40		
Voorlichting en evenementen	42		
Communicatie en marketing	44		

Woord vooraf

Dit jaarverslag verschijnt in het jaar waarin wij ons vijftigjarig jubileum vieren. Voordat u gaat lezen wat we allemaal in 2014 voor bijzondere resultaten bereikt hebben, kijken we eerst terug naar 1965.

In die tijd was de Waddenzee voor veel Nederlanders een waardevolle moddervlakte. Plannen om het gebied in te polderen waren in een vergevorderd stadium. Kees Wevers, een 16-jarige jongen uit Kortenhoef, kreeg er lucht van en schreef uit protest een brief naar diverse dagbladen. Zijn emotionele oproep vond al snel gehoor bij tal van liefhebbers van dit unieke natuurgebied. Zij verzamelden zich op 17 oktober van dat jaar in Hotel Zeezicht in Harlingen en richtten daar de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee op.

Vijftig jaar later is de Waddenzee een natuurgebied met internationale allure, dankzij de Werelderfgoedstatus. Nergens anders in Nederland kunnen wind, water en getij nog zoveel hun eigen gang gaan. En toch staan natuur, rust en ruimte voortdurend onder druk. De Waddenvereniging is in 2014 op vele fronten actief geweest om daar

wat aan te doen.

Nog steeds kan de Waddenzee de volle aandacht gebruiken van een ieder die opstaat voor de schitterende ruigheid van dit unieke gebied. Van onze geschiedenis hebben we geleerd dat we het Werelderfgoed alleen kunnen behouden met mensen die – net als wij – van de Waddenzee zijn gaan houden. Wij zien er naar uit om dat samen met u te vieren in 2015!

Arjan Berkhuisen
Directeur Waddenvereniging

De Waddenvereniging

De Waddenvereniging is dé toonaangevende landelijke organisatie die opkomt voor de belangen van het wad. De vereniging beïnvloedt het beleid van overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties en bevordert de belangstelling voor de Waddenzee. De Waddenzee is in 2009 uitgeroepen tot UNESCO Werelderfgoed. De Waddenvereniging is sinds 1965 actief in het gebied als hoeder en kenner van het wad. In 2015 bestaat de Waddenvereniging vijftig jaar.

Naam

Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee. Ook handelend onder de verkorte naam: Waddenvereniging.

Vestigingsplaats

Harlingen

Rechtsvorm

Vereniging

Contactgegevens

Bezoekadres:

Droogstraat 3
8861 SR Harlingen

Postadres:

Postbus 90
8860 AB Harlingen

Tel. 0517 - 493 693

Fax. 0517 - 493 601

info@waddenvereniging.nl

www.waddenvereniging.nl

- *Volg ons op Twitter via @waddentweets, word fan van de Waddenvereniging op Facebook of schrijf je in voor onze gratis wekelijkse e-mailnieuwsbrief.*
- *Ondersteun als lid of donateur de duurzame bescherming van het wad. Je bent al lid vanaf € 2,25 per maand.*
- *Ondernemer met hart voor het wad? Sluit je aan bij ons nieuwe netwerk Club WAD500. Kijk voor meer informatie en aanmelden op www.waddenvereniging.nl/wad500.*

Kijk op www.waddenvereniging.nl op welke manieren je de Waddenvereniging nog meer kunt steunen.

Doelstelling, analyse en strategie

Doelstelling

In de statuten staat onze doelstelling als volgt omschreven:
'De vereniging streeft naar behoud, herstel en goed beheer van natuur, landschap en milieu en van de ecologische en cultuurhistorische waarden van het waddengebied, waaronder begrepen het noordelijk zeeleigebied en de Noordzee als onvervangbare en unieke natuurgebieden. De vereniging stelt zich tevens ten doel de bevordering van de belangstelling voor deze gebieden. In haar handelen gaat zij uit van het besef, dat de mens een onderdeel is van het ecosysteem.'

Onafhankelijk

We zijn een constructieve en onafhankelijke vereniging van wadliefhebbers die waakt, aanjaagt, gidst en verbindt. We houden constant de ontwikkelingen in het gebied in de gaten. Op die manier kunnen we snel inspringen op momenten dat de rust, ruimte en ruige natuur van de Waddenzee en het waddengebied bedreigd worden. Niet gehinderd door andere belangen, laten we onze tanden zien als het echt moet.

Toekomstgericht

Wij zijn ook de motor achter innovatieve plannen om de natuur te herstellen, zoals de Vismigratierivier. En we gaan ons weer meer richten op de jeugd. Want om de Wadden ook voor toekomstige generaties te behouden, is het van essentieel belang

om mensen van kinds af aan bekend te maken met de unieke waarden van het wad.

Speerpunten 2010-2014

In ons meerjarenbeleidsplan 2010-2014 kiezen we bewust voor een focus op vijf prioritaire thema's. Dat zijn: natuurherstel en Natura-2000, verduurzaming van de Eemsdelta, klimaatadaptatie, duurzame recreatie en toerisme in het Werelderfgoed en versterking van onze achterban. Per jaar worden deze thema's verder uitgewerkt in een overkoepelend jaarplan. Het meerjarenbeleidsplan 2010-2014 van de Waddenvereniging kunt u downloaden via www.waddenvereniging.nl/meerjarenbeleidsplan. In 2015 wordt een nieuw meerjarenbeleidsplan 2015-2019 vastgesteld.

SWOT-analyse

Een SWOT-analyse omschrijft de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van de vereniging bij bovengenoemde omgevingsontwikkelingen.

Intern	Sterktes	Zwaktes
	<ol style="list-style-type: none"> Als onafhankelijke vereniging kunnen we sterk inspelen op bedreigingen. We hebben veel kennis van het gebied. We hebben een stabiele financiële basis. 	<ol style="list-style-type: none"> De Waddenvereniging is nog weinig zichtbaar in het gebied. De Waddenvereniging is onvoldoende onderscheidend. Voor grote langjarige projecten is externe financiering nodig.
Extern	Kansen	Bedreigingen
	<ol style="list-style-type: none"> Er is een groeïende interesse in natuur. De waarde van het Werelderfgoed wordt nog weinig gebruikt. De randen van het wad gaan op de schop en dat biedt mogelijkheden voor het terugbrengen van meer natuurlijke dynamiek. 	<ol style="list-style-type: none"> De economische crisis zorgt voor een veelvoud aan plannen die botsen met rust, open landschap en dynamische natuur. Door onduidelijk beheer van de Waddenzee, nemen terugtrekkende overheden steeds minder verantwoordelijkheid voor het gebied. Mensen zijn steeds minder bereid om zich langjarig te verbinden.

Omgevingsanalyse

1. De Waddenvereniging is een landelijke, particuliere en **onafhankelijke vereniging** die bestaat dankzij de steun van een grote groep waddenliefhebbers. Wij zijn niet afhankelijk van subsidies en ontvangen geen structurele overheidssteun voor ons werk. Hierdoor kunnen wij in alle vrijheid kritisch staan tegenover ontwikkelingen die het wadengebied bedreigen.

2. Wij zijn een vereniging van mensen met passie voor het wadengebied. Binnen het team van experts is **veel kennis van het gebied**. Hierdoor kunnen wij snel inspelen op bedreigingen. Onze kennis over het Werelderfgoed Waddenzee delen wij op allerlei manieren met anderen. Hiermee hopen wij het draagvlak voor het belang van het behoud van het wadengebied en de Waddenvereniging te vergroten.

3. De Waddenvereniging heeft een **stabiele financiële basis**. We hebben geen schulden en beschikken over reserves die een solide basis zijn voor onze inzet op lange termijn.

4. Wanneer je een bezoek brengt aan de Wadden, is de Waddenvereniging nog weinig **zichtbaar in het gebied**. Wij beheren geen gebieden en hebben geen bezoekerscentra. We werken wel hard aan verbetering daarvan.

5. Steeds meer organisaties profileren zich met de Wadden. Dat biedt kansen voor samenwerking. Om elkaar effectief aan te vullen is het belangrijk dat het onderscheid van de Waddenvereniging ten opzichte van andere organisaties helder is.

6. Er zijn volop ideeën bij de Waddenvereniging voor innovatieve plannen om de natuur te verbeteren of om bijvoorbeeld jeugd beter te betrekken bij ons werk. Voor dit soort langjarige projecten is in de bestaande middelen van de Waddenvereniging onvoldoende financiële ruimte. We gaan actief op zoek naar (nieuwe) manieren voor **externe financiering**.

7. De Wadden en de Waddenvereniging worden steeds vaker vermeld in de media. Er lijkt een **groeïende interesse** te zijn voor de rust, ruimte en natuur van het wadengebied. Dat past binnen trends die zich laten vertalen als: duurzaam en lokaal, echt, eerlijk en transparant, beleving en verhaal. De Waddenvereniging kan hier slim op inspelen.

8. Uit onderzoek van de Waddenvereniging in 2013 blijkt dat er door ondernemers in het gebied nog maar nauwelijks gebruik wordt gemaakt van de kansen die het **Werelderfgoed** biedt. De Waddenvereniging presenteert inmiddels een breed pakket met een pool van speciaal opgeleide Werelderfgoedgidsen, een reeks Werelderfgoedexcursies en trainingen en cursussen voor ondernemers en instellingen in het gebied.

Strategie 2014

9. De komende jaren breken er interessante en drukke tijden aan voor de **randen van het wad**. Zeventig procent van de dijken rond de Waddenzee zullen worden versterkt in het kader van het Deltaprogramma. Daarnaast zal het aantal zandsuppleties waarschijnlijk toenemen. Zeespiegelstijging door klimaatverandering zorgt de komende tientallen jaren voor veel werk aan de duinen en dijken en voor verzilting van de kustzone. Er zijn allerlei plannen voor herstel van trekvispopulaties, duurzame energieontwikkeling en havenontwikkeling. De uitdaging voor de Waddenvereniging is dat dit gebeurt met zoveel mogelijk herstel van de natuurlijke dynamiek.

10. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving is het **open landschap** van de Waddenzee de laatste tien jaar gehalveerd. Sinds een paar jaar wordt deze waarde wettelijk zelfs niet meer beschermd. Het is juist deze waarde die vaak genoemd wordt door de vele bezoekers aan het gebied. De Waddenvereniging is voorstander van een duurzame manier van stroomopwekking, zoals windenergie, maar staat ook voor het open landschap van het wadgebied. Industriële ontwikkelingen zoals de vele plannen voor gaswinning, zoutwinning en de uitbreidingen bij havens zien wij als bedreiging voor de rust, ruimte en het open landschap.

11. De Waddenvereniging pleit al ruim veertig jaar voor een beter **beheer** van de Waddenzee. De noodzaak voor beter beheer wordt eind 2013 bevestigd met een kritisch rapport van de Algemene Rekenkamer. Hierin adviseert zij de overheid om te komen tot één beheerder. De Waddenvereniging maakt gebruik van dit momentum en jaagt het proces om dit voor elkaar te krijgen aan.

12. De laatste jaren neemt de populariteit van het lidmaatschap af. Mensen willen zich liever niet meer **langjarig verbinden** aan een vereniging. Wel is de bereidheid voor een financiële bijdrage nog steeds groot. De Waddenvereniging werkt aan nieuwe manieren om wadliefhebbers te laten bijdragen.

De omgevingsanalyse laat zien dat er ook in 2014 veel op de Waddenvereniging af komt. Terugtrekkende overheden, nieuwe bedreigingen vanwege de financiële crisis en een groeiend aantal organisatie die verschil willen maken in het gebied, hebben gevolgen voor de organisatie.

Tegelijkertijd stellen we in de SWOT vast dat de ledenwerving moeizamer wordt, terwijl de belangstelling voor de rust, ruimte en natuur van het gebied in het gebied en daarbuiten groeit (7).

We concluderen ook dat de kennis van het gebied en ons netwerk sterk is. Onze strategie in 2014 is daarom om **zichtbaarder** (4) te worden als hoeder en kenner van het wadgebied als geheel voor de waddenbezoeker. Dat doen we door meer aan te sluiten op lokale initiatieven en nieuwe bevoegdheid in het gebied. Als expert van het Werelderfgoed Waddenzee als geheel kan de Waddenvereniging lokale producten en initiatieven verrijken en zo het aantal ambassadeurs voor de waarden van het **Werelderfgoed** (8) vergroten.

We zijn op verschillende manieren zichtbaar in het gebied, afhankelijk van de rol die we als vereniging innemen. We onderscheiden vier verschillende rollen: behouden, aanjagen, gidsen en verbinden.

Behouden

De **stabiele financiële basis** (3) van de vereniging zorgt er voor dat de vereniging ontwikkelingen **onafhankelijk** (1) kan blijven toetsen. Voor de focus van behoud van rust, ruimte en dynamische natuur kiezen we er in 2014 voor om met name het dilemma rond windenergie en behoud van **open waddenlandschap** (10) op te pakken. Een extra ledenvergadering zal ons huidige standpunt herijken. Daarnaast blijft de vereniging alert op plannen die afbreuk doen aan die waarden, zoals verzet tegen zoutwinning onder het wad en verdere achteruitgang van de troebele Eems.

Om te zorgen dat er bij terugtrekkende overheden wel daadkrachtig kan worden ingegaan op bedreigingen van de rust, ruimte en natuur zal de Waddenvereniging promoten dat

uitvoerende **beheersdiensten** (11) nauwer gaan samen werken in het gebied.

Aanjagen

De Waddenvereniging streeft naar een rijkere Waddenzee met concrete voorbeeldprojecten die zodanig inspireren, dat anderen ook dergelijke projecten willen. Het belangrijkste voorbeeldproject in 2014 is de Vismigratierivier, dat laat zien dat kansen langs **de randen van het wad** (9) kunnen worden opgepakt.

Gidsen

Jaarlijks neemt de Waddenvereniging dankzij enthousiaste groepen vrijwilligers duizenden mensen mee het wad op. Gezien het succes van de Werelderfgoedweken in 2013 gaan we daar ook in 2014 mee door. We versterken onze positie als hoeder en **kenner** (2) van het **Werelderfgoed** door gidsen op te leiden en ook andere mensen zoals watersporters en ondernemers bij te scholen over de Werelderfgoedstatus. Daardoor zullen meer mensen de waarde van rust, ruimte en natuur uitdragen en neemt het draagvlak voor activiteiten van de Waddenvereniging in het gebied toe. We onderzoeken de mogelijkheden om deze educatie activiteiten met **externe fondsen** (6) te financieren.

Verbinden

Ledenwerving (12) verdient extra aandacht in tijden van financiële crisis en de trend dat mensen minder snel ergens lid van worden. In 2014 wil de Waddenvereniging zich **beter onderscheiden** (5) door het ontwikkelen van een merkidentiteit, strategisch plan en nieuwe huisstijl. Een betere herkenbaarheid en stevige koers op middellange termijn draagt positief bij aan leden- en donateurswerving. Ook willen wij dit jaar al de voorbereidingen treffen voor het jubileum in 2015. Het jubileum kan gelegenheid bieden om onze achterban te bedanken voor hun steun, de successen uit het verleden te vieren en de toekomstplannen van de Waddenvereniging in dat jaar extra onder de aandacht te brengen. Zo willen we in 2015 een flinke stap zetten in het realiseren van onze groeiambitie. Op naar de 50.000 ambassadeurs!

Gebiedsbescherming 2014

Strategie

Als vanouds bewaakt de Waddenvereniging de belangen van natuur, milieu en landschap van het waddengebied. Dat doen we met een internationale blik, een integrale benadering, onderbouwd met wetenschappelijke argumenten en met draagvlak.

Dankzij een goed vertakt netwerk houden we de ontwikkelingen in het gebied in de gaten. We weten wat er speelt en kunnen anticiperen. Bij onverwachte gebeurtenissen reageren we alert. Onze inzet gaan we verhogen zodra we vinden dat actuele ontwikkelingen daarom vragen.

In 2014 ligt de focus op de actuele thema's windenergie, de Vismigratierivier, Werelderfgoed en de voorbereiding van het jubileum in 2015. Daarnaast concentreren wij ons op de vijf onderwerpen die benoemd zijn in het meerjarenbeleidsplan 2010-2014. Die focus komt ten goede aan de effectiviteit van onze inzet en draagt bij aan de herkenbaarheid van ons werk.

Van de vijf prioriteiten die genoemd zijn in het meerjarenbeleidsplan 2010-2014 zijn er vier die betrekking hebben op Gebiedsbescherming: natuurherstel en, verduurzaming van de Eemsdelta, klimaatadaptatie en duurzame recreatie en toerisme in het Werelderfgoed.

Omdat er ook vanuit de buitenwereld veel zaken op ons afkomen waar we iets mee moeten en willen doen (zie: Omgevingsanalyse) kiezen we in 2014 voor de volgende invulling van de meerjarenthema's:

Natuurherstel en Natura-2000: De Waddenvereniging werkt volgens haar meerjarenbeleid toe naar een Rijke Waddenzee, waarin meer kwaliteit, rijkdom en veerkracht is gerealiseerd dan nu het geval is. Hiervoor ontwikkelt de Waddenvereniging als initiator of partner projectvoorstellen die bijdragen aan natuurherstel. In 2014 doen we dat met de natuurherstelprojecten Zeegrasherstel en Vismigratierivier. We werken daarnaast aan de verduurzaming van de visserij en houden nieuwe activiteiten en vergunningen in de gaten. Daar hoort ook bij het reageren op Natura-2000 beheerplannen.

Verduurzaming Eemsdelta: Hierin wijzigt onze koers niet ten opzichte van het meerjarenbeleidsplan. Wij zien onszelf nog steeds als aanjager in het agenderen van de problemen en het vinden van oplossingen. De uitvoering van de oplossing laten wij aan anderen over. In 2014 stoppen wij een aanzienlijk aantal uren in het vinden van oplossingen. De problemen zijn inmiddels voldoende geagendeerd. Daarnaast blijven we ons juridisch verzetten tegen de kolencentrale.

Klimaatadaptatie: Om het waddengebied klimaatbestendig te maken, moet de veerkracht van het systeem worden vergroot. De werking van de Waddenzee als natuurlijke klimaatbuffer kan worden versterkt en daarom neemt de Waddenvereniging actief deel aan de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffer. Het Zeegrasherstelproject is een van de 'natuurlijke klimaatbufferprojecten' van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. In 2014 wordt dit het Deltaprogramma Wadden 2015. De Waddenvereniging wil dat voor het waddengebied hierin rekening wordt gehouden met de natuurlijke dynamiek en de hoge ecologische waarden.

Duurzame recreatie en toerisme: In het meerjarenbeleidsplan stellen wij onszelf ten doel om ervoor te zorgen dat in 2020 alle recreatie en toerisme in het waddengebied duurzaam is. Hierin kiezen wij niet voor een trekkende rol, maar voor de rol van stimuleren, lobbyen, beïnvloeden en bijsturen, waardoor hopelijk de uitvoering door anderen bijdraagt aan het door ons gestelde doel. In 2014 brengen wij hierop focus aan door vanuit onze rol als hoeder en kenner van het gebied onze activiteiten toe te spitsen op het opleiden van speciale Werelderfgoedgidsen, het geven van trainingen aan ondernemers en instellingen, en het organiseren van excursies waarin de waarde van het waddengebied centraal staat: de Werelderfgoedwijken.

Werelderfgoed

De bijzonderheden van het Werelderfgoed Waddenzee laten zien, proeven, ruiken en voelen. Dat is het doel van de Werelderfgoedweken. In de zomer van 2014 biedt de Waddenvereniging voor de tweede keer een reeks unieke excursies aan. Ze worden begeleid door speciaal daarvoor opgeleide gidsen en aangeboden in samenwerking met lokale ondernemers.

In juni 2009 heeft UNESCO de Waddenzee aangewezen als natuurlijk Werelderfgoed. De erkenning van de status van de Waddenzee als Werelderfgoed is een erkenning van het internationale

belang van onze Waddenzee. UNESCO stelt dat bij de ontwikkeling van het toerisme in het wadengebied rekening moet worden gehouden met het unieke karakter en de natuurwaarden waarvoor het gebied in de eerste plaats op de Werelderfgoedlijst is geplaatst. Vanuit onze rol als hoeder en kenner van het wadengebied ziet de Waddenvereniging hier een taak voor zichzelf.

Kansen Werelderfgoedstatus verzilveren

In 2013 heeft de Waddenvereniging een onderzoek* uitgevoerd naar wat de Werelderfgoedstatus ondernemers heeft gebracht. Bij het voorbereiden van de aanvraag werd namelijk hoog opgegeven van de kansen die de Werelderfgoedstatus zou bieden voor het stimuleren van de regionale economie. Het blijkt dat vooral ondernemers in de recreatieve en toeristische sector kansen zien, maar niet goed weten hoe je ze kunt benutten. Door samen te werken met lokale ondernemers wil de Waddenvereniging laten zien dat het goud in de waarden van het gebied zelf zit. In 2013 organiseert de Waddenvereniging voor het eerst samen met ondernemers in het gebied de Werelderfgoedweken. Hiermee gaven we het startschot voor een positieve impuls aan de natuurbeleving als lokale economie door de Werelderfgoedstatus te gebruiken.

Beoogde resultaten 2014

Na een succesvol eerste jaar, gaat de

Waddenvereniging in 2014 door met de Werelderfgoedweken. Hiervoor worden er vijf à tien Werelderfgoedgidsen opgeleid. Dit keer willen we wel dat de excursies meer kostendekkend zijn en dat er minder werk aan zit voor de medewerkers van het bureau van de Waddenvereniging. We zetten in op 500 deelnemers, 100 meer dan in 2013. De kansen om onder die groep leden te werven, willen we beter benutten. Ook willen we zichtbaar zijn in de media met de excursies. Doelstelling is dat er in vijf regionale en drie landelijke bladen over de excursies wordt geschreven. Uiteindelijk willen we bereiken dat ondernemers en deelnemers aan de excursies ambassadeurs van het Werelderfgoed Waddenzee worden. Ondernemers beseffen dat er goud voor de deur ligt en de deelnemers krijgen meer inzicht waarom UNESCO de Werelderfgoedstatus heeft verleend.

Impact: wat is gelukt in 2014?

In een fraai vormgegeven brochure worden vanaf juni tot half oktober 44 Werelderfgoedexcursies aangeboden, dit keer met minder inzet van menskracht en geld. Elke excursie wordt samen met een lokale ondernemer georganiseerd en begeleid door een speciaal opgeleide Werelderfgoedgids. Voor de excursies hebben zijn de beste acht gidsen getraind, om de bijzonderheden van de Werelderfgoedstatus op een inspirerende manier over te brengen, en dat voor verschillende doelgroepen.

De media-aandacht voor de Werelderfgoedweken is dit jaar weliswaar minder, maar de doelstelling dat er in vijf regionale en drie landelijke bladen over wordt geschreven is gehaald.

In zijn totaliteit nemen 667 deelnemers deel aan de Werelderfgoedexcursies. Door korting op de excursies te geven als men lid wordt van de Waddenvereniging, lukt het om nieuwe leden te werven. Een lezersaanbieding met WestCord Hotels en Rederij Doeksen levert 172 nieuwe leden op.

Uit een enquête onder 85 deelnemers aan de Werelderfgoedexcursies, blijkt dat bij 98,8% aan de verwachtingen is voldaan en bij 91,4% van de respondenten duidelijk is geworden waarom de Waddenzee de Werelderfgoedstatus heeft gekregen.**

Uit een telefonische evaluatie met de ondernemers, blijkt veel interesse voor een voortzetting van de samenwerking, maar ook nieuwe ondernemers vinden de weg naar de Waddenvereniging. Opmerkelijk is dat de Waddenvereniging inmiddels actief wordt benaderd door ondernemers met het verzoek om gidsen te leveren en om bedrijfsuitjes te organiseren.

Wat kan beter?

Enkele excursies blijken minder geschikt om het inhoudelijke verhaal over het Werelderfgoed te kunnen vertellen. De beoogde resultaten zijn weliswaar behaald, maar het grote excursieaanbod verhinderde min of meer de promotie van de individuele excursies.

Beoogde resultaten 2015

In 2015 organiseren we opnieuw de Werelderfgoedweken. We bieden minder excursies aan en zorgen dat we ons verhaal in de gekozen excursievorm goed kunnen vertellen. We benaderen de samenwerkende ondernemers of zij zelfstandig de excursies willen organiseren en onze gidsen daarvoor willen inhuren. Op deze wijze krijgen we ruimte om nieuwe ondernemers te benaderen en hen als ambassadeurs voor ons Werelderfgoed Waddenzee te werven.

* Werelderfgoed Waddenzee biedt kansen, een rapport op basis van gesprekken met ondernemers in het Wadengebied kunt u [hier](#) downloaden (1).

** The Perception of the Wadden Sea Heritage Weeks, november 2014, tevredenheidsonderzoek door studenten van de Stenden Hogeschool Leeuwarden kunt u [hier](#) downloaden (2).

Ontdek het Werelderfgoed Waddenzee

De Waddenzee is het enige natuurlijke Werelderfgoed in Nederland. Wilt u zelf ontdekken waarom de Waddenzee minstens net zo indrukwekkend is als andere Werel-

derfgoederen als het Great Barrier Reef of de Kilimanjaro? Doe mee aan de Werelderfgoedweken, kijk voor het actuele aanbod op www.werelderfgoedweken.nl.

Vismigratierivier

Een wereldwijde unieke doorgang voor vissen, dwars door de Afsluitdijk. Dat is de Vismigratierivier. In 2014 ziet de Waddenvereniging haar droom om de lage visstanden in de Waddenzee en het IJsselmeer te verbeteren werkelijkheid worden.

De aanleg van de Afsluitdijk in de jaren dertig zorgde voor verbinding tussen Noord-Holland en Friesland, maar trok ook een streep tussen de Waddenzee en het achterland. Er kwam een abrupt einde aan de jaarlijkse trek van miljoenen haringen, spieringen en zalmen. Met de Vismigratierivier wordt de komende jaren een belangrijke stap gezet in het herstellen van de ecologische verbinding tussen de Waddenzee en IJsselmeer voor deze trekkende vissoorten.

De aanleg van de Vismigratierivier bij Kornwerderzand biedt bovendien een unieke kans om aan een breed publiek verhalen en belevenissen mee te geven over vistrek en een nieuwe manier van bouwen 'met de natuur in plaats van tegen de natuur'. De Waddenvereniging ziet dit project

als inspiratie om met nog meer projecten rond de Waddenzee de omstandigheden voor trekvisserij structureel te verbeteren.

Beoogde resultaten 2014

In 2014 willen we de ideeën voor een belevingsattractie uitgewerkt zien in een creatief concept met een financiële onderbouwing voor zowel de bouw als de exploitatie ervan. Rijkswaterstaat neemt deze vervolgens mee in zijn opdracht aan de aannemer bij de versterking van de Afsluitdijk. De onderzoeks- en planfase levert de benodigde bouwstenen voor het definitieve ontwerp van de Vismigratierivier en hiermee de noodzakelijke onderbouwing voor het go/no-gomoment. Het project van de Vismigratierivier willen we in 2014 inzetten voor de profilering en fondsenwerving van de Waddenvereniging.

Lees, zie en hoor meer

- In 2014 is er een speciale website gelanceerd, waar u van alles kunt lezen over de Vismigratierivier. Hoe hij werkt, welke partijen er allemaal bij betrokken zijn en wat de planning is. Bekijk [hier](#) het filmpje met 3D-animatie van de Vismigratierivier (3).
- In een interactieve PDF kunt u het ontwerp van de Vismigratierivier tot in detail bestuderen. Klik [hier](#) (4).
- In de media is er regelmatig aandacht voor de Vismigratierivier. Lees [hier](#) een artikel uit de Volkskrant (5), of [beluister](#) de NOS-radiouitzending (6).

Impact: wat is gelukt in 2014?

De belangrijkste doelstelling van dit project is gehaald: de Vismigratierivier komt er! Er is door overheden voldoende financiering gevonden om met vertrouwen te zeggen dat met de realisatiefase gestart kan worden. Dat een project van deze omvang zich binnen vier jaar van idee tot concreet plan heeft ontwikkeld, is een enorme prestatie. De sleutel tot dit succes zit in de gezamenlijke aanpak van vele enthousiaste partners en de vroege financiering door de Nationale Postcode Loterij. De Waddenvereniging is daar dankbaar voor. Ook is het gelukt om het belevingsconcept van de Vismigratierivier 'Blijevissen' dat door de kunstenaar Bruno Doedens is ontwikkeld, in de algemene plannen van het uitvoerende project 'De Nieuwe Afsluitdijk' te integreren.

Wat kan beter?

We hadden ook bedacht dat de Vismigratierivier zou kunnen worden ingezet voor fondsenwerving van de Waddenvereniging. Dat is op beperkte schaal gebeurd. De visserstrui die in het kader van het jubileum van de Waddenvereniging wordt verkocht, draagt direct bij aan dit project; in 2014 heeft de verkoop al ruim 3.000 euro opgebracht. Er zijn echter ongetwijfeld nog meer mogelijkheden om mensen aan het project te verbinden, waarbij fondsenwerving voor de Vismigratierivier nieuwe kansen krijgt.

Beoogde resultaten 2015

Met behulp van een nieuwe projectcoördinator willen we dat het belevingsconcept in alle plannen rond de Vismigratierivier en het nabijgelegen beleefcentrum wordt geïntegreerd, zodat onderdelen als het kijkraam, het pad naar de Vismigratierivier en het Blijevissenveld worden meegenomen in de aanbesteding. Bovendien wordt gestart met een documentaire *Making of the Vismigratierivier*.

Blijevissen

Bruno Doedens van SLeM, Stichting Landschapstheater en Meer, werkte in 2014 aan een concept om de Vismigratierivier beleefbaar te maken. Dit resulteerde in een veelomvattend plan, waarin natuur en cultuur voor de bezoeker samenkomen.

Het ontwerp is nauw verweven met de thematiek van de Vismigratierivier en de locatie Kornwerderzand, waardoor alle ambities op het gebied van educatie, informatie en recreatie gerealiseerd worden. In het oog springend is het landschapskunstwerk van honderden zogenaamde 'Blijevissen', die boven

het water uitsteken en meedraaien met het tij. Toen bekend werd dat de Vismigratierivier er komt, is de eerste 'Blijevis' bij Kornwerderzand uit het water gehaald.

Bruno Doedens is bij veel mensen bekend door zijn landschappelijke kunstinstallaties op Oerol, zoals Pannenland, windnomaden en jaarringen. De Waddenvereniging werkte in het verleden mee aan zijn Flashmob Landscapes. Voor het WADDENmagazine werd hij geïnterviewd over zijn visie op natuur en kunst. Lees [hier](#) het artikel (7). [Bezoek](#) ook eens de website van SLeM (8).

Vis en visserij

Anno 2014 is de visstand nog slechts 10% van wat die 50 jaar geleden was in de Waddenzee. Dat is de conclusie van langjarige monitoring bij Texel door het NIOZ. De Waddenvereniging maakt zich in toenemende mate zorgen over het teruglopende aantal vissen in de Waddenzee. Op verschillende manieren proberen we het tij te keren.

Het afsluiten van zeearmen als de Zuiderzee en de Lauwerszee heeft grote impact gehad op de visstand van de Waddenzee. De Waddenvereniging zet zich daarom in om trekroutes te herstellen.

Ook is het zaak dat verduurzaming van de wadvisserij doorzet en dat de effectiviteit van de maatregelen die in de verschillende visserijconvenanten zijn afgesproken wordt geoptimaliseerd.

Beoogde resultaten 2014

Behalve de Vismigratierivier bij de Afsluitdijk werkt de Waddenvereniging in 2014 hard aan het verbeteren van de ecologische verbinding tussen Waddenzee en Lauwersmeer, de andere afgesloten zeearm van de Waddenzee. Voor het herstellen

van de zeeforelpopulatie wordt een voorstel ingediend bij het Waddenfonds. De Waddenvereniging eigent zich binnen dit project een stevige rol toe op het vlak van educatie en voorlichting.

Op het gebied van de verduurzaming van de visserij maakt de Waddenvereniging zich sterk voor een succesvolle afronding van de gesprekken met garnalenvissers en overheden in een convenant en een SMART-uitvoeringsprogramma om de oplopende visserijdruk door de garnalenvisserij op de Waddenzee terug te dringen. We zetten in op een vermindering van de vloot, het terugdringen van de bijvangst en het ontzien van delen van de Waddenzee, zodat het bodemleven zich ongestoord kan ontwikkelen. De gelijklopende evaluatie van het mosselconvenant geeft een goede mogelijkheid om de sectorale aanpak te doorbreken en de visserijvrije gebieden zoveel mogelijk te laten overlappen.

Ook de consument vormt een belangrijke sleutel in het verduurzamen van de wadvisserij. De Waddenzeemossel wordt nog steeds als Zeeuwse verkocht en ook de garnalen en kokkels gevangen op de Waddenzee belanden op de grote internationale hoop. Het resultaat hiervan is een bulkproductie voor lage prijzen. Om deze tendens te doorbreken ontwikkelt de Waddenvereniging samen met partners een businesscase die de natuurlijke wadvisserij ondersteunt en een duurzaam product uit een uniek natuurgebied uitdraagt.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Waddenzeevismonitor

De lancering van de website waddenzeevismonitor.

nl heeft de slechte visstand van de Waddenzee nationaal onder de aandacht gebracht en het vraagstuk hoe deze trend te keren stevig op de kaart gezet. Het programma 'Naar een Rijke Waddenzee' heeft - mede door de media-aandacht rondom de lancering van de website - vanuit het ministerie de opdracht gekregen om de sleutels tot herstel van de visstand van de Waddenzee in beeld te brengen.

Van Wad tot Stad

Met de zeeforel als iconische drager van het project, ligt er een Waddenfonds aanvraag klaar voor het herstellen van de ecologische verbinding van de Waddenzee via de stad Groningen met de Drentse beken. In februari 2015 zal dit project bij het Waddenfonds worden ingediend. De Waddenvereniging neemt binnen het project het werkpakket communicatie, participatie en educatie voor haar rekening.

Visserijconvenanten

Uiteindelijk hebben de gesprekken met de garnalenvissers en de nationale en regionale overheden eind 2014 geresulteerd in een convenant en een bijbehorende Waddenfonds aanvraag. De door de Waddenvereniging gewenste vermindering van de visserijdruk is hier prominent in opgenomen, ook wordt de vloot stapsgewijs verkleind en worden delen van de Waddenzee gesloten.

Het convenant met de mosselsector is geëvalueerd. De strikte verdeelsleutel van het mosselzaad - stapsgewijs blijft een groter deel van het zaad op de Waddenzeebodem liggen - is losgelaten, daarvoor in de plaats is een vast gebied permanent gesloten voor de mosselzaadvisserij. De door de Waddenvereniging vurig gewenste overlap met de visserijvrije gebieden voor de garnalenvisserij is hierin grotendeels opgenomen.

Consument als sleutel tot verduurzaming wadvisserij

De consument als sleutel tot verduurzaming van de wadvisserij, hoe zou dat kunnen werken? Deze vraag staat centraal in het concept-businessplan voor een nieuw te lanceren 'vismerk'.

Waddenzeevismonitor

Op de nieuwe, interactieve website waddenzeevismonitor.nl is voor elke vissoort te zien hoe deze zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld in de Waddenzee. Je kunt zelf eenvoudig vangstaantallen per vissoort opvragen. Ook is het mogelijk om de visstand van meerdere soorten naast elkaar te bekijken in een grafiek. Van bijna 80 vissoorten is er achtergrondinformatie en helder beeldmateriaal opgenomen. De ge-

gevens in de website zijn afkomstig van het NIOZ (Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee) dat al vijftig jaar lang het aantal vissen en de hoeveelheden vis in de Waddenzee meet. De website is een initiatief van de Waddenvereniging, in samenwerking met het NIOZ en Sportvisserij Nederland. Lees [hier](#) het artikel in Trouw over de website (9).

‘De nog altijd afnemende visstand van de Waddenzee vraagt om actie’
Wouter van der Heij, bioloog Waddenvereniging

Met een maatschappelijke ontwikkeling die het lokaal geproduceerd eten omarmt en de duurzaam gevangen vis als uitgangspunt neemt, is er een goede basis voor een duurzaam ‘vismerk’ van de Waddenzee. Het MSC duurzaamheidskeurmerk zal hiervoor dan de basis vormen.

Wat kan beter?

Gebiedsbenadering

De verduurzaming van de waddevisserij is de laatste jaren gedomineerd door sectorale trajecten waarbij met een enkele sector afspraken worden gemaakt. Echter, de optelsom van het totale spectrum aan visserijactiviteiten bepaalt de ruimte die er op de Waddenzee voor deze ‘oogst’ is. Nu er ook met de garnalenvissers een akkoord is gesloten, is het van belang om vanuit een gebiedsbenadering de toekomst van de waddevisserij te gaan bezien. Flexibiliteit en draagkracht zijn hierbij sleutelwoorden.

Controle en handhaving

Het ontbreken van een krachtige controle en handhaving binnen de visserij op de Waddenzee is een terugkerend probleem. De verschillende convenanten kennen allemaal een zoneringshoofdstuk waarbij het aantoonbaar moet zijn dat deze gebieden onbevist blijven. Dit vraagstuk is vooral aan de orde voor de slepende garnalenvisserij.

Beter in beeld

De langjarige monitoring van het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) laat zien dat het slecht gesteld is met de visstand van de Waddenzee, dit beeld is echter het product van een enkele onderzoeksfuik bij Texel. Het is van belang dat

de monitoring van de visstand wordt uitgebreid om een totaalplaatje voor de gehele Waddenzee te kunnen maken.

Daarnaast blijkt dat de maatregelen om tot een Rijke Waddenzee te komen voor de vis (nog) geen effect hebben. Meer kennis over de interactie tussen vissoorten en hun habitat is nodig om zo de juiste beschermings- en herstelmaatregelen te kunnen nemen.

Beoogde resultaten 2015

Met de verschillende visserijen die actief zijn op de Waddenzee zijn convenanten gesloten. De komende jaren zal het effect van de afgesproken maatregelen voor het bodemleven en de visstand van de Waddenzee moeten blijken. In 2015 volgt de Waddenvereniging de voortgang van de gemaakte afspraken.

Duidelijk is dat het hermetisch afsluiten van de zout-zoet overgangen, groot en klein, voor de trekkende vissoorten dramatische gevolgen heeft gehad. In 2015 ontwikkelt de Waddenvereniging een visie en strategie voor het herstel van de verbinding van de Waddenzee met het zoete binnenwater. Daarnaast wordt het belang van deze verbinding bij het brede publiek onder de aandacht gebracht. De Waddenzee neemt niet alleen als flyway voor trekvogels, maar ook als swimway voor trekvissen een sleutelpositie in.

Klimaat en energie

Het klimaat verandert. Om het waddengebied klimaatbestendig te maken, moet de veerkracht van het systeem worden vergroot. Zo is het gebied in de toekomst in staat mee te groeien met hoger water en ook andere gevolgen van klimaatverandering. Daarnaast zet de Waddenvereniging in op verduurzaming van de energievoorziening.

• **Windenergie**

Er zijn veel plannen voor duurzame energieprojecten in het waddengebied. Vooral windenergie is een onderwerp waar veel leden een mening over hebben. Daarom is begin 2014 besloten de aandacht vooral te richten op windenergie, en daar een standpunt voor de vereniging voor te formuleren.

Beoogde resultaten 2014

De Waddenvereniging wil tot een breed gedragen standpunt komen en deze omzetten in een strategie, die ook ten uitvoer wordt gebracht. We vergroten het inzicht in draagvlak ten aanzien van energieopwekking in het waddengebied en we herijken ons standpunt over windenergie en vormen een visie op duurzame energie in het waddengebied.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Begin 2014 is een ledenraadpleging gehouden. Eind 2013 hadden leden de mogelijkheid om via internet hun mening te laten horen over windenergie in het waddengebied. Ook is er een telefonische raadpleging gehouden door middel van een representatieve steekproef. Op basis van de uitslag is begin 2014 een extra ledenvergadering gehouden, waarbij honderd leden aanwezig waren. Er is een goede en opbouwende discussie gevoerd en het nieuwe standpunt vastgesteld.

Uit dit standpunt blijkt duidelijk dat windmolens binnen de 12-mijlszone boven de Waddeneilanden onbespreekbaar is. Mede dankzij de lobby van de Waddenvereniging zijn de plannen voor een

windpark boven Ameland binnen de 12-mijlszone van de baan. Dat is een grote winst voor de rust, ruimte en weidsheid van het waddengebied.

Wat kan beter?

In 2014 heeft de provincie Friesland de inwoners flink bezig gehouden op windgebied. De groep ‘Fryslân foar de Wyn’ heeft onderzocht waar op het land windenergie mogelijk is. Doel van de natuurorganisaties was om te onderzoeken in hoeverre windenergie op het Friese vasteland een alternatief kan zijn voor windenergie in het IJsselmeer. De uiteindelijke resultaten vond de Waddenvereniging veelbelovend. Zij heeft zich ook achter het eindplan van ‘Fryslân foar de Wyn’ geschaard. Helaas heeft de Friese politiek deze plannen terzijde geschoven en toch gekozen voor windenergie in het IJsselmeer. Op de valreep van 2014 is zelfs de Afsluitdijk opnieuw in beeld gekomen. De Waddenvereniging vindt dit een zorgelijke ontwikkeling, omdat uit meerdere onderzoeken is gebleken dat windenergie op en langs de Afsluitdijk zowel ecologisch als landschappelijk grote gevolgen heeft.

Beoogde resultaten 2015

De Waddenvereniging blijft met een brede coalitie van natuurorganisaties samenwerken aan een zorgvuldige inpassing van windmolens in het waddengebied. Daarnaast heeft de Waddenvereniging als speerpunt, een of meerdere vrijwaringsgebieden aan te wijzen aan de randen van het wad.

• **Zeegras**

Het project Zeegrasherstel is in 2011 gestart als

een van de 'natuurlijke klimaatbufferprojecten' van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. In dit project is gewerkt aan herstel van zeegras in de Nederlandse Waddenzee. Zeegras biedt een goede schuilplaats voor kleine diertjes en jonge vis. Daarnaast vangt het mogelijk slib in, waardoor de wadplaten ophogen en de Waddenzee beter kan meebewegen met de stijgende zeespiegel door de klimaatverandering.

De Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers bestaat uit zeven natuurorganisaties. Deze realiseren klimaatbuffers om Nederland veiliger en mooier te maken. Klimaatbuffers zijn gebieden waar natuurlijke processen de ruimte krijgen. Hierdoor groeien ze mee met klimaatverandering en verbeteren ze de leefbaarheid van Nederland. Het programma Natuurlijke Klimaatbuffers, mede gefinancierd door het ministerie van Infrastructuur en Milieu, is medio 2014 afgerond. Maar de Waddenvereniging blijft zich inzetten om water en natuur te betrekken bij toekomstige waterbeheersplannen.

Beoogde resultaten 2014

Eind 2013 is door de Waddenvereniging en Natuurmonumenten een subsidieaanvraag ingediend bij het Waddenfonds. Het doel van dit vervolgproject is de uitzaaioproeven van de afgelopen jaren te verbeteren en voort te zetten. Dat betekent dat er op vier in plaats van drie plekken zeegras uitgezaaid wordt. Bovendien wordt de manier van uitzaaien nog eens goed bekeken en worden waar mogelijk verbeteringen uitgevoerd. Er wordt toegewerkt naar een grootschaliger, langjarig project. Het project wordt voor het uitvoerende deel overgedragen aan

Natuurmonumenten. De Waddenvereniging zal op de achtergrond betrokken blijven.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Begin 2014 werd duidelijk dat de subsidie door het Waddenfonds is toegekend. Er is toen samen met Natuurmonumenten een vervolg gegeven aan het zeegrasproject. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de voortgang van het project bij de terreinbeheerders komen te liggen. Dit is belangrijk omdat het zeegras uiteindelijk ook beheerd zal moeten worden en de terreinbeheerders hier al kennis en capaciteit voor in huis hebben. Ook is in 2014 een grote groep enthousiaste vrijwilligers bereid gevonden te helpen bij het oogsten en zaaien van zeegras. Hierbij zijn zowel vrijwilligers van de Waddenvereniging als van Natuurmonumenten betrokken. Bovendien is op de nieuwe locatie Texel een grote groep eilanders actief als vrijwilliger.

Eind 2014 is er opnieuw een aanvraag ingediend bij het Waddenfonds voor een vervolg. De Universiteit van Nijmegen die ook bij het onderzoek is betrokken, probeert een onderzoeksplan gefinancierd te krijgen. Ook is er door het programma 'Naar een Rijke Waddenzee' een traject gestart om een lange termijnvisie voor zeegrasherstel in het waddengebied te ontwerpen. Dit loopt door in 2015.

Wat kan beter?

Dit jaar is er minder zeegras opgekomen dan in voorgaande jaren. Mogelijk dat dit met het lange koude voorjaar van 2013 te maken heeft. Hierdoor kwam het zeegras later op, waardoor er minder tijd voor de plant was om zaad te vormen. Of dit de werkelijke reden is, is niet bekend.

Het zeegras heeft zich de eerste jaren verder verspreid dan verwacht, maar de dichtheid is hierbij laag gebleven. Bij eerdere experimenten blijkt die dichtheid een belangrijke graadmeter

voor langjarig succes. Daarom is op advies van experts binnen het zeegrasproject, in 2014 het zeegras met een hogere dichtheid uitgezaaid. In de zomer van 2015 zal blijken of het gelukt is om de dichtheid te verhogen.

Beoogde resultaten 2015

Het tweede zeegrasproject wordt in samenwerking met Natuurmonumenten succesvol afgerond. Er wordt door Natuurmonumenten een langjarig vervolgtraject gestart. De Waddenvereniging zal hierin geen actieve rol meer vervullen. Wel blijft het mogelijk voor vrijwilligers van de Waddenvereniging deel te nemen aan het project. De Waddenvereniging blijft bij het zeegrasproject betrokken om de voortgang te volgen en haar ervaring beschikbaar te stellen.

De overdracht van het project van de Waddenvereniging naar Natuurmonumenten zal met een officiële feestelijke afsluiting plaatsvinden. Hiermee kijken we terug op de behaalde resultaten en vooruit naar de plannen van de toekomst.

• Wadden als klimaatbuffer

De Waddenzee is de grootste natuurlijke klimaatbuffer van Nederland. Zonder het uitgestrekte en dynamische waddengebied zouden de dijken van Noord-Nederland een stuk hoger

moeten zijn. Door de natuurlijke dynamiek in de Waddenzee daar waar mogelijk te handhaven, blijft een groot en woest natuurgebied behouden én levert het een belangrijke bijdrage aan de waterveiligheid van Nederland, ook bij een stijgende zeespiegel. De Waddenvereniging denkt actief mee om de combinatie van dynamische natuur en een veilig Noord-Nederland zo goed mogelijk vorm te geven.

Beoogde resultaten 2014

In 2014 wordt het Deltaprogramma Wadden 2015 opgeleverd.

Klimaatbuffers.nl

De Waddenvereniging is een van de zeven natuurorganisaties die deel uitmaken van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. Op de website

klimaatbuffers.nl kunt u terecht voor achtergrondinformatie, brochures en een prachtig filmpje.

Hierin staat de strategie voor de komende jaren rondom de waterveiligheid van Nederland vermeld. De Waddenvereniging wil dat voor het waddengebied hierin rekening wordt gehouden met de natuurlijke dynamiek en de hoge ecologische waarden.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Mede dankzij de lobbyactiviteiten van de Waddenvereniging en de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers is er binnen het Deltaprogramma Wadden steeds meer aandacht voor natuurlijke oplossingen voor de veiligheid van de kust. Daarnaast noemt het Deltaprogramma het waddengebied als een belangrijke buffer voor de kust van Noord-Nederland. Om de natuurlijke dynamiek van het waddengebied te behouden, worden zandsuppleties buiten het waddengebied uitgevoerd. Het aanbod van zand vanaf de Noordzee moet voldoende zijn om het waddengebied op een natuurlijke manier te laten meegroeiën. Daarnaast wordt er een monitoringsprogramma gestart om

meer te weten te komen over het effect van zandsuppleties op de Noordzee en het meegroeiend vermogen van de Waddenzee. De Waddenvereniging houdt dit nauwlettend in de gaten.

Beoogde resultaten 2015

Er vindt een doorstart plaats van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. Hiermee blijft de waarde van de natuur voor de waterveiligheid van Nederland op de kaart. De Waddenvereniging houdt de vinger aan de pols bij de monitoring van zandsuppleties rondom het waddengebied.

Meer weten?

In Vroege Vogels Radio wordt in een reportage van twee delen aandacht besteed aan het zeegrasher-

stelproject. U kunt de uitzendingen [terugluisteren](#) via de website van Vroege Vogels (10).

Delfstoffenwinning

De Waddenvereniging vindt delfstoffenwinning niet passen in een Werelderfgoed. Er zijn genoeg andere manieren voor economische ontwikkeling, waarbij er geen risico's worden genomen met de unieke natuur van de Waddenzee. We verzetten ons daarom tegen plannen voor meer of nieuwe vormen van ouderwetse mijnbouw.

• Zout

Bij zoutwinning treedt onherroepelijk bodemdaling op. Het is onvoorspelbaar wat voor gevolgen dit lokaal op de Waddenzee zal hebben. Natuurorganisaties vrezen dat de Ballastplaat zal gaan zakken, waardoor mogelijk duizenden trekvogels de dood zullen vinden. Deze wadplaat voorziet vele wad- en trekvogels van de nodige brandstof op hun jaarlijkse reis naar het noorden en zuiden.

Beoogde resultaten 2014

De Waddenvereniging wil zoutwinning onder het wad tegenhouden vanwege de mogelijke risico's voor de natuur.

Impact: wat is gelukt in 2014?

De Waddenvereniging verzet zich in 2014 op allerlei manieren tegen zoutwinning: via politieke lobby, met publieksacties en door juridisch verzet.

We reageren op de aanvraag voor de Natuurbeschermingswetvergunning en maken bezwaar tegen het verlenen van de vergunning. Onze reactie op de aanvraag was voor het ministerie van Economische Zaken wederom aanleiding om aanvullende informatie bij Frisia, het bedrijf dat zout wil gaan winnen onder het wad, op te vragen. Hierdoor heeft de procedure vertraging opgelopen. Ook zijn er in de Tweede Kamer moties aangenomen die Frisia verplichten beter te gaan monitoren wat de gevolgen van de zoutwinning zijn. In het najaar van 2014 er zijn diverse succesvolle publieksacties onder de noemer 'Stop fout zout, als je van de wadden houdt', zoals een briefkaartenactie aan het jubilerende Duitse moederbedrijf van Frisia K+S, verzoeken om donaties voor onze juridische strijd tegen 'fout zout', de verkoop van het Goed Zout-molentje en in Leeuwarden het Land Art-project, een zoutkleed gemaakt van schelpen, zand en zout, naar een ontwerp van kunstenaar Hilda Top.

Wat kan beter?

Frisia wil nog steeds zout winnen onder het wad. Ondanks onze bezwaren heeft de staatssecretaris van Economische Zaken de Natuurbeschermingswetvergunning voor zoutwinning onder de Waddenzee verleend.

Beoogde resultaten 2015

In 2015 willen we de zoutwinning tegenhouden, tenzij risico's voor de natuur uitgesloten kunnen

worden. Aangezien hier geen zekerheid over bestaat en er wel al vergunningen verleend zijn, gaan we verder met de juridische strijd tegen de vergunningen.

• Gas

De NAM wil meer gas winnen uit de Waddenzeevelden. Volgens de NAM is die ruimte er en kan er extra gas geproduceerd worden, zonder dat er schade aan het gebied wordt veroorzaakt. De Waddenvereniging zet hier grote vraagtekens bij en heeft als eis gesteld dat er extra onderzoek komt naar de betrouwbaarheid van de modellen en de fysische achtergrond van de bodemdaling.

Beoogde resultaten 2014

Er moet een goed onderzoek worden uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van de voorspellingen van de bodemdaling door gaswinning. Het nieuwe monitoringsplan voor gaswinning onder de Waddenzee moet worden verbeterd om de ecologische gevolgen goed te kunnen signaleren.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Er loopt een onderzoek naar het verloop van de bodemdaling door gaswinning onder de Waddenzee. Hier is een groep internationale wetenschappers bij betrokken. Dit onderzoek zou de maatschappelijke vragen serieus moeten oppakken en meer duidelijkheid moeten geven over de fysische processen die ten grondslag liggen aan de bodemdaling, ook zou het onderzoek duidelijkheid moeten geven over de betrouwbaarheid van de modellen die gebruikt worden om bodemdaling te voorspellen.

Op het gebied van delfstoffenwinning is in 2014 veel gebeurd. Zo zijn er nieuwe plannen voor gaswinning bij Terschelling en Schiermonnikoog. Bovendien speelt de gaswinning in Groningen. We hebben een aantal zienswijzen ingediend en volgen de ontwikkelingen zeer kritisch. Ook heeft de Waddenvereniging samen met onder andere de Groninger Bodembeweging en milieudefensie een zienswijze ingediend over de gaswinning in Groningen.

Wat kan beter?

Het onderzoek naar het verloop van de bodemdaling is in volle gang, maar het is twijfelachtig of de uitkomst meer duidelijkheid geeft of gaswinning in het waddengebied op dezelfde manier

Meer weten?

In 2014 is er gedurende het hele jaar veel media-aandacht voor de zoutwinning. Het programma *Vroege Vogels TV* besteedt in een televisieserie over het wad in een hele aflevering aandacht aan het zout, de kansen en de risico's. Directeur Arjan Berkhuisen legt uit waarom zoutwinning onder het waddengebied een slecht plan is. Klik [hier](#) om de uitzending te bekijken (11).

Het pleidooi van de Waddenvereniging wordt ondersteund door het

NIOZ (Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee), dat in een rapport bewijst wat natuurorganisaties al lange tijd vermoedden: zoutwinning onder de Ballastplaat kan straks duizenden kanoetstrandlopers de kop kosten. Lees [hier](#) het rapport (12).

In een eigen [filmpje](#) legt NIOZ-onderzoeker Sjoerd Duijns uit wat de gevolgen van zoutwinning voor het waddengebied zijn. Klik [hier](#) om het te bekijken (13).

kan worden voortgezet. Het is essentieel dat de uitkomsten van het onderzoek worden vertaald naar de alledaagse praktijk.

Beoogde resultaten 2015

Er komen allemaal nieuwe initiatieven voor gaswinning op het waddengebied af. De Waddenvereniging wil geen nieuwe delfstofwinning in het waddengebied. Wij gaan ons er hard voor maken om deze plannen tegen te houden.

Eems-Dollard

Nederlandse en Duitse natuurbeschermingsorganisaties luiden al in 1999 de noodklok over de toestand van de Eems. De Waddenvereniging voert sinds die tijd actie voor een gezonde Eems. Een oplossing komt nu eindelijk heel dichtbij.

De natuur en het landschap in de Eems-Dollard regio zijn al jarenlang de dupe van enorme economische en industriële ontwikkelingen. Het jarenlang verdiepen, versmallen en rechte trekken heeft geleid tot een troebele rivier, waarin vooral de vloed veel te snel binnenkomt. Daarnaast zorgen ook voortdurende baggeractiviteiten voor vertroebeling. De vertroebeling leidt in de zomer op sommige stukken van de Eems tot zuurstofloosheid, waardoor er nauwelijks meer leven mogelijk is.

De Waddenvereniging kan niet in haar eentje de Eems redden. In het meerjarenbeleidsplan 2010-2014 wordt de rol van de Waddenvereniging omschreven als 'aanjager'. We zetten het

probleem op de kaart en zorgen dat er oplossingen komen. Veel partijen zijn erbij betrokken en die moeten goed gaan samenwerken in het vinden van een goede balans tussen natuur en economie, zowel in Nederland als over de grens in Duitsland. Een complex geheel, waardoor echte oplossingen lastig blijken te verwezenlijken.

Beoogde resultaten 2014

In 2014 moet duidelijk worden hoe de toestand van de Eems flink te verbeteren is. Afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek daarnaar en de uitvoering van herstelmaatregelen, zal de Waddenvereniging besluiten of verdere juridische procedures tegen bijvoorbeeld de vaargeulverdieping Eemshaven-Noordzee nodig zijn. In 2014 moeten Nederland en Duitsland in het Integraal Management Plan (IMP) samen vaststellen hoe de toestand van de Eems verbeterd kan worden.

Impact: wat is gelukt in 2014?

In het MIRT-onderzoek* Eems wordt een lijst opgesteld van 92 mogelijke maatregelen die de toestand van de Eems kunnen verbeteren. Hieruit worden 23 ecologisch meest effectieve maatregelen geselecteerd. De provincie Groningen en het ministerie van Infrastructuur en Milieu besluiten mede op basis daarvan dat nog een jaar verder gewerkt wordt aan hun gezamenlijke MIRT-onderzoek 'Economie en Ecologie Eems-Dollard in balans'.

Door bedrijven, overheden en natuurorganisaties wordt daarnaast in het programma 'Economie en Ecologie in balans' van de provincie

Groningen gewerkt aan systeemverbetering van het Eems-Dollardestuarium. De Waddenvereniging heeft besloten dat voortbouwen op de bestaande samenwerking de beste manier is om de kwaliteit van het estuarium te verbeteren en gaat niet in beroep tegen de vaargeulverdieping Eemshaven-Noordzee.

Wat kan beter?

De shortlist met meest effectieve maatregelen voor verbetering van de toestand van de Eems leidt nog niet tot een besluit om iets te gaan doen. Eerst moet nog bekeken worden of de maatregelen haalbaar en betaalbaar zijn. Hier wordt in 2015 verder aan gewerkt.

Het Integraal Management Plan (IMP) voor de Eems wordt uitgesteld naar 2015. In Duitsland wordt gewerkt aan een 'Masterplan Ems 2050', waarin Duitsland een aantal belangrijke maatregelen vast wil leggen. Nederland is nog niet betrokken bij dit Masterplan.

Beoogde resultaten 2015

In 2015 proberen we ervoor te zorgen dat Nederland en Duitsland een gezamenlijk pakket maatregelen vaststellen om de Eems te verbeteren. Verder verwachten we in 2015 een uitspraak over de Natuurbeschermingswetvergunning van RWE. Hopelijk wordt ook deze nieuwe vergunning vernietigd door de Raad van State.

* Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, een programma van de Rijksoverheid voor grote ruimtelijke ingrepen.

Beheer

De Waddenvereniging streeft naar een goed beheer van de Waddenzee. Het beheer is nu versnipperd over een dozijn organisaties, waardoor dingen tussen wal en schip geraken of niet efficiënt gebeuren. De Waddenzee moet beheerd worden door één organisatie, en wel met hart voor het gebied.

De Waddenvereniging pleit al sinds de jaren '70 voor een beter beheer. In 2013 komt er eindelijk weer beweging in het dossier naar aanleiding van een vernietigend rapport van de Algemene Rekenkamer. Die telde dertien beheerders, die niet goed samenwerken en ook niet goed afstemmen. Het rapport is een bevestiging dat het noodzakelijk is dat er eindelijk een beheerder komt die zorgt voor een goed en samenhangend beheer van de Waddenzee. Het is blijft een uitdaging dat dit ook gerealiseerd wordt.

Beoogde resultaten 2014

De Waddenvereniging wil dat de overheid naar aanleiding van het Rekenkamerrapport besluit dat de uitvoerende beheerders in 2015 als één beheerder gaan samenwerken en dat daarbij specifieke aandacht is voor cumulatie in het waddengebied. Op dit moment wordt nauwelijks gekeken naar de gevolgen van bepaalde activiteiten in samenhang met andere activiteiten. De opeenstapeling van effecten noemen wij cumulatie.

De Natura 2000-beheerplannen die in 2014 gerealiseerd zijn en ook de Wet Natuurbescherming moeten het thema cumulatie nadrukkelijk in hun plannen meenemen, vindt de Waddenvereniging. We houden daarnaast goed in de gaten waarvoor vergunningen worden afgegeven en zorgen dat schadelijke activiteiten worden aangekaart.

Impact: wat is gelukt in 2014?

In antwoord op het Rekenkamerrapport komt het Regie College Waddengebied (RCW) samen met de Beheerraad Waddengebied met een Plan van Aanpak Verbetering Beheer Waddenzee in de vorm van een samenwerkingsagenda. Daarin hebben de

Dit kaartje laat zien welke bodembroerende activiteiten er nu allemaal plaatsvinden in het waddengebied. Op dit moment worden activiteiten los van elkaar beoordeeld en wordt er nauwelijks opgelet hoe de verschillende activiteiten op elkaar inwerken. De Waddenvereniging wil dat er goed gekeken wordt naar wat het effect is van deze opeenstapeling (cumulatie) van activiteiten.

beheerders van de Waddenzee geformuleerd hoe ze willen gaan werken alsof ze één beheerder zijn. Dit doel moet in 2018 bereikt worden. Het RCW bestaat uit vertegenwoordigers van het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, het bedrijfsleven en ook de natuurorganisaties rondom de Wadden, zoals de Waddenvereniging. Het RCW ontwikkelt zelf geen beleid, maar zoekt naar praktische oplossingen voor vraagstukken die zich voordoen in het waddengebied. Het Rijk steunt het plan en is een van de vier opdrachtgevers in de uitvoering, naast Rijkswaterstaat, de provincies en natuurorganisaties.

Lidewij Kemme, 2012

Ondertussen spreekt de Waddenvereniging met enkele wetenschappers en ambtenaren over de vraag hoe cumulatie beter ingevuld kan worden. In overleg met de Bèta-Wetenschapswinkel van de RUG gaat er een student aan de slag met de vraag wat voor problemen er spelen rond cumulatie en hoe die op te lossen zijn.

De Natura 2000-beheerplannen lopen vertraging op. De verwachting is nu dat deze in 2015 gereed komen. Er is in deze plannen aandacht voor cumulatie. Staatssecretaris Dijkma heeft, mede dankzij de lobby van natuurorganisaties en het initiatief Mooi Nederland, een wijziging voor de Wet Natuurbescherming bij de Tweede Kamer ingediend, waardoor de meeste verslechtingen in de wetgeving worden voorkomen. De Waddenvereniging bekijkt de vele vergunningen en plannen voor activiteiten in het waddengebied. Bij verschillende hiervan leveren we input.

Wat kan beter?

Het proces rond de 'Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee' is langjarig en veelomvattend. Dat brengt het gevaar met zich dat er veel gedaan wordt, maar er uiteindelijk weinig gebeurt. De Waddenvereniging besluit voorlopig mee te gaan in het proces, maar wel de vinger aan de pols te houden. Het blijft lastig om

precies aan te geven hoe cumulatie goed uitgevoerd kan worden. Er wordt hierover contact gelegd met de Waddenacademie die bekijkt of ze iets aan dit onderwerp kan doen.

Beoogde resultaten 2015

In 2015 splitsen we onze activiteiten rond cumulatie en beheer in twee onderdelen.

Eenzijds gaan we aan de slag met het steun verwerven voor de noodzaak van goed beheer van de Waddenzee door een jaar lang met concrete voorbeelden uit onze werkpraktijk de nut en noodzaak van goed beheer breed uit te dragen. Dit doen we ook door de steun voor noodzaak van een goed beheer van de Waddenzee te consolideren en te verbreden via het proces van de 'Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee'. Verder willen we in dit kader aandacht blijven vragen voor een goede cumulatie van effecten van activiteiten in het waddengebied.

Anderzijds blijven we nieuwe activiteiten en vergunningen in de gaten houden en zorgen dat schadelijke activiteiten worden aangekaart. Daarbij hoort ook het reageren op de Natura 2000-beheerplannen wanneer die worden vastgesteld, en de lobby voor bescherming van de waddennatuur en het waddenschap via betere wet- en regelgeving, ook op Europees niveau.

Rampenbestrijding en scheepvaartveiligheid

Bij een olie-incident vlak bij de Waddenzee is er slechts één getijde de tijd om in te grijpen. Bij een calamiteit waarbij olie vrij komt, is het van belang dat een snelle inzet van menskracht en materiaal geregeld is. Daarom is een goede samenwerking tussen verschillende partijen belangrijk. De Waddenvereniging is aanjager van dat proces.

Intensief overleg over rampenbestrijding en scheepvaartveiligheid tussen VOPAK, Rijkswaterstaat en Groningen Seaports enerzijds en vertegenwoordigers uit alle gelederen van de rampenbestrijding anderzijds, levert vijftig praktische aanbevelingen op die zijn samengevat in het boekje *Veiligheid bieden, veiligheid krijgen* dat in 2012 aan de staatssecretaris

van Infrastructuur en Milieu wordt gepresenteerd. Een van de aanbevelingen is het 'Ecologisch spoorboekje voor oliebestrijding op de Waddenzee'.

Beoogd resultaat 2014

In 2014 wil de Waddenvereniging ervoor zorgen dat de eerste plannen van aanpak voor oliebestrijding in kwetsbare gebieden gereed zijn. Verder willen wij dat Rijkswaterstaat een duurzame programma-organisatie heeft ingesteld die de aanbevelingen uit het boekje *Veiligheid bieden, veiligheid krijgen* verder gaat uitvoeren.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Door de reorganisatie bij Rijkswaterstaat is de bestaande structuur voor het uitvoeren van de aanbevelingen *Veiligheid bieden, veiligheid krijgen* (VBVK) verdwenen. De Waddenvereniging heeft in 2013 een coalitie gesloten met verschillende partners om de druk op te voeren om deze te herstellen. Dit resulteert in een gesprek met de directeur-generaal bij Rijkswaterstaat waarin goede afspraken zijn gemaakt voor de toekomst. Een tijdelijke projectleider bij Rijkswaterstaat stelt samen met de Veiligheidsregio, Groningen Seaports en de Waddenvereniging een nieuwe programma- en bestuurlijke groep VBVK (Veiligheid

bieden, veiligheid krijgen) in. Onder de paraplu van de programmagroep worden werkgroepen ingesteld om de aanbevelingen te realiseren.

De Waddenvereniging zit in de werkgroep 'Ecologisch spoorboekje'. Omdat de werknemers van de Waddenvereniging de enige constante factor zijn, heeft het veel tijd gekost om alle nieuwe contactpersonen bij Rijkswaterstaat op hetzelfde informatie- en kennisniveau te krijgen. Dit jaar is een concept-plan van aanpak gemaakt en begin 2015 zal de eerste pilot op Ameland plaatsvinden om gezamenlijk met gebiedsbeheerders, het waterschap en de gemeente een concreet inzetplan voor oliebestrijding te maken. Verder heeft de Waddenvereniging gerealiseerd dat de regeling voor de opvang van olievogels in het waddengebied gekoppeld wordt aan de implementatie van het 'Ecologisch spoorboekje'. Hiervoor is gezamenlijk met Sea Alarm en in opdracht van Rijkswaterstaat een bijeenkomst georganiseerd.

Om de verbeteringen op het gebied van rampenbestrijding in de Waddenzee sneller en beter te kunnen realiseren heeft de Waddenvereniging bijgedragen aan twee subsidieaanvragen. Een subsidieaanvraag bij LIFE IP, ingediend door Rijkswaterstaat, is helaas afgewezen. Van een andere aanvraag - opgesteld door de hogeschool NHL en Stenden, Rijkswaterstaat en Waddenvereniging - is in mei 2015 bekend of de subsidie wordt toegekend.

Wat kan beter?

Afgelopen jaar is veel tijd gaan zitten in het opbouwen van nieuwe structuren en relaties binnen Rijkswaterstaat. Dit draagt slechts indirect bij aan een goede bescherming van de Waddenzee. Maar omdat de Waddenvereniging geen olie kan bestrijden, blijven we afhankelijk van de hiervoor verantwoordelijke overheidsinstanties. Daarom zijn deze keuzes zo gemaakt. Hopelijk plukken we komend jaar de vruchten van de investeringen die dit jaar zijn gedaan.

Beoogde resultaten 2015

In het programmateam worden verschillende aanbevelingen uitgewerkt en in de praktijk gerealiseerd, zoals in ieder geval de aanbeveling 'Port of Refuge', 'Vessel traffic management' en het 'Ecologisch spoorboekje'. In 2015 is meer dan de helft van de inzetplannen voor het 'Ecologisch spoorboekje' gereed. Dit is een opgave waar Rijkswaterstaat voor aan de lat staat, maar de Waddenvereniging zal dit kritisch volgen en daar waar nodig bijsturen.

VEILIGHEID BIEDEN,
VEILIGHEID KRIJGEN

Aanbevelingen voor een 'plan' op de oliebestrijding in Fries en Waddenzee

Veiligheid

In het boekje *Veiligheid bieden, veiligheid krijgen* is goed te zien hoe snel olie zich verspreid over het waddengebied na een ramp. U kunt deze [hier](#) downloaden (14).

Militaire activiteiten

Al jaren voert Defensie vlieg oefeningen uit boven natuurgebieden in Nederland, waaronder het waddengebied. De Waddenvereniging wil dat regels hiervoor goed worden vastgelegd in een vergunning, zodat voor iedereen duidelijk is wat wel en niet kan in het waddengebied.

In 2008 heeft de staatssecretaris toegezegd dat voor deze activiteiten een Natuurbeschermingswetvergunning moet worden aangevraagd. Het eerste deel van de vergunning is inmiddels verleend en betreft laagvlieg oefeningen met helikopters. Het tweede deel gaat over overige vliegbewegingen, waaronder jachtvliegtuigen en het afwerpen van bommen.

Beoogde resultaten 2014

Het ministerie van Defensie vraagt het tweede deel van de Natuurbeschermingswetvergunning voor militaire vliegbewegingen aan. De Waddenvereniging zal zich vooral inzetten voor een goed handhaafbare vergunning en waakt ervoor dat een opeenstapeling van effecten (cumulatie) wordt meegewogen.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Na een reorganisatie binnen het ministerie van Defensie zijn alle contactpersonen veranderd. Bovendien lag het eerste deel van de natuurbeschermingswetvergunning voor militaire vliegbewegingen bij de Raad van State. Beide redenen zorgen ervoor dat er geen voortgang te krijgen is op dit dossier ondanks telefoontjes, e-mails en pers-aandacht. Het enige wat dit jaar is gelukt is nieuwe contactpersonen te vinden binnen Defensie en Economische zaken en met hen een afspraak te plannen voor de aftrap van het tweede deel van de vergunning. Deze afspraak vindt plaats op 28 januari 2015.

Wat kan beter?

De vergunningstrajecten die door de ministeries van Defensie en Economische Zaken worden begeleid, duren oneindig lang. De redenen zijn niet altijd helder. Het blijkt dat zonder druk van de Waddenvereniging de overheden niet echt haast maken.

Beoogde resultaten 2015

De Waddenvereniging zet zich evenals voorgaande jaren in om de handhaafbaarheid van de Natuurbeschermingswetvergunning te verbeteren en richt zich op cumulatie.

Wetenschap en lectoraat

Op allerlei manieren verkrijgt, gebruikt en deelt de vereniging kennis over actuele waddenonderwerpen. Op verschillende wijzen brengen we dit onder de aandacht bij een groot publiek: met de wekelijkse column Wadweten (www.waddenvereniging.nl/wadweten) in samenwerking met de Waddenacademie en Ecomare, in de e-mailnieuwsbrief, de website en met de wetenschappelijke artikelen in het WADDENmagazine.

We onderhouden contacten met verschillende kennisinstellingen en onderzoekers uit allerlei disciplines, bezoeken en leveren bijdragen aan wetenschappelijke symposia en bijeenkomsten om op de hoogte te zijn en te blijven van de meest recente inzichten en ontwikkelingen. Op deze manier verstevigen wij ook voortdurend ons kennisnetwerk.

Lectoraat

Het lectoraat Mariene Wetlands Studies aan de Stenden Hogeschool en de Hanzehogeschool Groningen is een belangrijke pijler binnen het kennisnetwerk van de Waddenvereniging. Aan beide instellingen is Hans Revier als lector verbonden. Het lectoraat vormt een platform voor het initiëren van praktijkgericht onderzoek en de uitwisseling van kennis met betrekking tot de duurzame ontwikkeling van het waddengebied. Op Stenden Hogeschool doen lector en de leden van de onderzoeksgroep onderzoek naar de duurzame ontwikkeling van het toerisme in het internationale waddengebied, o.a. binnen het European Tourism Futures Institute (ETFI) en het Centre of Expertise, Leisure and Health (CELTH). Op de Hanzehogeschool neemt de lector deel aan het kenniscentrum NoorderRuimte. Hier richt zijn onderzoek zich op het multifunctioneel gebruik en inrichting van de waddenkust. Vanuit het lectoraat onderhoudt de lector contacten met de Waddenacademie, relevante kennisinstellingen en collega-lectoren op de noordelijke hogescholen die voor het waddengebied relevant, praktijkgericht onderzoek verrichten.

Beoogde resultaten 2014

In 2014 stond de toekomst van het lectoraat centraal. Om vanaf 1 oktober 2014 de lectoraatsperiode weer met vier jaar te verlengen zijn alternatieve financieringsbronnen noodzakelijk. Samen met de in het lectoraat participerende hogescholen wordt hiervoor een plan opgesteld. Inhoudelijk staat hierin onderzoek naar een multifunctioneel

ontwikkelingsperspectief voor de waddenkust centraal. Hiervoor is in samenwerking met de Waddenacademie en de Stichting Oerol het idee voor een ontwerpwedstrijd voor multidisciplinaire teams van hogeschoolstudenten uitgewerkt, met de bedoeling deze wedstrijd in 2015 te laten plaats vinden.

De driewekelijkse bijdrage aan de populair wetenschappelijke rubriek Wadweten op de sites van de Waddenacademie en de Waddenvereniging zal in 2014 worden voortgezet. De reeds verschenen artikelen worden gebundeld in een boekje.

Impact: wat is gelukt in 2014?

In overleg met de verantwoordelijke bestuurders van Stenden Hogeschool en de Hanzehogeschool stelt de lector een lectoraatsplan 14-18 op. Dit plan, met een centrale onderzoekslijn*, brengt meer focus in het onderzoek aan en integreert meer dan voorheen de werkzaamheden op beide hogescholen. Mede dankzij een positieve evaluatie van het lectoraat op beide hogescholen besluiten de respectievelijke colleges van bestuur het lectoraat te verlengen en zelf garant te staan voor de kosten van het lectoraat. Wel wordt van de lector verwacht dat een deel van zijn kosten uit extern te verwerven onderzoeksgelden gefinancierd wordt. Daartoe worden vanaf oktober de nodige stappen gezet. Zo participeert de lector in een door de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden opgezet onderzoeksproject naar de effecten van een olieverontreiniging (o.a. op het toerisme) in de Waddenzee en zijn contacten gelegd met het Waddenfonds en de noordelijke waterschappen

Het onderzoek in samenwerking met studenten, docenten en promovendi op beide hogescholen wordt daarnaast voortgezet en binnen de verschillende opleidingen - Tourism Management, Vrijetijdskunde, Waterbouw - verzorgt de lector colleges waarin ontwikkelingen binnen het waddengebied centraal staan. De resultaten van het onderzoek van de lector en de leden van de kenniskring worden in verschillende publicaties en op internationale congressen gepresenteerd. In artikelen in het academisch jaarboek van Stenden Hogeschool en tijdens een presentatie op een internationaal congres in Tallinn (Estland) komen de effecten van de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee op de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van het waddengebied aan de orde. Centraal daarin staat het onderzoek onder de deelnemers aan de Werelderfgoedweken tijdens de zomer van 2013. Excursies zijn een belangrijk middel voor de duurzame ontwikkeling van het toerisme in het Werelderfgoed Waddenzee, is een van de conclusies. Binnen het kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool verlegt het onderzoek van de lector zich naar de vraag hoe de voorgenomen versterking van de kustverdediging in het kader van het Deltaprogramma kan bijdragen een integrale duurzame ontwikkeling van de waddenkust. De projectoverstijgende verkenningen van de noordelijke

waterschappen bieden hiervoor kansen. De eerste bevindingen presenteert de lector op een wetenschappelijk congres in Klaipeda (Litouwen).

Ook in 2014 verschijnt van de hand van de lector weer regelmatig een bijdrage aan de rubriek Wadweten op de site van de Waddenacademie en in de nieuwsbrief van de Waddenvereniging. De columns zijn gebundeld in een boekje dat begin 2015 zal verschijnen.

Wat kan beter?

Ondanks veel positieve respons lukte het in 2014 niet om financiering te vinden voor een ontwerpwedstrijd voor multidisciplinaire studententeams. De plannen hiervoor zijn voorlopig uitgesteld.

Beoogde resultaten voor 2015

Binnen de centrale onderzoekslijn van het lectoraat zullen in 2015 de volgende projecten worden opgezet:

- Expeditie waddenland in samenwerking met de Stichting Waddengroep en de Waddenvereniging; deskundigheidsbevordering binnen netwerken van kleinschalige recreatieondernemers in het waddengebied;
- Project OILS (Oil in Litorate Substrates) in samenwerking met de NHL (penvoerder) en de Waddenvereniging; onderzoek naar de economische effecten van een olieramp in waddengebied;
- In samenwerking met de Academie Minerva en de Stichting Theamus onderzoek naar de relatie tussen kunst, toerisme en de perceptie van de plaatselijke bevolking, met het ontwikkelen van een wandelpad met kunstwerken vanuit het dorp Pingjum naar de waddendijk als casus;
- In het kader van de projectoverstijgende verkenningen van de noordelijke waterschappen onderzoek doen naar verschillende dijkverzwarringsconcepten;
- Het opzetten van een multidisciplinaire groep studenten die vanuit bureau NoorderRuimte onderzoek doen naar de haalbaarheid van het project Holwerd aan Zee.

De driewekelijkse bijdrage van de lector aan de rubriek Wadweten zal in 2015 worden voortgezet.

* Hoe interpreteren bezoekers en bewoners van het waddenkustgebied de waarden van het waddengebied en hoe kan, gegeven de voorgenomen ruimtelijke transitie van de waddenkust, de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van het gebied vergroot worden?

Bevorderen van de belangstelling 2014

Strategie

De Waddenvereniging vindt het belangrijk om de belangstelling voor het wadengebied te verhogen. Door jaar op jaar meer Nederlanders zélf te laten beleven hoe bijzonder het gebied is, streven we ernaar dat de samenleving beter onderkent wat het gebied zó bijzonder maakt dat het is uitgeroepen tot Werelderfgoed. Dat zorgt uiteindelijk voor meer draagvlak voor de noodzaak om het gebied te beschermen.

Onze strategie is erop gericht om actief zichtbaar te zijn in gebied en de media, daarmee de belangstelling voor de Waddenvereniging te verhogen en vervolgens geïnteresseerden te werven als deelnemer of als lid. Voorlichting, educatie, werving, communicatie, verenigingsactiviteiten, maar ook het inhoudelijke werk stemmen we gericht op elkaar af. Hiermee wordt een essentiële bijdrage geleverd aan een belangrijke prioriteit, benoemd in het meerjarenbeleidsplan: het versterken van de achterban.

In 2014 wil de Waddenvereniging zich beter onderscheiden door het ontwikkelen van een merkidentiteit, strategisch plan en nieuwe huisstijl. Een betere herkenbaarheid en stevige koers op middel lange termijn draagt positief bij aan leden- en donateurswerving.

De Waddenvereniging richt zich op verschillende doelgroepen: bezoekers en ondernemers, volwassenen, jongeren en jeugd. Waar mogelijk werken we samen met partners, om ons bereik en onze impact te vergroten.

Educatie

De Waddenvereniging wil steeds meer mensen laten kennis nemen van de unieke waarden van het Werelderfgoed Waddenzee. Daarbij richten we ons op jeugd, jongeren en volwassenen. Natuurgidsen en vrijwilligers geven we trainingen en cursussen. Voor bewoners, ondernemers en bezoekers van het wad organiseren we aantrekkelijke workshops en boeiende lezingen. Op termijn willen we het wad naar de klas en de klas naar het wad brengen.

Beoogde resultaten 2014

Voor de vrijwilligers van de drie werkgroepen van de Waddenvereniging (WEX, 't Kuitje en Lezingen) worden wederom trainingen verzorgd, evenals trainingen voor schippers van de bruine vloot en workshops voor watersporters met het Werelderfgoed Waddenzee als thema. Voor het gezamenlijke educatieve portaal van de Nederlandse waddencentra, de Waddenzeeschool, worden op Terschelling programma's ontwikkeld. Vrijwilligers worden getraind om deze programma's te begeleiden.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Trainingen en cursussen organiseren

Gedurende het jaar 2014 zijn succesvolle trainingen en cursussen georganiseerd, waarvan een aantal in samenwerking met andere organisaties. In februari begonnen we met een bijdrage aan een training voor vrijwilligers van It Fryske Gea, de provinciale vereniging voor natuurbescherming in Fryslân. Onze expertise op het gebied van activerende didactiek werd ingeschakeld voor hun scholenprogramma dat plaatsvindt in het buitendijkse gebied Noard-Fryslân Bûtendyks. In maart organiseerden we samen met Ecomare op Texel een basis- en een verdiepingscursus voor schippers van de bruine vloot, waarbij wij de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee voor onze rekening namen. Een soortgelijk onderdeel verzorgden we in april voor gidsen van Natuurcentrum Ameland om in mei onze eigen Werelderfgoedgidsen en vrijwilligers van de Werkgroep Excursies (WEX) te trainen. Hierbij lag het accent in het bijzonder op hoe er op speelse en aantrekkelijke wijze inzichtelijk gemaakt kan worden waarom de Waddenzee een

Werelderfgoed is, hoe de gids de kinderen optimaal kan betrekken bij de excursie en hoe stem, lichaam en verschillende werkvormen het gunstigst zijn in te zetten tijdens het leiden van een excursie.

Programmaontwikkeling

De komende jaren willen we ons aanbod voor de jeugd en het onderwijs vergroten. Hierbij brengen we het wad naar de klas, maar stimuleren we ook het bezoek van de klas aan het wad.

Voor het gezamenlijke educatieve portaal van de Nederlandse waddencentra, Waddenzeeschool, zijn educatieve programma's ontwikkeld op Terschelling. Het gaat hierbij om een wadprogramma voor de bovenbouw van de basisschool en de onderbouw van de middelbare school. Voor diezelfde doelgroepen zijn er programma's opgesteld op de zandplaat Noordsvaarder. In het voorjaar van 2015 worden gidsen van Staatsbosbeheer getraind om deze programma's te begeleiden. Daarna zullen scholen de programma's kunnen volgen.

Projectontwikkeling

Op veel momenten gedurende het jaar hebben we kennis over het wadgebied overgedragen en gidsen en vrijwilligers getraind. Om deze werkzaamheden te kunnen uitbreiden is alternatieve financiering nodig. In 2014 hebben we voorzichtige eerste successen geboekt. Zo kende het ministerie van Economische Zaken, na een initiatief van de Waddenvereniging, een financiële bijdrage toe aan de organisaties (waaronder de Waddenvereniging) die de International Wadden Sea School (IWSS) vormen. Hiermee kunnen deze

organisaties gezamenlijk een impuls geven aan educatie over het internationale natuurgebied de Waddenzee.

Daarnaast hebben we met dank aan de provincie Fryslân, de gemeenten Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog en diverse fondsen financiering gevonden voor het organiseren van een workshop natuurfotografie voor jeugd en jongeren op de vier Friese Waddeneilanden.

We hebben samen met Vogelbescherming Nederland, Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland een projectaanvraag ingediend bij LIFE (het programma van de Europese Unie voor de ontwikkeling en uitvoering van het Europese natuur- en milieubeleid). Binnen de aanvraag staat de Waddenvereniging aan de lat voor de educatie. Het totale project draagt bij aan het verbeteren van de levensomstandigheden van 45 bedreigde vogelsoorten, zeven bedreigde Natura 2000-habitats en één vlindersoort in Werelderfgoed Waddenzee.

Tot slot heeft de Waddenvereniging meegeschreven aan een projectplan dat zich richt op herstel van het ecosysteem en dat van de trekvispopulaties in de Waddenzee, het Lauwersmeer en de achterliggende beken. In dit voorstel trekt de Waddenvereniging de communicatie-, educatie- en participatieprojecten.

Wat kan beter?

De diverse vrijwilligerswerkgroepen van de Waddenvereniging verzetten veel goed werk. Jaarlijks wij elke werkgroep een trainingsprogramma aanbieden. Doel is kennis en kunde van de vrijwilligers verder te vergroten. Dit vraagt bij elke werkgroep om een ander programma, waarbij we steeds beter willen aansluiten op de wens van de werkgroep zelf.

Binnen het project 'Ambassadeurs van Werelderfgoed Waddenzee' zijn de watersporters een belangrijke doelgroep. In de zomerperiode zijn zij onder andere te vinden in de waddenhavens. Afgelopen zomer organiseerden we samen met de andere

bij het project aangesloten organisaties een proefworkshop voor de watersporters in een avond- plus ochtendprogramma. Helaas bleek dit voor de vakantievierende watersporters een brug te ver. Voor dezelfde doelgroep is vervolgens wel een laagdrempeliger informatiestand ingericht. Ook hier blijkt weer eens dat de behoefte van de doelgroep leidend moet zijn voor het ontwikkelen van succesvolle activiteiten.

Beoogde resultaten 2015

De voor het gezamenlijke educatieve portaal van de Nederlandse waddencentra, ontwikkelde educatieve programma's op Terschelling worden in het voorjaar van 2015 gidsen van Staatsbosbeheer getraind om deze programma's te begeleiden. Daarna zullen scholen de programma's kunnen volgen.

Educatie betaalbaar maken

De Waddenvereniging is in 2014 aan de slag gegaan met het op- en uitbouwen van haar educatieve activiteiten. Hierbij is alternatieve financiering noodzakelijk. In 2015 krijgen we uitsluitend over het wel of niet toekennen van externe financiering voor meerdere projectvoorstellen. Afgezien daarvan blijven we voortdurend gespitst op kansen die zich voordoen. Hierbij oriënteren wij ons op meerdere vormen van externe financiering.

Elkaar versterken

Met de in 2014 opgebouwde samenwerkingen met andere (educatieve en natuur-) organisaties trekken we gezamenlijk op richting financiers. Door onze krachten te bundelen en van elkaars expertise en netwerken gebruik te maken, verwachten we betere resultaten te behalen. We zetten de samenwerkingen met andere (educatieve en natuur-) organisaties om in gezamenlijke acties.

Voorlichting en evenementen

Voorlichting en evenementen zijn dé manieren om meer mensen kennis te laten maken met ons prachtige Werelderfgoed Waddenzee. We komen in contact met nieuwe en frequente bezoekers aan het gebied en nodigen ze uit om mee te gaan op excursie.

We blijven inzetten op het bevorderen van de belangstelling. Meer belangstelling betekent meer begrip voor het unieke ecosysteem en voor de potentiële gevaren waar het gebied aan bloot staat, maar betekent ook meer steun voor het werk van de Waddenvereniging, meer ambassadeurs en steeds meer mensen die bijdragen aan het behoud van het waddegebied.

Beoogde resultaten 2014

De Waddenvereniging presenteert zich met gidsen en wervers bij vijf grotere evenementen in het gebied. We zijn zichtbaar als hoeder en kenner van het waddegebied via vrijwilligersexcursies voor minstens 7.000 waddenbezoekers (WEX en

Kuitje). De Werelderfgoedgidsen worden minimaal tien keer ingehuurd door 'varende' partners. Er wordt in 2014 een team evenementen-vrijwilligers opgeleid.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Ook in 2014 profileert de Waddenvereniging zich bij diverse evenementen in het waddegebied. We waren aanwezig tijdens de Vloeddag in Harlingen, op Oerol met een fraaie expositie en bij enkele excursies zoals het succesvolle wandelevenement 'Tussen slik en zand' op Ameland en met wadsprokkeltochten tijdens 'Into The Great Wide Open' op Vlieland. Aanhaken tijdens deze evenementen biedt kansen om de grote groep waddenliefhebbers te bereiken en te verbinden met het werk van de Waddenvereniging. Want daar gaat het om: verbinden door delen van een wadbelevens. In 2014 organiseert een groep vrijwilligers voor de zevende keer het WaddenWerkWeekend op Terschelling. Circa 150 waddenliefhebbers gingen aan de slag om de stranden op te ruimen. In dit weekeinde was er veel aandacht voor de presentatie van filmer Ruben Smit, met een kijkje achter de schermen over de totstandkoming van zijn film De nieuwe wildernis. Zijn volgend project - over de Waddenzee - is in voorbereiding.

Onze wadgidsen, vertegenwoordigd in de werkgroep 'Kuitje' en 'WEX' (Werkgroep Excursies) hebben ruim 5300 deelnemers de wonderen van het wad getoond. Samen met de Werelderfgoedexcursies en de vaartochten op de schepen van de Historische Zeilvaart in Harlingen en de Regina Andrea komt het totaal aantal deelnemers op bijna 6300.

De WEX heeft een nieuw onderkomen georganiseerd op Texel. Dankzij de samenwerking met De Krim is daar een tentenkamp verzezen van waaruit de vrijwilligers de excursieplekken goed kunnen bereiken. Op Terschelling gaat de Waddenvereniging een samenwerking aan met de kampeerboerderij op Formerum. Een uitgebreide expositie en aquaria aldaar zijn een mooie publiekstrekker.

Dankzij een goede samenwerking met de firma Ideavelop zijn de gidsen van nieuwe kleding voorzien. Shirts en jassen van prima buitensportkwaliteit waarin zij de komende jaren warm, droog en goed herkenbaar excursies kunnen geven.

Wat kan beter?

In 2014 zijn er minder deelnemers aan de diverse excursies genoteerd dan beoogd. Dit heeft mede te maken met het feit dat er nu op Terschelling vanuit een andere locatie gewerkt wordt. De verwachting is dat wanneer deze nieuwe plek beter onder de aandacht wordt gebracht, ook het aantal deelnemers aantrekt. Verder is het niet gelukt om een team evenementen-vrijwilligers op te leiden. Dit heeft mede te maken

met de bezetting, maar geen invloed gehad op het aantal evenementen waar de Waddenvereniging bij aanwezig was.

Beoogde resultaten in 2015

Ook in 2015 worden er weer verschillende scholingsweekenden en bijeenkomsten geregeld voor de verschillende vrijwilligersgroepen. Met opgefrishte en nieuwe kennis willen we in 2015 6000 mensen het wad laten beleven op Texel, Terschelling en bij Den Helder.

Veel van onze activiteiten in 2015 staan in het teken van het jubileum. We zijn weer present zijn tijdens de Vloeddag in Harlingen om de vaartochten in samenwerking met de Historische Zeilvaart te promoten. Verder zijn we aanwezig op Terschelling voor het jaarlijkse theaterspektakel met Oerol en op Vlieland tijdens het muziekfestival 'Into the Great Wide Open'.

Het succesvolle wandelevenement 'Tussen Slik en Zand' op Ameland vindt dit jaar op onze verjaardag op 17 oktober plaats. Dit gaan we uiteraard vieren, samen met de organisatie Sportpromotie Ameland.

Communicatie en marketing

• Communicatie

Beoogde resultaten 2014

De Waddenvereniging wil in 2014 met een overkoepelend strategisch plan een duidelijke 'merkidentiteit' vastleggen waarmee de vereniging zich de komende jaren beter kan onderscheiden van andere organisaties in het waddengebied. Ook wil de Waddenvereniging het draagvlak voor haar werk vergroten, voornamelijk door het vergroten van haar bereik via de pers en eigen communicatiemiddelen. Hierbij zijn er een aantal prioriteitsprojecten benoemd: Vismigratierivier, windenergie, Werelderfgoedgidsen en het jubileum in 2015.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Merkidentiteit

De Waddenvereniging wil binnen het politiek-maatschappelijke krachtenveld rond het waddengebied duidelijker een eigen positie innemen en zich onderscheiden van andere organisaties. Hiervoor wordt een merkidentiteit, meerjarenstrategie en nieuwe huisstijl ontwikkeld.

Er zijn grote stappen gezet in het vastleggen van een meerjarenstrategie. In het begin van 2014 is met behulp van het bureau &Samhoud een traject gestart om vast te stellen wie als vereniging willen zijn, wat ons hoofddoel is voor de komende jaren, onze kernwaarden en kernkwaliteiten. Wij verenigen de liefhebbers van de Wadden. Samen

staan we sterk voor rust, ruimte en ruige natuur zodat deze blijvend kan worden beleefd. Met onze kernwaarden: Passie voor het wad, constructief & kritisch, denken, durven en doen geven wij onze identiteit uitstraling.

De Waddenvereniging wil graag de komende vijf jaren groeien. Omdat langdurige algemene lidmaatschappen steeds meer teruglopen hebben we gekozen om op vijf specifieke onderwerpen de groei mogelijk te maken. De onderwerpen Vismigratie, Holwerd aan Zee, Klas & Wad, Zoutwinning en Werelderfgoed bieden de Waddenvereniging meer dan voldoende aanknopingspunten om mensen aan ons te binden in tijd of geld. Alle uitkomsten worden opgenomen in het Meerjarenbeleidsplan dat nog door de Algemene Ledenvergadering moet worden goedgekeurd. De huisstijl wordt begin 2015 doorgevoerd in de middelen van de Waddenvereniging.

Draagvlak vergroten

Het lukt de Waddenvereniging steeds beter om landelijke media-aandacht te generen voor haar werk. Op de onderwerpen die als prioriteit zijn benoemd – Vismigratierivier, windenergie, Werelderfgoedgidsen en het jubileum – is de vereniging goed zichtbaar in de media.

Alleen voor de **Werelderfgoedweken** was in het jaarplan een doelstelling vastgelegd van hoeveel media-aandacht de Waddenvereniging wilde krijgen voor de excursies, namelijk ten minste vijf lokale/regionale media-uitingen en drie landelijke. Dit aantal werd al snel gehaald dankzij een persreis die de Waddenvereniging samen met het marketingbureau Beleef Fryslân organiseerde en waarin de Werelderfgoedweken een prominente plek hadden.

De **Vismigratierivier** kreeg aandacht in de televisieprogramma's als Koffietijd, Vroege Vogels, NOS Journaal, Hart van Nederland, NOS Jeugdjournaal. Op de radio op meerdere momenten gedurende het jaar op Radio 1 en eenmaal bij Radio 5 Nostalgie. Alle landelijke kranten besteedden een of meerdere malen aandacht aan de Vismigratierivier. In alle gevallen trad de Waddenvereniging op als woordvoerder.

Vooraf in het begin van het jaar, rond de

standpuntbepaling, kreeg de Waddenvereniging veel aandacht op het onderwerp **windenergie**, onder andere in het NOS Journaal en het Radio 1 Journaal. Het bericht van het ANP over de uitslag van onze ledenraadpleging werd veelvuldig overgenomen. Trouw schreef een eigen artikel.

Aandacht voor het jubileum was er dankzij de vondst van een oud filmscenario van **Bert Haanstra** in het archief van de Waddenvereniging en de interesse daarvoor vanuit de bekende filmmaker Ruben Smit (*De Nieuwe Wildernis*). NRC schreef er een groot artikel over, waarna meer media volgden.

Van de onderwerpen die niet in het jaarplan als prioriteit waren benoemd, springen vooral de onderwerpen zoutwinning en de lancering van de Waddenzeevismonitor eruit. Over **zoutwinning** werd verspreid over het gehele het jaar regelmatig verslag gedaan wat resulteerde in veel aandacht van landelijke media als Telegraaf, Trouw, Volkskrant, Parool en op NU.nl en het Jeugdjournaal. Vanuit de natuurorganisaties werd de media zeer actief benaderd. Veel aandacht was er voor de Fout Zoutactie op de website van de Waddenvereniging, waarbij namens een groot aantal natuurorganisaties werd opgeroepen om een protest te laten horen bij het bedrijf achter de zoutwinningssplannen. In de herfstvakantie werd er een groot zoutkleed neergelegd door vrijwilligers en passanten in Leeuwarden. Naast veel goodwill op straat, leverde dat ook veel media-aandacht op. De **Waddenzeevismonitor** kreeg aandacht in bijna alle landelijke kranten. Daarnaast was er landelijke aandacht voor de Waddenvereniging met het **zeegrasherstelproject** en het verzet tegen de kolencentrale.

De Waddenvereniging leverde een betaalde bijdrage aan een serie documentaires over de Wadden, uitgezonden op NPO2 **Vroege Vogels**, waarin belangrijke onderwerpen als zoutwinning en de Vismigratierivier aan bod kwamen.

In de **regionale media** valt op dat de Waddenvereniging de laatste jaren niet alleen vaker, maar ook positiever in het nieuws is. Alleen over zoutwinning was de Leeuwarder Courant dit jaar kritisch. Natuurjournalist Halbe Hettema vond dat de natuurorganisaties te weinig ouderwets actie voerden. De Friese pers, Friesch Dagblad, Leeuwarder Courant en Omrop Fryslân weten de Waddenvereniging goed te vinden.

Waddenvereniging online

De Waddenvereniging communiceert met haar (potentiële) achterban door een combinatie van online en offline communicatiemiddelen. De website van de Waddenvereniging wordt steeds beter bezocht. Uitgaande van de cijfers van Google Analytics

Schrijver Kester Freriks, directeur Arjan Berkhuisen en filmmaker - De Nieuwe Wildernis - Ruben Smit, bekijken het oude, in de archieven ontdekte, filmscenario van Bert Haanstra.

trok de website 9,11% meer bezoekers dan in 2013. De nieuwsberichten op de website worden het meest gelezen. Een groot deel van de websitebezoekers bezoekt die pagina vanuit de nieuwsbrief die ze in hun mail ontvangen hebben. Daarnaast werd in 2014 met name de actiepagina www.foutzout.nl goed bezocht. Dit zorgde meteen ook voor de hoogste piek in het website bezoek. Op donderdag 25 september werd de pagina 929 keer bekeken, fors hoger dan het gemiddelde van 350 sessies per dag. Op foutzout.nl konden mensen een digitaal verjaardagskaartje sturen naar het 125-jarige bedrijf K+S, het moederbedrijf van Frisia Zout, met de oproep om de plannen om naar zout te boren in de Waddenzee te stoppen. In totaal werden er 2543 kaartjes verstuurd.

Social media is een belangrijk middel om aansluiting te zoeken bij de meer lichtgroene achterban. Daarom was hier in het jaarplan van 2014 een ambitieuze doelstelling voor geformuleerd. Voor Facebook was de target een groei van 50% naar 2.500 likes. Op 31 december had de Waddenvereniging fanpage 3.102 likes, een plus van 602. Berichten over ons verzet tegen zoutwinning, het project Vismigratierivier en de verschillende Werelderfgoedexcursies werden het meest geliked en/of gedeeld. Een deel van die laatste berichten bestond uit betaalde promotie, wat er tevens voor zorgde dat in de zomermaanden ons bereik flink verhoogde en hier ook de grootste

piek zat in het binnenhalen van nieuwe likes. Op Twitter was een groei-doelstelling van 20% geformuleerd naar 3.240 volgers op @waddentweets. Eind december stond de stand op 3.852, een plus van 612 volgers. Naast de corporate Twitteraccount, zijn er medewerkers die op hun eigen naam berichten versturen over hun werk. Zij onderscheiden zich hiermee als expert op social media op onderwerpen als visserij of klimaat en energie. Verder valt op dat nieuwsberichten op onze website steeds meer worden opgepakt door mensen buiten de vereniging.

WADDENmagazine

Het belangrijkste communicatiemiddel voor onze leden is het kwartaalblad WADDENmagazine. De redactie zet het beleid voort om de gekozen thema's van de nummers zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de prioriteiten van de vereniging. De in 2014 uitgebrachte nummers hebben de volgende thema's: De dynamiek van het wad, Werelderfgoed, Waddesigners (over ontwerpen) en Successen van het wad (een voorproefje van het jubileumjaar). Het juni-nummer over het Werelderfgoed Waddenzee is een belangrijk middel om de excursies tijdens de Werelderfgoedweken onder de aandacht te brengen. In het septembernummer staan de Vismigratierivier en Holwerd aan Zee centraal. Het decembernummer loopt al vooruit op de viering van het 50-jarig bestaan in 2015.

Wat kan beter?

Draagvlak vergroten

Het aantal lezers van de wekelijkse gratis e-mailnieuwsbrief van de Waddenvereniging groeit licht naar 8863 (+363). De nieuwsbrief wordt wel goed gelezen, ook onder journalisten. Regelmatig leiden nieuwsbriefberichten tot een artikel in de

krant. De Waddenvereniging kan meer aandacht vragen voor haar nieuwsbrief, om het aantal lezers uit te breiden en daarmee de bekendheid voor haar werk te vergroten.

Beoogde resultaten 2015

Het jubileumjaar in 2015 grijpen we aan om een flinke stap te zetten in het realiseren van de groei-ambitie. Op naar 50.000 ambassadeurs! Het jubileumjaar is opgebouwd uit bedanken van de achterban, vieren van het feest en ons te richten op de toekomst.

Vanaf januari kan iedereen herinneringen ophalen via de jubileumpagina op de website, kunnen mensen ons steunen door de stoere Jubileum Visserstrui aan te schaffen en verschijnt begin maart een extra bewaargidsje met een overzicht van verschillende jubileumactiviteiten met een aantrekkelijk voordeel voor de leden om hen op die manier te bedanken. Tijdens de opening van Oerol reiken wij het eerste exemplaar uit van het jubileumboek De kleuren van het wad. Op 26 juni introduceren wij ons programma Klas & Wad aan de landelijke pers. Vervolgens vieren we feest met de toeristen, leden, donateurs, vrijwilligers, bewoners, ondernemers en lokale politiek via ons randprogramma dat aansluit bij de rondreizende theatervoorstelling The Origin of Stillness. Op 16 en 17 oktober sluiten we het jubileumjaar af met het tweedaagse Symposium in Harlingen.

• Marketing

In 2014 hebben er diverse marketingacties plaatsgevonden, met als doel projecten te ondersteunen en (nieuwe) leden te binden.

Goed Zout-molentje

Ter ondersteuning van de actie tegen zoutwinning onder de Waddenzee, vonden er diverse marketinginitiatieven plaats. Via de website goedzout.nl werd de oproep gedaan om 25 euro te doneren, waarna je een Goed Zout-molentje met duurzaam zout kreeg toegestuurd. Voor een bijdrage van 5 euro ontvingen de deelnemers een zakje handgeogst zeezout. Aan de actie is via de nieuwsbrief, het WADDENmagazine en een donateursmailing bekendheid gegeven. In december werd de actie verder ondersteund met een 'Goed Zout-filmpje' op Facebook, LinkedIn en Twitter. De actie leverde enkele honderden verkochte zoutmolentjes en zoutzakjes op en resulteerde in elf nieuwe leden.

Solarkleding

Door de jonge kledingontwerpster Pauline van Dongen en in samenwerking met de organisatie van het Vlieland 'Into the Great Wide Open' is voor het festival in 2015 een uitleenkledingstuk ontworpen, waarmee leden van de Waddenvereniging tijdens het festival hun telefoon kunnen opladen.

Werelderfgoedexcursies

Voor de Werelderfgoedexcursies heeft er promotie plaatsgevonden in magazine Noorderland, de NDC-bladen en meer tijdschriften. Voorts zijn de excursies gepromoot op camping De Krim op Texel en in samenwerking met de WestCordhotels op de eilanden. Via social media zijn de excursies onder de aandacht gebracht. Er is flink geadverteerd op Facebook.

Club500

Met de Werelderfgoedweken is gebleken dat ondernemers

die rond het wadengebied actief zijn goud in handen hebben met de Werelderfgoedstatus. De Waddenvereniging wil de samenwerking met bedrijven de komende vijf jaar voortzetten in de vorm van de Club500. Clubleden die vijftig euro per jaar betalen worden minimaal een keer per jaar uitgenodigd door de Waddenvereniging om mee te denken over Werelderfgoed Waddenzee. Een eerste mailing aan driehonderd ondernemers heeft veel positieve reacties opgeleverd en de eerste 22 aanmeldingen.

Jubileumcard 2015

In 2014 zijn bestaande leden via het Waddenmagazine uitgenodigd om nieuwe leden te werven voor de helft van de prijs. Deze actie gaat gepaard met de introductie van de Jubileumcard die leden voordeel verschaft op de jubileumactiviteiten in 2015 en diverse andere zaken. De respons op dit initiatief is helaas minimaal geweest.

Jubileum Visserstrui

Met het 50-jarig jubileum in het vooruitzicht is samen met Blue Loop Originals een Jubileum Visserstrui ontwikkeld. Zie kaderartikel.

Webwinkel

Eind 2014 is besloten de samenwerking met de huidige leverancier en beheerder van de webshop in het voorjaar van 2015 te beëindigen. De vereniging heeft in Ideavelop een nieuwe partner gevonden voor de merchandise, die overigens hoofdzakelijk uit (outdoor) kleding zal bestaan. Lees [hier](#) meer over Ideavelop (15).

Jubileum Visserstrui

Ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de Waddenvereniging werd eind 2014 in samenwerking met Blue Loop Originals en Stella Ruhe de Jubileum Visserstrui gelanceerd. De opbrengst van de trui gaat naar de realisatie van de Vismigratierivier.

Tot 1950 droegen alle vissers langs de Nederlandse kust wollen truien tijdens hun werk. Aan het patroon van de trui die ze droegen, was precies te zien uit welk vissersdorp ze afkomstig waren. Ieder dorp had zijn eigen specifieke motieven, die door de verschillende generaties breiende vrouwen werden doorgegeven. Stella Ruhe doet al jaren onderzoek naar de truien. Het

model van de Jubileum Visserstrui is gebaseerd op het oorspronkelijke ontwerp van de Harlinger trui.

De Jubileum Visserstruien worden machinaal gebreed. Bijzonder is de samenstelling van de garens. Blue Loop Originals maakt nieuwe kleding uit vezels van afgedankte spijkerbroeken. Het resultaat is duurzame, maar vooral aantrekkelijke en kwalitatief hoogwaardige kleding. Lees [hier](#) een artikel uit het WADDENmagazine over de totstandkoming van de Jubileum Visserstrui (16).

De Jubileum Visserstrui is te bestellen via de website van de Waddenvereniging.

Werving

De Waddenvereniging is een onafhankelijke, particuliere organisatie. Het doel van onze leden- en fondsenwerving is de versterking van de achterban en de continuering van de financiële onafhankelijkheid van de vereniging. Wij werven daar waar het wad beleefd wordt en richten ons op onze 'natuurlijke' achterban: de liefhebbers van het wad.

Om de maatschappelijke steun voor ons werk te vergroten, willen we de belangstelling en waardering onder de bezoekers voor het gebied vergroten. In het belang van de continuïteit van ons werk moet de vereniging groeien en verjongen, aldus het meerjarenplan 2010-2014. In 2014 wil de vereniging weer 50.000 leden tellen. Sinds 2012 gaat het werven van nieuwe leden steeds moeizamer. Dit komt enerzijds door de slechtere economische situatie, maar ook omdat men zich niet meer voor onbepaalde tijd aan een goed doel wil verbinden. De Waddenvereniging gaat nu uit van behoud van het huidige aantal leden en donateurs.

Fondsenwerving - verhouding kosten en baten

Goededoelenorganisaties met het CBF-Keur mogen maximaal 25% van de eigen inkomsten uit fondsenwerving inzetten voor fondsenwerving, berekend als gemiddelde over drie jaar. De totale out-of-pocketkosten voor vijf mailingen in 2014 bedragen € 27.423,

hetgeen 20% is van de hieruit gegenereerde inkomsten. Voor heel 2014 bedragen de totale kosten van onze fondsenwerving 18,9% van de baten. In 2013 was dat nog 16,8%.

Nationale Postcode Loterij*

De belangrijkste begunstiger van de Waddenvereniging is de Nationale Postcode Loterij. In 2014 ontvangt de Waddenvereniging wederom een bijdrage van € 500.000. Deze bijdrage is uniek, want deze is niet alleen meerjarig, maar de goede doelen bepalen op grond van hun expertise zelf de besteding ervan.

Beoogde resultaten 2014

Doelgroepen

In 2014 willen we een goed beeld krijgen van de behoeften bij onze doelgroepen en van onze dienstverlening én onze boodschap beter overbrengen bij wadliefhebbers. We zoeken een betere aansluiting bij wadliefhebbers die je als 'lichtgroen' kunt betitelen, mensen met hart voor de Wadden, maar die zich er nooit in verdiept hebben. Een andere uitdaging ligt bij kinderen, die wij ook bij de Waddenvereniging willen betrekken.

Zichtbaarheid

De ambitie om voor waddenbezoekers zichtbaarder te worden als hoeder en kenner van het wad, wordt in 2014 voortgezet. Dit willen wij bereiken door deelname aan evenementen, overleg met desbetreffende organisaties en het samenstellen van basis-promotiepakketten. Voorts door onze aanwezigheid bij de bootterminals in Harlingen, Holwerd, Esonstad en Eemshaven en tijdens de excursies van de Werelderfgoedweken.

Werving van leden en fondsen

Voor 2014 gaan we uit van handhaving van het huidige aantal leden en donateurs. Er wordt ook een strategisch plan opgesteld om op middellange termijn fondsen te werven en mensen te binden aan de vereniging. Voor ons ledenbestand zijn vier strategieën relevant: werven, upgraden, behouden en terugwinnen. Gezien de ervaringen in de afgelopen jaren concentreren wij ons op werven en behoud van leden. De werving van fondsen zal worden voortgezet met gerichte giftvragen. Een nieuwe brochure 'Alles over schenken en nalaten' maakt deel uit van diverse campagnes die in 2014 gevoerd worden.

Samenwerking partners

De samenwerking met de huidige partners willen we verder versterken en stroomlijnen en uitbreiden met minimaal een nieuwe partner.

Impact: wat is gelukt in 2014?

Doelgroepen

In 2014 is een eerste aanzet gegeven tot onderzoek naar onze doelgroepen. Zo is er een bureau benaderd en een script opgesteld ten behoeve van het onderzoek dat daadwerkelijk begin 2015 zal plaatsvinden.

Zichtbaarheid

Op diverse locaties heeft de Waddenvereniging zich gepresenteerd en vonden er tevens wervingsactiviteiten plaats. Er is onder andere geworven in de Eemshaven (terminal AG EMS / Borkumlijn), op de veerdienst van Oostmahorn naar Schiermonnikoog, terminal Wagenborg in Holwerd, Harlingen (stad & terminal) en op diverse locaties op Terschelling en Texel. Ook tijdens diverse festivals en evenementen was de Waddenvereniging aanwezig zoals op het Oerolfestival, 'Tussen Slik en Zand' op Ameland, de Tall Ships Race in Harlingen, en de Harlinger vlootdag. De vereniging heeft zich gepresenteerd op diverse campings van Stichting de Krim op Texel en tijdens de wadexcursies door onze Werkgroep Excursies (WEX) op de eilanden Texel en Terschelling.

Werving leden, donateurs en fondsen

De trend dat het aantal mensen dat zich langjarig willen committeren neemt af, maar de positieve trend in fondsenwerving als geheel zet zich door. De totale inkomsten van particulieren zijn in 2014 hoger dan begroot, terwijl het aantal leden afneemt. In 2014 verwelkomen wij 2.109 nieuwe leden en donateurs en nemen wij afscheid van 3.175 leden. Dit zijn deels reguliere opzeggingen, en deels leden die via het Natuurcollectief zijn binnengestroomd. Opzeggingen wegens hoge leeftijd en overlijden maken daarvan een significant aantal uit. Jaarlijks in december schoont de Waddenvereniging haar bestand op, waarbij niet-betalers en niet-actieve donateurs worden geschrapt. Aan het eind van 2014 telt de vereniging 40.871 leden en donateurs, een aantal dat 2430 minder is ten opzichte van 2013 (43.301).

De Waddenvereniging heeft in 2014 vijf keer een wervende mailing aan haar leden en donateurs gestuurd om aandacht en ondersteuning te vragen voor een specifiek of actueel thema. De gemiddelde response is 4,8% (ongewogen gemiddelde) dat als goede score beschouwd mag worden. Opmerkelijke resultaten boekte een mailing aan donateurs, vergezeld van een verkort jaarverslag. Deze mailing leverde uiteindelijk een response op van 20%. In totaal ontvangt de vereniging een bedrag van

€ 138.248 (stand per eind december 2014), de ervaring leert echter dat er in het volgende boekjaar nog een bedrag binnenkomt. Begin december is gestart met een belactie onder de leden om hen te informeren over onderhands periodiek schenken, dus zonder tussenkomst van een notaris. Dit actie is redelijk succesvol gebleken, evenals het verzoek aan de leden hun maandelijkse of jaarlijkse contributiebijdrage vrijwillig te verhogen.

Samenwerken en versterken

De Waddenvereniging gelooft erg in het samenwerken met derden teneinde elkaar te versterken. In het kader van de Werelderfgoedexcursies is er al een samenwerking met diverse partijen uit het wadengebied. Voorts werkt de Vereniging samen met WestCordhotels, NDC, Tall Ship Races en de gemeente Harlingen, het Oerolfestival op Terschelling, 'Into The Great Wide Open' op Vlieland en 'Tussen Slik en Zand' op Ameland. Daarnaast is er ook een aantal pilots gedraaid zoals die met de Rederij Wagenborg en Stichting de Krim op Texel (met meer dan 14.000 slaappleatsen de grootste logiesverstrekker van Texel).

Wat kan beter?

Kinderen betrekken

Gaandeweg het jaar hebben we moeten concluderen dat de traditionele jeugdlidmaatschapsvorm niet aan populariteit is toegenomen. Daarom is de keuze gemaakt ons meer te focussen op het ontwikkelen van educatie voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs middels het programma Klas&Wad.

Beoogde resultaten 2015

Doelgroepen

In 2015 vindt er een uitgebreid onderzoek plaats onder leden en niet-leden, met de bedoeling inzicht te krijgen wie onze leden zijn, hun wensen en verwachtingen. Dit zal ertoe moeten leiden dat we met onze boodschap beter aansluiten bij de wensen van onze leden.

Werving leden en fondsen

Helaas is het niet gelukt om het ledenaantal op een zelfde niveau te houden in 2014, toch ligt de ambitie er ook weer voor het jaar 2015 om in ieder geval de in- en de uitstroom zoveel mogelijk in evenwicht te hebben. Het feit dat 2015 ons jubileumjaar is zal hopelijk bijdragen aan de groei van het ledenaantal, mede ingegeven door tal van acties die zullen plaatsvinden.

Samenwerking partners

Optimaliseren van de samenwerking met de huidige partners en het vinden van minimaal een nieuwe partner die aansluit bij de doelstellingen van de vereniging.

*Nationale Postcode Loterij

Met de flinke bezuinigingen waar het kabinet op inzet, neemt het belang van particuliere fondsenwervers zoals de Nationale Postcode Loterij toe. De Goede Doelen Loterij is een bewezen en succesvol middel tot fondsenwerving. De bijdrage van de loterij en haar deelnemers is uniek, want deze is niet alleen meerjarig, maar goede doelen bepalen ook zelf de besteding ervan, op basis van hun expertise.

Inmiddels wordt er jaarlijks door de Goede Doelen Loterijen (Nationale Postcode Loterij, BankGiro Loterij en VriendenLoterij) ruim 425 miljoen euro geworven voor het goede doel. De Goede Doelen Loterijen zijn hiermee de grootste fondsenwerver van Nederland: 25 procent van alle private giften in Nederland komt van de deelnemers van de Goede Doelen Loterijen. Maandelijks spelen 3,5 miljoen huishoudens in Nederland met deze loterijen mee, en met de helft van hun lot dragen ze bij aan een betere wereld.

De drie loterijen hebben als missie het steunen van goede doelen die werken aan:

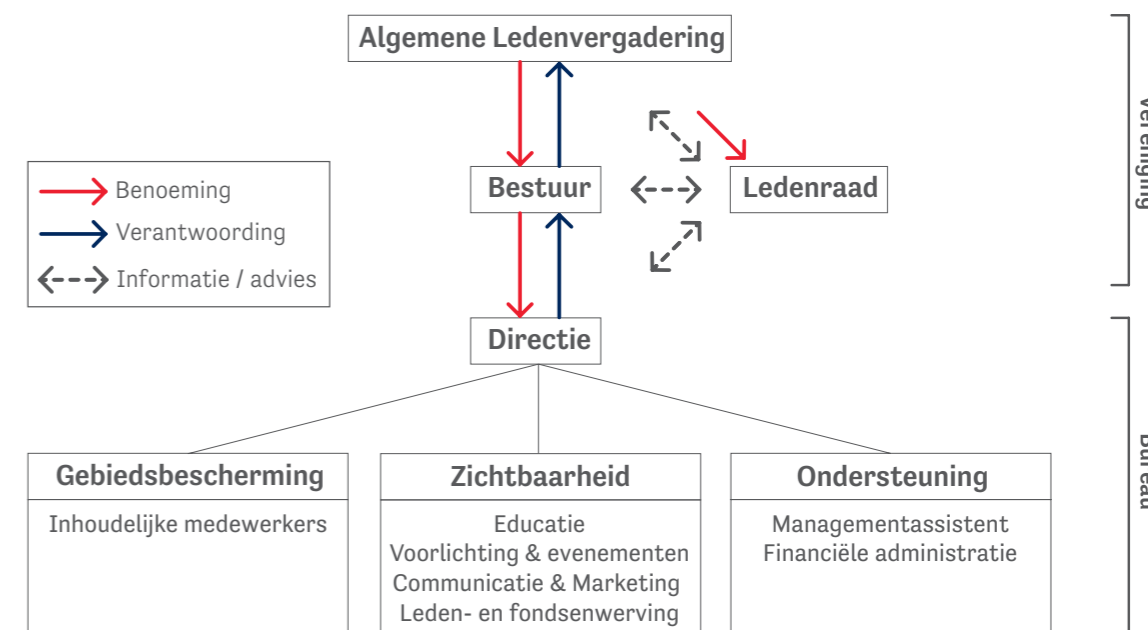
- een rechtvaardige en groene wereld: Nationale Postcode Loterij;
- cultuur en behoud cultureel erfgoed: BankGiro Loterij;
- verbetering van welzijn en gezondheid in Nederland: VriendenLoterij.

Het huidige kabinet heeft aangegeven het kansspelbeleid te willen moderniseren. Wij hopen dat de voorgestelde wijzigingen in het kansspelbeleid de Nationale Postcode Loterij voldoende ruimte geeft om de succesvolle fondsenwerving op dit niveau voort te zetten. Zonder de Postcode Loterij en haar deelnemers zouden wij immers een groot deel van onze initiatieven niet kunnen realiseren.

Organisatie

De Waddenvereniging is een vereniging met een Algemene Ledenvergadering (ALV), bestuur, ledenraad en bureau. De ledenvergadering is het hoogste orgaan. De ledenraad adviseert de ledenvergadering en het bestuur. Het bestuur bestuurt, de directie is verantwoordelijk voor de strategievoorbereiding, de operationele leiding en de dagelijkse aansturing van het bureau. Het bureau is een platte organisatie zonder tussenlagen. Er is veel aandacht voor de strikte manier waarop het principe van functiescheiding binnen de relatief kleinschalige organisatie wordt gehanteerd. Om de ledenraad in staat te stellen haar werk te doen, informeert de directie en het bestuur de raad over het werk van het bureau. Van een apart toezichthoudend orgaan is geen sprake, de functie van toezichthouder is verdeeld over twee organen. Door de mandatering aan de directie kan het bestuur op hoofdlijnen besturen en tevoren actief toezicht houden. Op zijn beurt legt het bestuur verantwoording af aan de Algemene Ledenvergadering (ALV), die op die manier achteraf toezicht houdt.

Hieronder ziet u de organisatiestructuur van de Waddenvereniging.

Algemene Ledenvergadering

De Algemene Ledenvergadering (ALV) is het hoogste orgaan binnen de Waddenvereniging. Alle betalende leden hebben binnen de ALV een stem in het vaststellen van het beleid. Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.

De taken van de ALV zijn: vaststellen van een beleidsplan, goedkeuren van het jaarverslag over het afgelopen jaar, goedkeuren van de jaarrekening over het afgelopen jaar, benoemen en ontslaan van de bestuursleden, benoemen en ontslaan van leden van de ledenraad, het vaststellen en wijzigen van de statuten, vaststellen en wijzigen van het huishoudelijk reglement, besluiten nemen op grond waarvan aan de leden verplichtingen worden opgelegd en beslissen over het voortbestaan van de vereniging.

Algemene Ledenvergadering in 2014

Op 24 mei bezoeken zo'n honderd leden de jaarlijkse ledenvergadering, die dit jaar bij Stenden Hogeschool in Leeuwarden plaatsvindt. Na de officiële opening blik de ledenraad in het kort terug. De relatie met het bestuur en communicatie is de afgelopen zes jaar verbeterd. Wel kunnen de informatiestromen natuurlijk altijd nog worden geoptimaliseerd. Het jaarverslag van 2013 wordt vastgesteld, de jaarrekening goedgekeurd en de exploitatierekening van 2014 vastgesteld. Er wordt decharge verleend aan het bestuur voor het gevoerde financiële beleid. Met de leden van de raad is afgesproken dat zij dichterbij de bal zullen zitten, vooral met de bedoeling dat zij tijdens hun input kunnen leveren opdat er daadwerkelijk iets mee gedaan kan worden.

Ellenus Venema neemt afscheid als bestuurslid. Er worden twee nieuwe bestuursleden gekozen, Harmen van der Hoek en Rudolph de Jong.

Arjan Berkhuisen presenteert ideeën voor de toekomst van de vereniging. Die ideeën worden

gebruikt als opmaat naar een nieuw meerjarenbeleidsplan 2015-2019. Hij benoemt dat de vereniging liefhebbers van de Wadden wil verenigen. Samen staan we sterk voor rust, ruimte en ruige natuur zodat deze blijvend kan worden beleefd. In 2020 wil de Waddenvereniging 50.000 ambassadeurs van het Werelderfgoed Waddenzee met elkaar verbinden. De vereniging wil weten waar het om draait zowel in het veld als in de wetenschap, met een integrale visie op de balans tussen mens en natuur in het waddegebied. De organisatie is onafhankelijk, en werkt constructief, kritisch en vanuit passie voor het wad. Tijdens de discussie die ontstaat, blijkt dat er veel enthousiasme is om meer mensen bij het wad te betrekken, bijvoorbeeld door het organiseren van evenementen en excursies. Vooral aandacht voor educatie van kinderen wordt aangemoedigd.

Tijdens de rondvraag wordt nog een kritische vraag gesteld naar prognoses van de NAM bij bodemdaling. Alexander de Roo en Arjan Berkhuisen antwoorden dat de Waddenvereniging hier bovenop zit en zij zich laten adviseren door erkende experts.

Ook zijn de leden geografisch over Nederland verspreid. De ledenraad komt minimaal vier maal per jaar bijeen en krijgt ondersteuning vanuit het bureau van de vereniging. De raad adviseert in ieder geval over het beleidsplan, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag. Daarnaast adviseert zij het bestuur en de ALV over alle andere zaken, zowel gevraagd als ongevraagd.

Ledenraad

De ledenraad van de Waddenvereniging heeft een zware adviesfunctie. De leden worden benoemd door de ALV. De ledenraad telt maximaal 25 leden. De samenstelling van de ledenraad is, op grond van betrokkenheid en deskundigheid, evenwichtig.

De volgende personen maken in 2014 deel uit van de ledenraad:

Jan H. de Boer
Wytze Boomsma
Maaïke van Boven-Klunne
Jan Castelein (voorzitter)
Hans Domburg
Peter de Groot
Hanneke Heerema
Hans Hiemstra
Rudy de Hoog
Foppe Huitema
Wietske Jonker-ter Veld (secretaris)
Hans van der Kooi
Sergej Koopmans-Molenveld
Rosalie Martens
Gerard van Vliet
Chris Weijer
Astrid van de Weijenberg

Hans van der Kooi zegt in het najaar van 2014 zijn lidmaatschap van de ledenraad op. De ledenraad kampt in 2014 met de vraag of de leden van de raad voldoende hun ei kwijt kunnen binnen de huidige structuur. Sommige ledenraadsleden hebben de behoefte meer met hun expertise bij te dragen, anderen zouden meer directe invloed willen hebben op het beleid van de vereniging. In december wordt besloten een werkgroep te starten met medewerkers van het bureau en het bestuur om te bezien hoe de structuur verbeterd kan worden.

Bestuur

Het bestuur bestuurt de vereniging, betrokken, op hoofdlijnen waar het kan en diepgaander bij belangrijke zaken. Aan de directie van het bureau delegeert het bestuur bevoegdheden die zijn vastgelegd in het directiestatuut.

De directie legt daarover verantwoording af aan het bestuur, dat op zijn beurt ter verantwoording wordt geroepen door de ledenvergadering. Het bestuur bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste negen personen. De leden van het bestuur worden door de ALV benoemd uit leden van de vereniging. De voorzitter wordt door de ALV voorgedragen. Het bestuur kiest zelf een vice-voorzitter en penningmeester. De leden van het bestuur worden benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Daarna kan een bestuurslid eenmaal aansluitend worden benoemd voor een periode van nog eens vier jaar. Na de maximale zittingsduur van acht jaar komen bestuursleden vier jaar niet in aanmerking voor herbenoeming. Bestuursleden ontvangen geen vergoeding, maar kunnen de door hen gemaakte onkosten tot een redelijk bedrag declareren. De

gemaakte onkosten in 2014 staan, met toelichting, vermeld in de jaarrekening. Eind 2014 bestaat het bestuur van de Waddenvereniging uit acht personen.

Voorzitter

Alexander de Roo (per ALV 2009)
Eigenaar Greening Europe
Nevenfuncties: Senior adviseur DN Cabinet (EU Lobby firma Brussel)

Vice-voorzitter / lid

Janette Worm (per ALV 2011, vice-voorzitter per ALV 2012)
Senior Adviseur Water, Kust en Duurzaamheid, WaterPlanetEarth
Nevenfuncties: Bestuurslid Giants of the Sea foundation, Lid Watertafel

Penningmeester

Sietze Haringa (1e termijn, per ALV 2012)
Partner bij KPMG
Nevenfuncties: Bestuurslid Stichting OerIJ, Bestuurslid Stichting Oerolfestival en Voorzitter Raden van Advies TSM / Doeksen

Lid

Jan Drent (per ALV 2008)
Bioloog Koninklijk NIOZ
Nevenfuncties: geen

Lid

Annika van Dijk (per ALV 2010)
Adviseur Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren
Nevenfuncties: geen

Lid

Hein Greven (per ALV 2011, tot 4 januari 2015)
Partner bij GKSV
Nevenfuncties: geen

Lid

Harmen van der Hoek
Freelance adviseur en producent in de culturele sector
Programmamanager Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018
Nevenfuncties: geen

Lid

Rudolph de Jong
CCO Rubia Natural Colours, Sustainability coordinator IWTO en Founder Dutch Sustainability Association
Nevenfuncties: Committee Chairman Giessenlanden CDA

Het bestuur komt in 2014 zeven keer bijeen. In februari is er een extra ALV in het kader van herijking van het standpunt over windenergie. In september is er een vergadering met alle medewerkers over het jubileum in 2015. Vergaderingen worden altijd bijgewoond door de directeur en, afhankelijk van het onderwerp, door een medewerker van het bureau. In iedere vergadering licht de directeur in het kort de lopende zaken toe en wordt een inhoudelijk thema in aanwezigheid van de desbetreffende medewerker besproken. In 2014 komen de volgende thema's aan de orde: windenergie (januari en februari), visserij (april), vismigratierivier (juni), prioriteiten meerjarenbeleidsplan en

jubileum (september en november), Eems (november) en zoutwinning (december). Naast inhoudelijke onderwerpen richt het bestuur zich in 2014 ook op andere onderwerpen. In april spreekt het bestuur met de accountant over zijn controleaanpak en zijn bevindingen omtrent de administratieve organisatie en interne beheersing. In juni staat het beleggingsbeleid op de agenda. In het begin van het jaar tekenen de bestuursleden de verantwoordingsverklaring conform de Code Wijffels. Bij de behandeling van het jaarverslag en de jaarrekening is de accountant aanwezig. De accountant noemt dat de kerncijfers goed zijn en de accountant geen grote aanpassingen heeft hoeven doen. Het is transparant en de situatie van de Vismigratierivier is goed onder de aandacht gebracht. In juni worden ook de rollen en taken van de bestuursleden onderling afgestemd. Een stemming over wel of niet procederen bij een vaargeulverdieping van de Eems leidt tot pittige discussies. Een brief van minister Schulz-Verhaegen geeft uiteindelijk de doorslag dat de verwachting van natuurherstel groter is zonder, dan met procederen. Dit besluit heeft helaas geleid tot het afscheid van bestuurslid Hein Greven, die graag had gezien dat er wel juridische actie werd ondernomen en die ook principiële moeite heeft met het gekozen standpunt van de vereniging ten aanzien van windenergie.

Bureau

Directie

De directeur geeft dagelijks leiding aan het bureau van de vereniging. Hiervoor zijn taken en verantwoordelijkheden gemandateerd door het bestuur aan de directeur. In een door het bestuur vastgesteld directiestatuut is omschreven welke besluiten de directeur rechtsgeldig kan nemen en welke besluiten de goedkeuring van het bestuur nodig hebben. Dat laatste geldt in ieder geval voor het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan, het jaarplan, de begroting en de jaarrekening.

Arjan Berkhuisen is directeur sinds 2011. Naast zijn managementverantwoordelijkheden treedt hij regelmatig op als extern gezicht van de organisatie en begeleidt inhoudelijke beleidsontwikkelingen. Hij woont op Terschelling, schrijft regelmatig een persoonlijk getinte blog over de Waddenzee of over zijn werk voor de Waddenvereniging. Meer informatie over de beloning van de algemeen directeur staat vermeld in de jaarrekening. De beloning ligt onder het gemiddelde van directiesalarissen bij andere organisaties in de natuur- en milieubranche.

De voorzitter en vice-voorzitter van het bestuur bespraken in 2014 het functioneren met de directeur. Het bestuur is tevreden over zijn resultaten en geeft enkele aanwijzingen voor verdere ontwikkeling.

De directeur vertegenwoordigt de Waddenvereniging in meerdere advies- en bestuurscolleges. De belangrijkste hiervan zijn de Coalitie Wadden Natuurlijk (coalitie van Noordelijke natuurorganisaties), Regiekamer van het programma 'Naar een Rijke Waddenzee, het programma Economie en Ecologie in Balans (Eems) en namens de Coalitie Wadden Natuurlijk neemt hij deel aan het Regie College Waddengebied (RCW) sinds 2012. Arjan Berkhuisen is ook lid van de Raad van Advies Waddenzeehavens. Hij neemt op persoonlijke titel deel aan het comité van aanbeveling van Stichting Baai Dellewal.

Medewerkers

Ons werk is soms net zo dynamisch als het gebied zelf. Het kan zijn dat een medewerker de ene dag

aan een lange vergadertafel zit in Groningen, de volgende dag een interview heeft met een journalist om daarna op de boot naar Ameland te stappen voor een ontmoeting met lokale ondernemers. Een belangrijk deel van ons werk wordt verricht vanuit het Waddenhuis in Harlingen. Hier verzorgen we de service aan onze leden, de fondsenwerving, de financiën en veel van onze communicatie over dit unieke natuurgebied.

Het bureau is een platte organisatie zonder tussenlagen. In december 2014 werken er eenentwintig medewerkers. Acht medewerkers zijn actief ten behoeve van de doelstellingen op het gebied van gebiedsbescherming. Acht medewerkers zijn verantwoordelijk voor communicatie, voorlichting en educatie, waarvan een medewerker zich met name richt op fondsenwerving. Ondersteuning wordt geleverd door drie medewerkers. Een medewerker is in dienst als ondersteuning van de Coalitie Wadden Natuurlijk. Het totale team van de Waddenvereniging, inclusief de directeur, is in december 2014 goed voor 15,33 fte.

Steeds vaker is de Waddenvereniging initiatiefnemer van grote, langjarige projecten zoals de realisatie van de Vismigratierivier of de Werelderfgoedweken. Dit vraagt om een nieuwe, meer projectmatige manier van werken. De bestaande structuur binnen de Waddenvereniging blijkt daar in 2014 onvoldoende op ingericht. Om de organisatie voor te bereiden op de toekomst worden twee medewerkers aangewezen als 'senior'. Een senior was gericht op het verbeteren van de interne organisatie, de ander richtte zich op het ontwikkelen van een externe strategie en het uitwerken daarvan in het nieuwe meerjarenbeleidsplan. In de tweede helft van 2014 is de werkdruk, mede door de organisatie van het jubileum, zodanig hoog dat verdere ondersteuning en ontwikkeling dringend nodig is. Eind 2014 worden hiervoor de eerste stappen gezet die in 2015 verder worden vormgegeven, en wel zodanig dat het aansluit op de ambities van het meerjarenbeleidsplan van 2015-2019.

Bezetting bureau (per december 2014)

Inhoudelijke medewerkers gebiedsbescherming
Josje Fens

Esmé Gerbens
Wouter van der Heij
Ellen Kuipers
Ester Kuppen
Hans Revier
Herman Verheij
Auke Wouda

In dienst voor Coalitie Wadden Natuurlijk
Taco van den Heiligenberg

Communicatie, voorlichting & educatie

Renate de Backere
Jojanneke Drijver
Lidewij Kemme
Saskia Loman
Allard Polak
Ruth ter Voort
Lian Zigterman

Fondsen- en ledenwerving

René Jellema

Financiële administratie

Hinke Postma
John de Vries

Managementassistente

Corina van der Meulen

Ziekteverzuim

Sinds 2008 rapporteren we het verzuimpercentage in onze jaarverslagen. In 2008 lag dit op 4% (2009 - 2,98%, 2010 - 3,9%, 2011 - 3,41%, 2012 - 2,19%, 2013 - 7,86%). Dit jaar is het ziekteverzuim 5,81%. Het ziekteverzuim is een constant aandachtspunt.

Stagiaires

In 2014 loopt Sandra Kunze stage bij de Waddenvereniging in het kader van de Vismigratierivier. Zij wordt door medewerkers van dit project begeleid.

Vrijwilligers

De vereniging is blij met de geweldige inbreng door vrijwilligers. Zij zorgen ervoor dat onze zichtbaarheid in het waddengebied, en ver daar buiten, vergroot wordt. Bijna honderd waddenfans, jong en oud, zetten zich regelmatig in voor de Waddenvereniging. Op een braderie, voor een groep watersporters, tijdens een symposium, op het wad of aan de keukentafel vertellen ze graag over de schoonheid én kwetsbaarheid van het wad. De vrijwilligers zijn georganiseerd in drie verschillende werkgroepen: Den Helder, de Werkgroep Excursies (WEX) en een kleine groep die lezingen verzorgt. Ook het bureau in Harlingen wordt ondersteund door enthousiaste vrijwilligers die helpen bij de nieuwsbrieven, documentatie, archivering, merchandise en huishoudelijke taken. Dit jaar zijn dat Ittie Atema-De Vries, Linda Jongsma, Linda Kreike, Agnes Mulder, Anne Nippel en Margriet Tichelaar. Vrijwilligers worden gezien als volwaardige

werknemers, maar ontvangen geen loon voor hun werkzaamheden. Onkosten en reiskosten worden vergoed. Vrijwilligers werken op basis van een contract. Daarin is vastgelegd dat de Waddenvereniging de kosten draagt van een ongevallenverzekering en van het lidmaatschap van de vereniging.

Vergoedingenbeleid

Bestuursleden en ledenraadsleden krijgen geen vergoeding. Vrijwilligers, bestuursleden en andere betrokkenen krijgen wel reis- en verblijfkosten vergoed, indien dat van tevoren zo is afgesproken. Die vergoeding is niet hoger dan de gemaakte kosten. Medewerkers krijgen een vergoeding voor woon-werkverkeer en kunnen daarnaast gemaakte onkosten declareren.

Samenwerkings- verbanden

Samenwerking nationaal

De Waddenvereniging staat gelukkig niet alleen in haar streven naar behoud, herstel en goed beheer van de unieke waarden van het waddengebied. Ook in 2014 maken we ons sterk om juist in samenwerking met andere partijen onze doelstellingen te realiseren. We werken samen met andere natuurbeschermingsorganisaties, overheden, kennisinstellingen, bedrijven en brancheorganisaties. Soms op ad-hoc-basis, maar in toenemende mate in gestructureerde samenwerkingsverbanden.

In het algemeen werkt de Waddenvereniging goed samen met andere natuurorganisaties die actief zijn in het gebied. Samen met Vogelbescherming Nederland, Landschap Noord-Holland, It Fryske Gea, Stichting Het Groninger Landschap, Stichting WAD, Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer vormen we de Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN). De coalitie stemt af op onderwerpen van gezamenlijk belang in het gebied. Arjan Berkhuisen is vertegenwoordiger namens deze natuurorganisaties in het Regie College Waddengebied (RCW). In dit college komen regionale bestuurders samen, zonder dat het college zelf wettelijke bevoegdheid heeft. De natuurorganisaties doen eraan mee om de moeizame situatie rond bestuur en beheer van de Waddenzee te agenderen en tot een oplossing te komen.

Natuurherstel

Voor natuurherstel zijn wij actief in de Regiekamer van het programma 'Naar een Rijke Waddenzee' (PRW). Wij hebben als inhoudelijk deskundige en belanghebbende zitting in verschillende stuurgroepen, klankbordgroepen en expertteams als het gaat om het invullen van het Natura 2000-beheerplan voor het waddengebied en de eilanden. Een belangrijk resultaat van het PRW in 2014 is het gedeelde succes van het doorgaan van de Vismigratierivier.

Duurzame visserij

Wij nemen deel aan de Regiegroep en Projectgroep van de transitie van de mosselsector en het bestuurlijk overleg over verduurzaming van de garnalensector. De Waddenvereniging zoekt actief samenwerking met vissers die in de praktijk stappen zetten naar verduurzaming, zoals Stichting Geïntegreerde Visserij en de Goede Vissers. De samenwerking met Sportvisserij Nederland, Stichting Het Blauwe Hart en enkele beroepsvissers heeft ertoe geleid dat het concept Vismigratierivier daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Eems

Rond de Eems werken we samen met Stichting Het Groninger Landschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Wad én Natuur en Milieufederatie Groningen onder de paraplu van de Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN). De nauwe samenwerking in de regio tussen natuurbeschermers, bedrijfsleven en overheid heeft geleid tot het ondertekenen van een intentieverklaring over de toekomst van de regio: Economie en Ecologie in Balans. De samenwerking werd in 2014 wel op de proef gesteld toen de Waddenvereniging meer twijfels had over het wel of niet in beroep gaan tegen een vaargeulverdieping dan de partners. Nadat uiteindelijk de minister via een brief extra comfort bood over dit onderwerp zijn de samenwerkingsverbanden intact gebleven.

Klimaat

Wij zijn actief lid van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers, waarin zeven landelijke natuurorganisaties participeren, totdat deze in 2014 ophoudt te bestaan. Klimaatbuffers zijn gebieden waar natuurlijke processen de ruimte krijgen, waardoor ze meegroeien met klimaatverandering en de leefbaarheid van Nederland verbeteren. De samenwerking rond mogelijke klimaatbufferfuncties bij de Afsluitdijk was aanleiding voor de nieuwe samenwerking met Sportvisserij Nederland, Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer en Vereniging Vaste Vistuigen Noord voor het ontwikkelen van een goede vismigratiedoorgang in de Afsluitdijk.

Duurzame recreatie en toerisme

De Waddenvereniging zit in de Raad van Toezicht van Stichting Waddengroep. De Stichting werkt aan het keurmerk Waddengoud voor duurzame producten en diensten uit het waddengebied. Naast streekproducten kunnen ook horecadiensten, accommodaties, fotografen, arrangementen en andere initiatieven in aanmerking komen voor het Waddengoudkeurmerk.

Rampenbestrijding en scheepvaartveiligheid

Samen met Groningen Seaports, Rijkswaterstaat, VOPAK en anderen is gewerkt aan verdere implementatie van het 'ecologisch spoorboekje' dat in 2013 is gepresenteerd. De aanpak geeft inzicht wat er in de Waddenzee moet gebeuren bij een olieramp op zee en hoe de regio beter kan worden beschermd om dergelijke calamiteiten te voorkomen.

Diversen

Verder heeft de Waddenvereniging zitting in diverse expertgroepen, zoals Regie College Afsluitdijk, de Permanente Beheerscommissie Lauwersmeer, de Beheersadviescommissie Rottum en de Commissie Monitoring Waddengas.

In 2014 is een partnerschap aangegaan met reclamebureau VosLibert, dat proactief meedenkt en ook als sparringpartner voor de Waddenvereniging fungeert.

Wetenschap

De Waddenvereniging participeert in het lectoraat Mariene Wetlands Studies aan Stenden Hogeschool Leeuwarden

en Hanzehogeschool Groningen via de Stichting Mariene Wetlands Studies. Aan beide opleidingen is Hans Revier als lector verbonden. Het lectoraat vormt een platform voor het initiëren van praktijkgericht onderzoek en de uitwisseling van kennis met betrekking tot de duurzame ontwikkeling van het waddengebied. Vanaf het najaar van 2014 betalen de hogescholen voor het leeuwendeel van het lectoraat.

De Waddenvereniging werkt wekelijks samen met de Waddenacademie bij het toegankelijk maken van wetenschappelijke kennis voor een breed publiek. Dat doen we concreet met de populairwetenschappelijke column WadWeten. De artikelen staan in de e-mailnieuwsbrief en op de website en worden veel gelezen en geprezen.

Samenwerking internationaal

De trilaterale samenwerking met Denemarken en Duitsland is het belangrijkste internationale gremium voor de Waddenvereniging.

Dit jaar stond in het teken van de uitvoering van de afspraken die gemaakt werden tijdens de twaalfde Trilaterale Waddenzeeconferentie in het Deense Tønder begin februari. De Waddenvereniging is nauw bij dit proces betrokken door de functie van 'Advisor to the Wadden Sea Board'.

De Nederlandse overheid markeerde het voorzitterschap van de trilaterale samenwerking in het waddengebied, én het feit dat het Werelderfgoed Waddenzee dit jaar haar eerste lustrium vierde in Tønder met een toezegging van 20.000 euro voor een project van de Waddenvereniging in samenwerking met de International Wadden Sea School. Hierbij wordt kinderen van alle basisscholen in de waddenregio de gelegenheid geboden het Werelderfgoed Waddenzee te beleven.

De belangrijkste onderwerpen op de bijeenkomst waren de toekenning van de Werelderfgoedstatus aan de Deense Waddenzee, een trilaterale strategie voor duurzaam toerisme, een trilateraal visserijbeleid en klimaat. Meerdere malen werd op de conferentie stilgestaan bij het project Vismigratierivier als innovatieve oplossing voor het passeerbaar maken van dijken en sluisen voor trekvis. De Waddenvereniging, Natuurmonumenten en Vogelbescherming boden staatssecretaris Sharon Dijksma onder het motto 'Don't let the Wadden Sea DROP' symbolisch een zakje zoute haringdrop aan om haar nogmaals op het hart te drukken geen vergunning af te geven voor zoutwinning onder het Werelderfgoed Waddenzee. Verder legden we nadruk op onder andere cumulatie, scheepvaartveiligheid en klimaatbeleid.

De ontwikkeling van een visserijbeleid voor de hele Waddenzee laat overigens nog op zich wachten. Op de Wadden Sea Day in 2014, de jaarlijkse bijeenkomst van beleidsmakers, onderzoekers en natuurbeschermingsorganisaties uit het hele waddengebied, doen ngo's uit de drie waddenlanden daarom een 'Call for Action' aan de regeringen om nu serieus aan de slag te

Ondernemers

De Waddenvereniging werkt met bedrijven die haar actief steunen in haar doelstellingen. Dat zijn Ideavelop (zij hebben onze gidsen dit jaar volledig in het nieuw gestoken!), de ASN Bank, Stayokay, WestCord Hotels, de rederijen Doeksen en Wagenborg, Stichting Texel Campings. Een initiatief van de Friesland Zorgverzekeraar (Groen & Fit Collectief) voor meer gezondheid en natuur, heeft bijgedragen tot onze ledenwerving. In het waddengebied werkt de Waddenvereniging samen met ondernemers die de waarden van het Werelderfgoed serieus nemen, zoals Flang Cupido op Terschelling, Harm Visser van de Phoca vanuit Harlingen en Nienke Dijkstra vanuit Lauwersoog. Daarnaast is er nauwe samenwerking met schipperscoöperatie Historische Zeilvaart Harlingen (SHZH), Zonnwind Zeilreizen en rederij Neptunus.

gaan met beleid voor de visstand in de Waddenzee. Deze oproep zal worden opgepakt in het beleid.

De uitvoering van de toerismestrategie die op de conferentie door vele partners is getekend, komt maar langzaam op gang. Het grootste struikelblok is het vertalen van trilateraal geformuleerde principes naar concrete activiteiten op lokaal niveau.

De Waddenvereniging speelt ook een actieve rol in het Wadden Sea Forum (WSF). In 2014 heeft het WSF zijn werk opnieuw georganiseerd. De Waddenvereniging legt het voorzitterschap van de werkgroep ICZM (Integrated Coastal Zone Management) na tien jaar neer.

Om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van het waddegebied is in Nederland onder auspiciën van het Waddenfonds en de Waddenacademie een 'Waddenbarometer' ontwikkeld om veranderingen op het gebied van ecologie, economie en sociale kwesties bij te kunnen houden. Binnen het WSF was al een vergelijkbare 'indicator tool' tot stand gebracht. In december 2014 is besloten te proberen de twee instrumenten te

combineren. De Waddenvereniging stimuleert deze ontwikkeling.

Overige samenwerkingsverbanden

Via het lidmaatschap van Seas at Risk (SaR) blijft de Waddenvereniging betrokken bij ontwikkelingen op Europees niveau, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke planning op zee, uitstoot van broeikasgassen door schepen, visserijbeleid en afval. De Waddenvereniging heeft na twee termijnen het voorzitterschap van SaR in 2014 beëindigd. Verder is de Waddenvereniging lid van de International Union for Conservation of Nature (IUCN), European Environmental Bureau (EEB) en het Nationaal Ramsar Comité.

Wat kan beter?

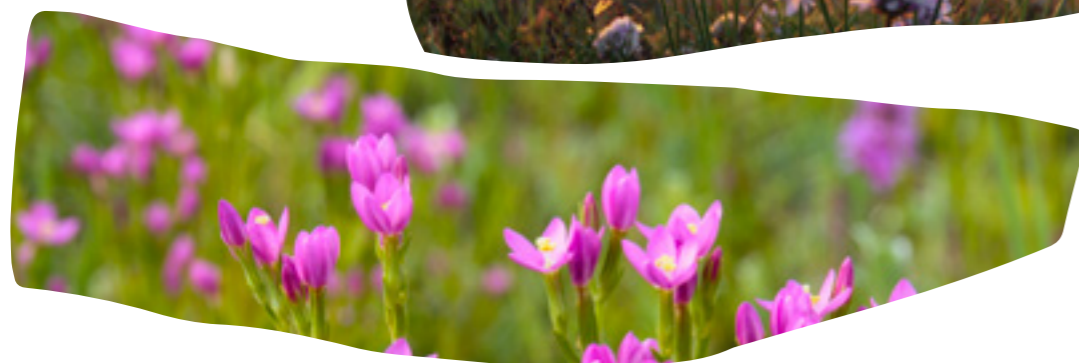
Het Nederlands voorzitterschap van de trilaterale samenwerking gaat, ondanks de enthousiaste inzet van onafhankelijk voorzitter Co Verdaas, traag van start. Daarom zit er nog weinig schot in het benutten van de Werelderfgoedstatus. Dat geldt in het bijzonder voor het uitvoeren van de ook in Tønder vastgestelde strategie voor duurzaam toerisme.

Beoogd resultaat 2015

Start uitvoeren strategie voor duurzaam toerisme. In de strategie is in algemene termen vastgelegd hoe toerisme en recreatie zich in het waddegebied zouden moeten ontwikkelen. Maar het gaat natuurlijk uiteindelijk om de vraag wat er in de praktijk gebeurt. Dat moet in 2015 voldoende aandacht krijgen.

Start ontwikkeling visstandbeleid. De 'Call for Action' van de wadden-ngo's zal worden betrokken bij onderzoek en beleidsontwikkeling. Er moet een antwoord komen op de simpele vragen waar de vis uit de Waddenzee is gebleven en hoe de visstand weer kan worden hersteld.

Uitbouwen van de samenwerking tussen Wadden Sea Forum en Waddenacademie / Waddenfonds op het gebied van indicatoren.

Governance

De Waddenvereniging is houder van het CBF-keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Dit keurmerk wordt toegekend aan fondsenwervende organisaties die zich op verantwoorde wijze bezighouden met het inzamelen van geld voor een goed doel.

Door het CBF zijn voor goedgevoelorganisaties drie beginselen voor 'good governance' geformuleerd.

- Binnen de instelling is de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk gescheiden van het 'besturen', dan wel van de 'uitvoering';
- de instelling werkt continu aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstelling;
- de instelling streeft naar een optimale relatie met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

Verantwoordingsverklaring

Het bestuur van de Waddenvereniging onderschrijft en hanteert de drie principes van good governance. Bij toepassing in de praktijk van deze principes wordt stilgestaan in de verantwoording die de directeur aflegt aan het bestuur en in de verantwoording door het bestuur aan de ledenvergadering. Ook de accountant staat hier in zijn controle bij stil.

Toezicht houden en bestuur op afstand

Van een apart toezichthoudend orgaan is geen sprake, de functie van toezichthouder is verdeeld over twee organen. Door de mandatering aan de directie kan het bestuur besturen op hoofdlijnen en tevoren actief toezicht houden. Het bestuur kan zo 'op afstand' zorgen dat de vereniging niet afwijkt van haar statutaire doelstellingen en blijft voldoen aan de opgaven die tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) worden vastgesteld. Op zijn beurt legt het bestuur verantwoording af aan de ALV, die zo achteraf toezicht houdt.

Werknemers kunnen niet als bestuurslid of ledenraadslid worden benoemd. Wanneer een ledenraadslid tot bestuurslid wordt gekozen, treedt die af op de dag van benoeming tot bestuurslid. Bestuursleden wordt gevraagd naar hun nevenactiviteiten en indien er conflicterende belangen zijn, moeten die worden gemeld. Bij een significant risico op vermenging van belangen moet dit worden opgepakt volgens de Code Wijffels. Jaarlijks tekenen de bestuursleden een verklaring waarin dit wordt bekrachtigd. In hoofdstuk 7 is een uitgebreide verantwoording opgenomen van de samenstelling en werkwijze van de verenigingsorganen, waaronder het bestuur, en een uitgebreide toelichting op de belangrijkste onderwerpen die de aandacht vroegen en aan de orde zijn geweest. Het bestuur is van mening zorgvuldig en geheel in lijn met dit eerste principe van goed bestuur te hebben gehandeld.

Optimale besteding van middelen

De directeur, het bestuur en de ALV zien toe op een optimale besteding van middelen. Door aan te sluiten op de geformuleerde strategie en de daarin verwoorde doelstellingen en door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en de meerjarenbegroting, met de daaruit voortvloeiende jaarplannen en begrotingen, geeft het bestuur richting aan de optimale besteding van middelen aan de doelstellingen van de vereniging. Het bestuur hanteert daarbij concrete uitgangspunten en normen voor de reserves, voor het op

deposito zetten van middelen en voor de bestedingsratio's, waaronder de hoogte van wervingskosten en de kosten van beheer en administratie. De ALV stelt deze uiteindelijk formeel vast. Het monitoren en evalueren van de uitvoering van de belangrijkste activiteiten vindt elke vier maanden plaats op het bureau. De directeur rapporteert hierover viermaandelijks aan het bestuur. Jaarlijks vindt monitoring en evaluatie plaats bij de afwikkeling van de jaarplannen en het opstellen van jaarverslag en jaarrekening. Als externe bron van informatie voor het bestuur is de rapportage van de accountant van belang. Verbeterpunten, al dan niet op advies van de accountant, worden in de bestuursvergaderingen behandeld. In 2014 wordt tijdens de Algemene Leden Vergadering het jaarverslag van 2013 vastgesteld, de jaarrekening goedgekeurd en de exploitatierekening van 2014 vastgesteld.

Optimale relaties met belanghebbenden

Goede bescherming van natuur, milieu en landschap is in Nederland niet langer een vanzelfsprekendheid. Dat geldt ook

voor de Waddenzee. De Nederlandse overheid heeft, naar het zich laat aanzien, steeds minder middelen beschikbaar voor natuurbescherming. De rol van belanghebbenden in het gebied om de waarden rust, ruimte en natuur te beschermen wordt daarmee belangrijker. De Waddenvereniging zal daarom meer investeren in werkrelaties met actoren in het gebied. Zo werken wij tijdens de Werelderfgoedweken samen met ondernemers. We sluiten coalities, bestrijden gezamenlijk ongewenste ontwikkelingen en bewerken de politieke besluitvorming met eenieder die ook trots is op de Waddenzee en zich inspent voor de duurzame toekomst van dit gebied. Daarbij is het van belang dat zo veel mogelijk wordt aangesloten bij de beleving en behoeftes van bewoners in het gebied, met name op de eilanden.

De meest belangrijke samenwerking van de Waddenvereniging is momenteel de Coalitie Wadden Natuurlijk, waarbij de acht grootste natuur- en milieuorganisaties in en rond de Waddenzee samenwerken en afstemmen. Hierdoor kunnen taken, waar

de Waddenvereniging voorheen alleen voor stond, beter worden verdeeld of beter worden afgestemd. Meer informatie over deze en andere samenwerkingsverbanden is te vinden onder hoofdstuk 8.

Via de ledenraad wordt voeling gehouden met onze achterban. Een bijzondere doelgroep zijn de mensen die zich actief voor de doelstelling van de vereniging inzetten: actieve leden, vrijwilligers, medewerkers en bestuursleden. Speciale aandacht voor deze vitale relaties is belegd bij de directeur. Voor de relatie met de Nationale Postcode Loterij, met wie een bijzonder partnerschap is opgebouwd, is een speciale contactpersoon aangewezen. Een formele klachtenprocedure zorgt voor transparante verwerking en afhandeling van externe signalen over ons functioneren.

Klachten

Klachten over de Waddenvereniging kunnen via het contactformulier op de website, telefonisch en/of schriftelijk worden gemeld. De klacht wordt binnen twee weken schriftelijk afgehandeld of beantwoord. De vereniging heeft een klachtenreglement dat via de website te downloaden is. Leden met klachten of ideeën kunnen zich via de Algemene Ledenvergadering melden. De Waddenvereniging ontving in 2014 drie klachten. Een klacht ging over de kwaliteit van de kalender, de andere twee klachten hadden te maken met de administratieve verwerking van het lidmaatschap. Alle klachten werden binnen de termijn afgehandeld.

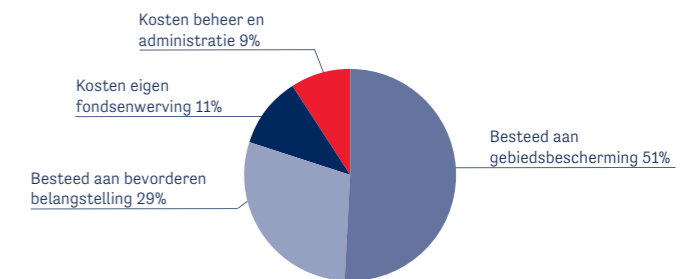
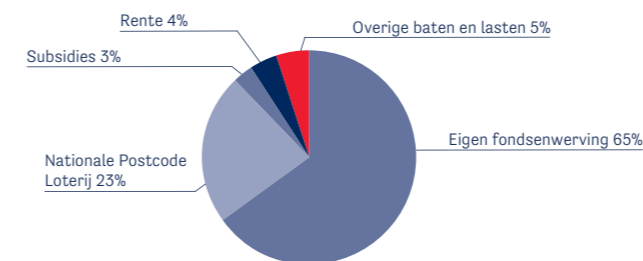
Financiën en risicobeheer

Financieel resultaat 2014

De totale inkomsten zijn met € 2.189.000 ruim € 114.000 hoger dan geraamd. Hogere baten uit eigen fondsenwerving en meer overige baten zijn de belangrijkste oorzaken. De totale bestedingen komen nagenoeg overeen met de begroting (€ 8.000 hoger). Meest opvallend hierbij is de verschuiving binnen de bestedingen aan de doelstellingen; er is € 85.000 meer dan begroot besteed aan gebiedsbescherming, terwijl de

bestedingen voor bevorderen van de belangstelling € 77.000 lager uitvallen.

Uiteindelijk resulteert een negatief resultaat van -/- € 160.000 (begroot -/- € 267.000). De kosten gemaakt in 2014 en gedekt uit het Bestemmingsfonds Nieuwe Afsluitdijk- de Vismigratierivier bedragen € 177.000 waardoor er per saldo € 17.000 aan de reserves wordt toegevoegd.

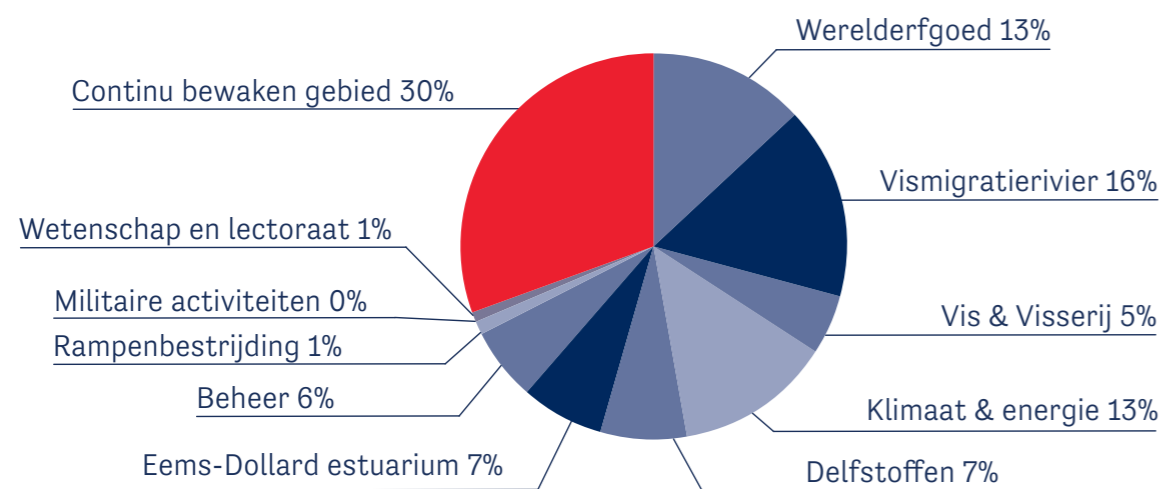
Baten 2014

Eigen fondsenwerving	1.414.548	65%
National Postcode Loterij	500.000	23%
Subsidies	64.760	3%
Rente	94.914	4%
Overige baten en lasten	114.908	5%
TOTAAL	2.189.130	100%

Lasten 2014

Besteed aan gebiedsbescherming	1.196.592	51%
Besteed aan bevorderen belangstelling	684.000	29%
Kosten Eigen Fondsenwerving	267.313	11%
Kosten Beheer en Administratie	201.174	9%
TOTAAL	2.349.079	100%

Er is in 2014 een exploitatietekort van € 159.949 gerealiseerd. Begroot was een exploitatietekort van € 267.100.

Activiteiten gebiedsbescherming

Werelderfgoed	152.255	13%
Vismigratierivier	194.852	16%
Vis & Visserij	60.057	5%
Klimaat & energie	157.999	13%
Delfstoffen	89.000	7%
Eems-Dollard estuarium	78.409	7%
Beheer	69.829	6%
Rampenbestrijding	17.094	1%
Militaire activiteiten	2.059	0%
Wetenschap en lectoraat	16.767	1%
Continu bewaken gebied	358.269	30%
TOTAAL	1.196.592	100%

Kengetallen

Met kengetallen kunnen we onze financiële prestaties vergelijken met die van andere goededoelenorganisaties en bewaken we ook over een reeks van jaren de ontwikkeling van deze prestaties. Wij noemen de volgende prestatiegebieden en onze onder normale omstandigheden geldende streefniveaus op lange termijn:

- Kosten besteding aan de doelstelling (bestedingsratio's) (>80% van de totale lasten)
- Kosten eigen fondsenwerving (<20% van de baten eigen fondsenwerving)
- Kosten beheer en administratie (<10% van de totale lasten)

Uit de cijfers blijkt dat we in 2014 goed aan die streefniveaus voldoen.

	2014	2014 begroot	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Bestedingspercentage baten								
Besteed aan de doelstellingen	85,9%	90,2%	45,2%	80,9%	84,0%	89,7%	74,7%	76,7%
Totale baten								
Bestedingspercentage lasten								
Besteed aan de doelstellingen	80,1%	79,9%	80,8%	79,3%	80,2%	78,8%	78,2%	77,3%
Totale lasten								
Fondsenwervingskosten % (CBF norm 25%)								
Kosten eigen fondsenwerving	18,9%	19,8%	17,5%	16,8%	17,6%	21,3%	20,2%	19,1%
Baten eigen fondsenwerving								
Beheer en administratie								
Kosten beheer en administratie	8,6%	8,7%	8,8%	10,3%	9,8%	8,8%	9,2%	10,3%
Totale lasten								

Noot

In verband met de extra bijdrage van de Nationale Postcode Loterij zijn de totale baten in 2013 ruim 2 miljoen hoger dan andere jaren. Hierdoor valt het bestedingspercentage baten veel lager uit. Exclusief deze bijdrage zou het uitkomen op 88,5%.

Financieel beleid 2014

Algemeen

De Waddenvereniging heeft geen winstoogmerk. Financiële soliditeit is wel een voorwaarde voor ons functioneren maar niet het doel ervan. Een structureel sluitende meerjarenbegroting is een belangrijke pijler in ons financieel beleid. Als er ruimte is om extra middelen in te zetten dan doen we dat snel maar uiteraard wel verantwoord en altijd in het licht van onze doelstellingen. Jaarlijks wordt via de jaarbegroting en het jaarplan vastgesteld hoeveel budget er binnen de vereniging beschikbaar is voor het realiseren van de jaardoelen. Per vier maanden worden de actuele financiële resultaten gevolgd en wordt er waar nodig bijgestuurd. Per kalenderjaar wordt de jaarrekening vastgesteld door het bestuur en gecontroleerd door de externe accountant. In de Algemene Ledenvergadering wordt de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd. De ledenraad adviseert hierbij het bestuur en de Algemene Ledenvergadering.

Beleid ten aanzien van reserves

De financiële positie van de Waddenvereniging is goed. De reserves geven een goede buffer voor de toekomst en geven ons ook na 2014 de ruimte voor de geplande extra inzet van middelen voor onze doelen.

Reserves kunnen ontstaan door meevallers en overschotten, maar het aanhouden van die middelen moet altijd gerechtvaardigd worden vanuit de doelstellingen van de vereniging.

Het bestuur heeft bij de vaststelling van de jaarrekening eenerschikking van de reserves doorgevoerd, samenhangend met de keuzes in het meerjarenbeleidsplan. Dit op basis van de volgende uitgangspunten:

1. De bestemmingsreserve ‘Versterking kennispositie: Lectoraat’ kan vrijvallen voor nieuw beleid omdat de komende jaren de dekking van deze kosten gebeurt door bijdragen van twee hogescholen (Stenden en Hanze Hogeschool).

2. De reserve voor de jubileumcampagne 2015 wordt versterkt tot € 190.000.

3. De reserve ‘Versteviging financiële onafhankelijkheid: Bron van inkomsten’ wordt voor € 900.000 omgezet in een Huisvestingsreserve. In het verleden is de boekwinst op de verkoop van de panden aan de Voorstraat te Harlingen als reserve voor een ‘bron van inkomsten’ ingesteld om met de rentebaten daarvan huisvestingskosten te dekken die de Vereniging tot dan niet had. Daarnaast zijn jaarlijks overschotten aan deze

reserve toegevoegd omdat deze als sluitpost diende. Wij hebben berekend dat voor het doel van dekking van huisvestingslasten een reserve van € 900.000 voldoende renteopbrengsten geeft voor de komende jaren. De naam ‘huisvestingsreserve’ geeft de herkomst en inzet van deze middelen duidelijker aan.

4. De ‘Continuïteitsreserve’ is bedoeld als buffer voor het opvangen van risico’s en tegenvallers en moet in uitzonderlijke situaties een doorstart of zorgvuldige afbouw mogelijk maken. In relatie tot de risico’s is geraamd dat een voorziening van € 1.500.000 hiervoor toereikend is. Hierbij is ook rekening gehouden met het feit dat de ‘Huisvestingsreserve’ in dergelijke situaties ook als buffer dient. De ‘Continuïteitsreserve’ komt met de genoemde € 1.500.000 op circa 1 keer de jaarlijkse (vaste) organisatiekosten. Dit blijft ruim binnen het maximum dat volgens de CBF regels is toegestaan (1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie).

5. Na de herschikking resteert een bedrag van € 764.557 dat beschikbaar is voor de uitvoering van specifieke thema’s uit het meerjarenbeleidsplan. Het gaat daarbij om drie belangrijke opgaves voor de vereniging in de komende jaren die nodig zijn om zaken als beter beheer in het gebied, verbetering van visbestanden en behoud van rust en ruimte te kunnen waarmaken. Allereerst wil de organisatie investeren in een frisse, actieve organisatie waar je bij wilt horen en die zo 50.000 mensen als ambassadeur van het Werelderfgoed verbindt. Dat zijn mensen die lid worden van de vereniging, die bijdragen aan projecten en/of vrijwillig tijd stoppen in behoud en verbetering van het Werelderfgoed. Ten tweede wil de organisatie meer projectmatig (en wellicht programmatisch) werken, waarbij ook een groter deel van de inkomsten meer projectgebonden geworven wordt. Ten derde wil de organisatie de expertise in haar huis en het netwerk versterken die nodig is voor de Waddenwatch functie. Het gaat er hierbij om dat we voldoende kennis hebben om toekomstige ontwikkelingen in het gebied te toetsen op consequenties voor rust, ruimte en natuur. De bestedingen van deze bestemmingsreserve worden jaarlijks in de begroting verwerkt.

Beleid ten aanzien van beleggingen

De vereniging belegt niet in aandelen. Conform het beleggingsstatuut van de vereniging worden beleggingsrisico’s op twee manieren vermeden. Allereerst kiezen wij ervoor om ons geld alleen toe te vertrouwen aan de zogenaamde systeembanken en risicomijdende banken die zich focussen op duurzame ontwikkeling. Ten tweede beperken we het wegzetten van middelen tot veilige vormen zoals in deposito’s, zodanig dat deze

Rendement per jaar op uitgezette gelden over de afgelopen 5 jaar

	2014	2013	2012	2011	2010
Rentebaten	94.914	91.104	92.213	93.933	78.620
Gemiddeld rendement op jaarbasis	2,0%	2,3%	3,0%	2,9%	2,3%

beschikbaar zijn als we ze weer inzetten voor de doelstelling. Als uitgangspunt wordt gebruikt dat twee derde van deze middelen worden ondergebracht bij ‘first rating’ banken om veiligheidsredenen en één derde bij banken met uitgesproken herkenbaar groen en duurzaam profiel.

Beleid ten aanzien van beheersing risico’s

Het beheersen van risico’s begint met het onderkennen van het bestaan van bedreigingen die er zijn waardoor ons werk niet, niet voldoende of niet correct kan worden uitgevoerd. Het gaat dan om operationele risico’s, financiële risico’s en reputatierisico’s.

Operationele risico’s

Operationele risico’s zijn er in verschillende vormen. Met beleidsbeïnvloeding als een van onze primaire taken is het werk goeddeels afhankelijk van ontwikkelingen in de buitenwereld. Veranderingen in de publieke opinie, in de politiek, in wetenschappelijke inzichten of in de regionale context van partners met wie veel wordt samengewerkt, vinden grotendeels plaats buiten onze invloedssfeer. Deze kunnen echter grote weerslag hebben op ons werk, onze operationele slagkracht en de mate waarin wij onze doelen kunnen realiseren.

Om deze risico’s te beheersen, wordt geïnvesteerd (in geld en in capaciteit) in de deskundigheid van de medewerkers en in het beheer van een omvangrijk relatienetwerk. Het gaat om relaties die vaak over lange periodes lopen.

Ook intern zijn er operationele risico’s, namelijk op het vlak van de continuïteit van het team medewerkers en van de benodigde ondersteunende diensten en middelen. Te denken valt aan ziekteverzuim, brandveiligheid en de dreiging van uitval en schade aan computersystemen en -bestanden. Om deze risico’s te beheersen worden enkele ondersteunende diensten niet intern verzorgd, maar uitbesteed aan specialisten.

Financiële risico’s

Financiële risico’s vormen een tweede categorie risico’s. In de beheersing van de uitgaven speelt de relatieve invloed van externe ontwikkelingen een grote rol. Een voorbeeld is de raming van kosten voor te voeren procedures: als door vertraging de kosten pas in een later jaar worden gemaakt, is dat een onverwachte belasting van de begroting van dat jaar. Mede uit oogpunt van risicobeheersing is daarom geïnvesteerd in de verzorging van goede viermaandelijke rapportages met managementinformatie per thema.

In de groei en beheersing van de inkomsten gaat het enerzijds om het professionaliseren van de fondsenwerving en anderzijds om het beheer van belangrijke relaties. Onze samenwerking met de Nationale Postcode Loterij is een belangrijke steun voor de onafhankelijke positie van de vereniging. De jaarlijkse bijdrage stelt de Waddenvereniging al jaren in staat een van overheidssubsidies onafhankelijke positie in te nemen. De Nationale Postcode Loterij volgt de vereniging op een kritisch opbouwende manier. Daarvoor heeft de vereniging veel waardering. Het verantwoord en gericht inzetten van de opgebouwde reserves ten behoeve van de doelstellingen is een maatregel die voortvloeit uit de samenwerking met de Nationale Postcode Loterij.

Reputatierisico’s

Reputatierisico’s zijn de derde en minst tastbare categorie van risico’s. Het vertrouwen dat de samenleving in het werk van de Waddenvereniging stelt, is ons grootste kapitaal. Tegelijk is dat vertrouwen ook het meest vluchtige kapitaal. Een goede reputatie is een belangrijke buffer: hetzelfde incident leidt dan eerder tot een kras op het blazoen dan tot een forse deuk. In die zin is reputatiemanagement een instrument van risicobeheersing. ‘Goed Bestuur’ en investeren in de competenties van de medewerkers en ons netwerk zorgt er voor dat signalen uit het veld en (sociale) media tijdig worden opgevangen.

Samenvatting 2014

De Waddenvereniging is een vereniging van wadliefhebbers die behoudt, aanjaagt, gidst en verbindt. We houden constant de ontwikkelingen in het gebied in de gaten. Op die manier kunnen we snel inspringen op momenten wanneer rust, ruimte en ruige natuur van het waddegebied bedreigd worden. Niet gehinderd door andere belangen, laten we onze tanden zien als het echt moet.

Behouden

De Waddenvereniging zet zich in voor het behoud van kernwaarden als rust, ruimte en dynamische natuur.

In 2014 betekende dit een afweging maken tussen de noodzaak van meer **windenergie** en behoud van het open waddenlandschap. In een extra ledenvergadering is ons standpunt herijkt. De plannen van een windmolenpark vlak voor de kust voor Ameland en Schiermonnikoog zijn gekeerd en wij steunen het breedgedragen plan van Fryslân foar de Wyn.

Ook delfstoffenwinning past niet in ons Werelderfgoed. Zo is onvoorspelbaar wat de gevolgen zijn bij **zoutwinning** onder de Waddenzee. Via politieke lobby, met publieksacties en langs juridisch weg, heeft de Waddenvereniging zich tegen zoutwinning verzet en het proces vertraagd. Desondanks heeft de staatssecretaris van Economische Zaken toestemming verleend. De juridische strijd is nog niet verloren en wordt in 2015 voortgezet. Evenals bij zoutwinning vreest men bodemdaling door **gaswinning** in het waddegebied. Nu zijn er ook plannen voor gaswinning bij Terschelling en Schiermonnikoog. De Waddenvereniging volgt de ontwikkelingen op de voet.

Aanjagen

De Waddenvereniging streeft naar een rijkere Waddenzee door aan concrete voorbeeldprojecten te werken.

Dé grote winst van 2014 is het besluit over de daadwerkelijke komst van de **vismigratierivier**. Dit project is de inspiratie voor nog meer herstel van de natuurlijke processen in het waddegebied. De lancering van de website waddenzeevismonitor.nl heeft de slechte visstand van de Waddenzee landelijk onder de aandacht gebracht. Inzet voor de **verduurzaming** van de waddevisserij heeft onder andere geresulteerd in een convenant met de garnalenvissers. Inzake de **Eemsproblematiek** hebben we na jaren lobbyen van het Rijk een toezegging gekregen om procedures voor grote investeringsvoorstellen voor natuurherstel te starten. De Waddenvereniging is een van de natuurorganisaties die aan **natuurlijke klimaatbuffers** zoals

zeegras, werken om Nederland veiliger en mooier te maken. Het project zeegrasherstel is medio 2014 succesvol afgerond en het uitvoerende deel is overgedragen aan Natuurmonumenten. Er wordt toegewerkt naar een grootschalig langjarig project, waar de Waddenvereniging op de achtergrond bij betrokken blijft.

Gidsen

De Waddenvereniging laat weer meer mensen kennismaken met het Werelderfgoed Waddenzee en verhoogt daarmee de belangstelling voor de universele waarden van de Waddenzee.

De succesvolle **Werelderfgoedexcursies** zijn voortgezet. Dankzij enthousiaste vrijwilligers zijn wederom duizenden mensen mee het wad op genomen, er zijn speciale Werelderfgoedgidsen opgeleid en programma's ontwikkeld voor leerlingen van de basisschool. De samenwerking met andere educatieve en natuurorganisaties zijn geïntensiveerd: gezamenlijk wordt naar alternatieve financiering gezocht om de **educatieve activiteiten** in het waddegebied te kunnen uitbouwen.

Verbinden

De Waddenvereniging wil meer mensen aan haar doelstellingen binden.

Daarom is een onderzoek gestart naar onze **merkidentiteit**, dit ter onderscheiding van andere natuurorganisaties. Kernwaarden en -kwaliteiten zijn in kaart gebracht. Om ons te profileren is voor **prioriteitsprojecten** gekozen als Vismigratierivier, Holwerd aan Zee, Klas&Wad, windenergie, zoutwinning en het Werelderfgoed. Al in 2014 is het gelukt voor enkele van deze projecten uitgebreid in de landelijke media te komen, waardoor het draagvlak voor ons werk nationaal is vergroot. Projectgerichte marketingacties als de Jubileum Visserstrui en de 'Goed Zout-actie' hebben de band met onze leden versterkt.

Alhoewel het aantal leden is gedaald, zijn opmerkelijke resultaten geboekt bij verzoeken om financiële steun bij leden en donateurs waardoor de inkomsten hoger zijn dan begroot. De tijdens de Werelderfgoedweken gestarte succesvolle samenwerking met waddenondernemers is uitgebreid met de oprichting van de Club500. De positieve reacties zijn een goede opmaat naar het Jubileumjaar 2015, waarin we nog meer liefhebbers van het wadden aan ons willen binden. We gaan dat in dit jubileum jaar voor 50.000 ambassadeurs!

Vooruitblik 2015

In 2015 bestaat de Waddenvereniging 50 jaar. Is er veel veranderd in die tijd? Wanneer je een willekeurige tekst leest uit een van de Waddenbulletins uit de beginjaren van de Waddenvereniging, zijn die soms nog beangstigend actueel. Toch is er mede dankzij de Waddenvereniging een grote omslag gemaakt. Van potentiële landbouwlocatie is de Waddenzee uitgegroeid tot Werelderfgoed.

Vijftig jaar geleden hadden we het vooral over bedreigingen, nu praten we ook over kansen voor verbetering, en hoe we zoveel mogelijk mensen kunnen betrekken bij het bijzondere van dit gebied. Dat zien we ook terug in onze plannen voor 2015. Enerzijds maken we ons sterk tegen plannen die de rust, ruimte en dynamische natuur bedreigen. Anderzijds maken we steeds meer werk van het verrijken van het gebied en het versterken van educatie over de waarden van het Werelderfgoed.

Het jubileum in 2015 schept kansen om met mensen in het waddengebied en wadliefhebbers in heel Nederland, stil te staan bij het succes van de Waddenvereniging voor erkenning van het waddengebied. We bedanken alle mensen die ons gesteund hebben en hopen juist in dit feestelijke jaar nieuwe mensen aan ons te binden.

Het hele jaar door organiseren wij allerlei activiteiten in het gebied. Ook bieden we een aantal prachtige jubileumproducten aan.

- Deel je herinneringen aan de Waddenvereniging met ons via ons digitale fotoalbum op onze website. Bestel de originele Jubileum Visserstrui en ondersteun met je aankoop meteen de Vismigratierivier.
- Lees het schitterende jubileumboek De kleuren van het wad. Van bedreigde zee tot Werelderfgoed, geschreven door de bekende NRC-journalist en schrijver Kester Freriks.
- Bezoek de reizende theatervoorstelling The Origin of Stillness, een bijzondere voorstelling van BUOG die vanaf 2015 tot 2017 langs het wad gaat reizen van Den Helder tot Esjberg.
- Vier onze verjaardag mee op 16 en 17 oktober met een boeiend symposium in Harlingen.

Bezoek onze website voor een volledig overzicht. We hopen u bij een van onze activiteiten te ontmoeten. Want, zoals we ook al schreven in het voorwoord: we kunnen het Werelderfgoed Waddenzee alleen behouden met mensen die - net als wij - van de Waddenzee zijn gaan houden.

Begroting 2015

Alle bedragen zijn in euro's

	Begroting 2015		Begroting 2014	
Baten				
Baten uit eigen fondsenwerving	1.395.000	66,1%	1.345.000	64,8%
Baten uit acties derden	500.000	23,7%	500.000	24,1%
Subsidies overheden	40.000	1,9%	70.000	3,4%
Rente baten	95.000	4,5%	95.000	4,6%
Overige baten	80.000	3,8%	65.000	3,1%
Som der baten	2.110.000	100,0%	2.075.000	100,0%
Lasten				
Besteed aan de doelstelling				
Gebiedsbescherming	860.287		1.110.616	
Bevorderen van de belangstelling	1.228.814		761.310	
	2.089.101	81,8%	1.871.927	79,9%
Werving baten				
Kosten eigen fondsenwerving	20,9%	291.769	11,4%	19,8%
Beheer en administratie				
Kosten beheer en administratie		172.495	6,8%	
Som der lasten	2.553.365	100,0%	2.342.100	100,0%
Resultaat	-443.365		-267.100	
Bestemmingsfonds Vismigratierivier (VMR)				
Mutatie bestemmingsfonds VMR		140.000		166.700
Resultaat na overheveling bestemmingsfonds VMR	-303.365		-100.400	

Financieel verslag

I. Balans per 31 december 2014

Na resultaat verwerking

Alle bedragen zijn in euro's

	31 december 2014	31 december 2013
Activa		
Materiële vaste activa	47.499	66.814
Financiële vaste activa	1.000.000	1.000.000
	<u>1.047.499</u>	<u>1.066.814</u>
Vorraden	13.700	13.000
Vorderingen en overlopende activa	894.183	1.105.126
Liquide middelen	3.800.245	3.756.729
	<u>4.708.128</u>	<u>4.874.855</u>
TOTAAL ACTIVA	<u>5.755.627</u>	<u>5.941.669</u>
Passiva		
Reserves en fondsen		
Reserves	3.427.357	3.409.897
Fondsen	1.780.412	1.957.821
	<u>5.207.769</u>	<u>5.367.718</u>
Kortlopende schulden	547.858	573.951
TOTAAL PASSIVA	<u>5.755.627</u>	<u>5.941.669</u>

II. Staat van baten en lasten

Alle bedragen zijn in euro's

	2014 werkelijk	2014 begroot	2013 werkelijk
Baten			
Baten uit eigen fondsenwerving			
Contributies en donaties	1.225.077	1.190.000	1.206.881
Nalatenschappen	155.104	150.000	189.444
Verkoop goederen	34.367	5.000	19.967
	1.414.548	1.345.000	1.416.292
Baten uit acties van derden			
Nationale Postcode Loterij (reguliere bijdrage)	500.000	500.000	500.000
Nationale Postcode Loterij (extra trekking)	0	0	2.070.000
	500.000	500.000	2.570.000
Subsidies van overheden	64.760	70.000	13.008
Rentebaten	94.914	95.000	91.104
Overige baten en lasten	114.908	65.000	134.743
TOTAAL BATEN	2.189.130	2.075.000	4.225.147

Alle bedragen zijn in euro's

	2014 werkelijk	2014 begroot	2013 werkelijk
Lasten			
Bestedingen aan de doelstellingen			
Gebiedsbescherming	1.196.592	1.110.616	1.289.095
Bevorderen van de belangstelling	684.000	761.311	618.766
	1.880.592	1.871.927	1.907.861
Kosten eigen fondsenwerving	267.313	265.816	247.527
Kosten van beheer en administratie	201.174	204.357	207.020
TOTAAL LASTEN	2.349.079	2.342.100	2.362.408
RESULTAAT	-159.949	-267.100	1.862.739
Resultaatbestemming			
Toevoeging/onttrekking aan: FONDSSEN			
Bestemmingsfonds			
Nieuwe Afsluitdijk- de Vismigratierivier	177.409	166.700	-1.957.821
RESTEREND SALDO	17.460	-100.400	-95.082
Toevoeging/onttrekking aan: RESERVES			
Reserves			
Lectoraat	-32.300	-40.000	-46.860
Verjonging	0	0	-9.300
Campagne Wereld Erfgoed	-15.900	-20.000	-28.700
Campagne Jubileum	-27.800	-20.000	125.000
Bron van inkomsten	93.460	-20.400	-222
Continuïteitsreserve	0	0	-135.000
	17.460	-100.400	-95.082

De bestemming van het resultaat in 2014 is conform het besluit van het bestuur uitgevoerd.

III. Kasstroomoverzicht

Alle bedragen zijn in euro's

	2014	2013
Overschot baten en lasten	-159.949	1.862.739
Afschrijvingen	23.513	18.592
<i>Mutaties in werkkapitaal:</i>		
Kortlopende vorderingen	210.943	-353.855
Kortlopende schulden	-26.093	74.913
Mutatie voorraden	-700	15.956
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten:</i>	47.714	1.618.345
Investeringsactiviteiten		
Investeringen in materiële vaste activa	4.198	23.002
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten:</i>	-4.198	-23.002
Mutatie geldmiddelen	43.516	1.595.343
Geldmiddelen		
Per 1 januari	3.756.729	2.161.386
Per 31 december	3.800.245	3.756.729
Mutatie geldmiddelen	43.516	1.595.343

IV. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Deze jaarrekening is opgesteld conform Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Doel van deze richtlijn is ervoor te zorgen dat een heldere en transparante verslaggeving wordt verschaft zodat het publiek erop kan vertrouwen dat deze verslaggeving een correcte weergave is van zowel de werving als de besteding van middelen. Naleving van deze richtlijn is één van de voorwaarden voor het verkrijgen van het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving.

De jaarrekening is opgesteld op basis van continuïteit.

Grondslagen waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van de aanschafwaarde verminderd met de lineaire afschrijving, gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Tenzij anders vermeld worden de financiële vaste activa gewaardeerd tegen reële waarde. De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs. Vorderingen, overlopende activa, schulden en overlopende passiva worden gewaardeerd tegen reële waarde. Indien nodig vindt afwaardering plaats wegens incurantheid of oninbaarheid.

De Waddenvereniging kent een continuïteitsreserve en bestemmingsreserves. De continuïteitsreserve is door het bestuur vastgesteld op 1x de vaste jaarlasten, hetgeen ruim binnen de (maximum)norm is van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Deze reserve geeft de vereniging bij grote tegenslagen de tijd zich op zorgvuldige wijze aan te passen aan de dan ontstane situatie. Voor de overige (bestemmings-)reserves heeft het bestuur op basis van de strategische doelstellingen van de vereniging de bestemmingen bepaald.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Grondslagen bepaling van het resultaat

Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Voor erfstellingen en legaten die nog niet op de balansdatum zijn afgewikkeld, wordt de waarde op nihil gesteld, zolang de verwachte hoogte van de netto-uitkering niet of onvoldoende betrouwbaar kan worden geschat. De waarde van erfstellingen en legaten, belast met een zogenaamde vruchtgebruik, wordt op nihil gesteld. Dit kan om materiële bedragen gaan.

De lasten van 2014 worden bij de kostentoe rekening onderverdeeld in vier categorieën van activiteiten (bestemmingen):

1. lasten gebiedsbescherming
2. lasten bevorderen van de belangstelling
3. lasten werving baten
4. lasten beheer en administratie

In de eerste plaats worden voor zover mogelijk de directe kosten toegerekend aan één van deze categorieën.

De lasten die niet rechtstreeks kunnen worden toegerekend (kosten personeel, huisvesting, kantoor, algemeen en afschrijvingen) worden toebedeeld op basis van de daadwerkelijk bestede uren van het personeel aan de activiteiten, zoals blijkt uit de systematische urenregistratie. Het gaat hierbij om de volgende percentages in 2014:

1. lasten gebiedsbescherming	58%
2. lasten bevorderen van de belangstelling	24%
3. lasten werving baten	6%
4. lasten beheer en administratie	12%

Pensioenen

Medewerkers van de Waddenvereniging nemen deel aan een pensioenregeling op basis van middelloonregeling. Deze heeft het karakter van een premierregeling. De Waddenvereniging heeft bij een onverhoopt dekkingstekort van het pensioenfonds geen verplichting tot aanvullende stortingen, anders dan via hogere toekomstige premies.

V. Toelichting op afzonderlijke balansposten van de jaarrekening 2014

Alle bedragen zijn in euro's

MATERIELE VASTE ACTIVA VOOR DE BEDRIJFSVOERING

Het verloop is als volgt:

	Gebouwen	Inventaris	Computer-inventaris	Totaal
Waarde op 1 januari 2014	35.549	14.154	17.111	66.814
Investeringen	0	4.198	0	4.198
Afschrijvingen	-11.213	-5.117	-7.183	-23.513
Waarde op 31 december 2014	24.336	13.235	9.928	47.499

Specificatie	Afschrijving in procenten	Aanschaf waarde	Cumulatieve afschrijving
Gebouwen	10-20%	122.447	98.111
Inventaris	20-33%	25.888	12.653
Computerinventaris	33%	21.740	11.812

De vereniging is gevestigd in een huurpand aan de Droogstraat 3 te Harlingen.

Alle bedragen zijn in euro's

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De specificatie luidt per einde boekjaar:

	2014	2013
Overige vorderingen	1.000.000	1.000.000

Eind 2014 staat er 1.000.000 vast op een termijndeposito tot 3 maart 2020. De jaarrente is 4,25%.

VOORRADEN

De specificatie luidt per einde boekjaar:

	2014	2013
Voorraad benodigd voor de bedrijfsvoering		
Voorraad kantoorartikelen (geschat)	2.000	2.000
Voorraad beschikbaar voor de doelstelling		
Voorraad merchandise	11.700	11.000
Totaal	13.700	13.000

De voorraden zijn gewaardeerd tegen de inkoopwaarde. De voorziening voor incurante voorraden is op nihil gesteld.

Alle bedragen zijn in euro's

VORDERINGEN

De specificatie luidt per einde boekjaar:

	2014	2013
Te ontvangen bijdrage Nationale Postcode Loterij	500.000	500.000
Te ontvangen subsidies	46.669	3.077
Te ontvangen uitkeringen uit nalatenschappen	113.000	228.027
Te ontvangen van debiteuren	16.057	81.090
Te ontvangen rente	87.695	82.391
Vooruitbetaalde pensioenpremie	0	137.338
Overige vorderingen en vooruitbetaalde bedragen	130.762	73.203
Totaal	894.183	1.105.126

De opgenomen vordering nalatenschappen is gesaldeerd met de te verwachten successierechten welke hierover verschuldigd zijn.
De vorderingen hebben een looptijd korter dan één jaar.

Alle bedragen zijn in euro's

LIQUIDE MIDDELEN

De specificatie luidt per einde boekjaar:

	2014	2013
Tegoeden bij banken	3.800.031	3.756.668
Contanten	214	61
Totaal	3.800.245	3.756.729

De tegoeden staan op direct opvraagbare (spaar)rekeningen.
Voor een bedrag van 1.222.000 is er een opnamebeperking, waarbij jaarlijks 25% van het hoogste saldo zonder boete opgenomen kan worden.

Alle bedragen zijn in euro's

RESERVES

	Bestemmingsreserves				Continuïteitsreserve	TOTAAL
	Versterking van de kennispositie	Verbreding van maatschappelijke steun aan het gebied		Versteving financiële onafhankelijkheid		
Stand per 31 december 2013	136.900	88.700	125.000	906.797	2.152.500	3.409.897
<i>Mutaties resultaat bestemming</i>						
1. Toevoeging/afnamen via resultaatbestemming	-32.300	-15.900	-27.800	93.460		17.460
Stand na resultaatbestemming 2014	104.600	72.800	97.200	1.000.257	0	3.427.357
2. Herbeschikking reserves	-104.600		92.800	-100.257	764.557	0
Stand per 31 december 2014	0	72.800	190.000	900.000*	764.557	3.427.357

* Huisvestingsreserve

In het verloop van de reserves over en per ultimo 2014 zijn verwerkt:

1. De bestemming van het resultaat 2014
2. De herschikking van de reserves in relatie tot het meerjarenbeleidsplan 2015-2019

1 Het resultaat 2014 is voor wat betreft specifieke verkrijgingen en bestedingen over 2014 ten gunste en ten laste van de betreffende specifieke bestemmingsreserves gebracht. Het per saldo resterende bedrag van (voordelig) € 93.460 komt als sluitpost net als voorgaande jaren ten gunste van de bestemmingsreserve 'Versteving financiële onafhankelijkheid: Bron van inkomsten'.

2 Bij de vaststelling van de jaarrekening wordt een herschikking van de reserves verwerkt. Dit hangt samen met de keuzes in het meerjarenbeleidsplan. Belangrijke uitgangspunten bij de herschikking zijn:

- a. De bestemmingsreserve 'Versterking kennispositie: Lectoraat' kan vrijvallen voor nieuw beleid omdat de komende jaren de dekking van deze kosten gebeurt door bijdragen van twee Hogescholen (Stenden en Hanze Hogeschool).
- b. Aan de reserve voor dekking van de kosten van de Jubileumcampagne wordt € 92.800 toegevoegd zodat hiervoor in 2015 € 190.000 (extra) beschikbaar is.
- c. De reserve 'Versteving financiële onafhankelijkheid: Bron van inkomsten' wordt voor € 900.000 omgezet in een Huisvestingsreserve. In het verleden is de boekwinst op

de verkoop van de panden aan de Voorstraat te Harlingen als reserve voor een 'bron van inkomsten' ingesteld om met de rentebaten daarvan huisvestingskosten te dekken die de Vereniging tot dan niet had. Daarnaast zijn jaarlijks overschotten aan deze reserve toegevoegd omdat deze als sluitpost diende. Wij hebben berekend dat een reserve van € 900.000 voldoende renteopbrengsten geeft voor dekking van huisvestingslasten in de komende jaren.

- d. De 'Continuïteitsreserve' is bedoeld als buffer voor het opvangen van risico's en tegenvallers en moet in uitzonderlijke situaties een doorstart of zorgvuldige afbouw mogelijk maken. In relatie tot de risico's is geraamd dat een voorziening van € 1.500.000 hiervoor toereikend is. Hierbij is ook rekening gehouden met het feit dat de 'Huisvestingsreserve' in dergelijke situaties ook als buffer dient. De 'Continuïteitsreserve' komt met de genoemde € 1.500.000 op circa 1 keer de jaarlijkse (vaste) organisatiekosten. Dit blijft ruim binnen het maximum dat volgens de CBF regels is toegestaan (1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie).
- e. Na de herschikking resteert een bedrag van € 764.557 dat beschikbaar is voor de uitvoering van navolgende thema's uit het meerjarenbeleidsplan 2015-2019:

- ambassadeurs Werelderfgoed
- projectmatig werken
- versterking Waddenwatch

In de jaarlijkse begroting wordt dit geconcretiseerd.

Alle bedragen zijn in euro's

BESTEMMINGSFONDS

Nieuwe Afsluitdijk - en Vismigratierivier

Stand per 31 december 2013		1.957.821
Bij:	oprenting 2014	19.578
Af:	besteding 2014	-196.987

Stand per 31 december 2014		1.780.412
-----------------------------------	--	------------------

In 2013 ontving de Waddenvereniging 2.070.000 van de Nationale Postcode Loterij voor het realiseren van een vis-migratierivier door de Afsluitdijk. Hiermee wordt deze barriere beter passeerbaar voor trekvissen als de aal en de spiering. Deze bijdrage is uit de extra trekking van de Nationale Postcode Loterij van 2012 gedoneerd. De uitgaven in het kader van dit project zullen in de periode 2013 tot en met 2018 geschieden ten laste van dit bestemmingsfonds.

KORTLOPENDE SCHULDEN

De specificatie luidt per einde boekjaar:

	2014	2013
Vooruitontvangen subsidies projecten	11.216	11.786
Vooruitontvangen contributies volgend jaar	5.866	17.989
Crediteuren	213.845	185.149
Niet-opgenomen vakantiedagen en vakantiegeld	85.229	92.743
Af te dragen loonbelasting en sociale premies	33.355	38.539
Netto loon	1.220	4.969
Nog te betalen kosten ledenadministratie	64.464	65.934
Nog te betalen kosten Coalitie Wadden Natuurlijk	89.439	74.130
Diverse schulden	43.224	82.712
	547.858	573.951

Onder de vooruitontvangen bedragen worden de contributieontvangsten van het volgend boekjaar, die ontvangen zijn in het huidige boekjaar, verantwoord.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Rechten

De Waddenvereniging heeft een aantal nalatenschappen aanvaard, waarvan de omvang nog niet betrouwbaar is te schatten. Derhalve zijn deze conform de richtlijnen RJ 650 niet in de jaarrekening opgenomen. Hierbij kan het gaan om materiële bedragen.

Meerjarige financiële verplichtingen

Met ingang van 1 november 2006 wordt het pand aan de Droogstraat 3-5 te Harlingen gehuurd. De huurovereenkomst loopt tot 1 november 2016 en kan vervolgens worden voortgezet voor aansluitende perioden van telkens 5 jaar. De aanvangshuurprijs bedraagt op jaarbasis € 55.000 en wordt jaarlijks geïndexeerd. Over 2015 bedraagt de huur € 64.101. Met ingang van 11 juni 2014 is een leaseverplichting aangegaan met betrekking tot een leaseauto. De maandelijkse termijnen bedragen € 673, de gebruiker betaalt een eigen bijdrage van € 200 per maand. Per 31 december 2014 resteren er 18 leasetermijnen.

VI. Toelichting op staat van baten en lasten

Algemeen

In 2014 sluit de staat van baten en lasten met een negatief saldo van -/- € 159.949. Begroot was een negatief resultaat van -/- € 267.100. Hogere baten uit eigen fondsenwerving en meer overige baten zijn de belangrijkste oorzaken. De totale bestedingen komen nagenoeg overeen met de begroting (€ 8.000 hoger).

In 2013 is er een de bijdrage uit de extra trekking van de Nationale Postcode Loterij voor het project Nieuwe Afsluitdijk-de Vismigratierivier ad € 2.070.00 ontvangen. Deze bijdrage, verstrekt voor een specifiek doel, is ondergebracht in een bestemmingsfonds. Hier worden de gemaakte kosten voor dit project jaarlijks uit bekostigd. De verwachting is dat het project loopt tot 2019. In 2014 zijn de uitgaven ten behoeve van het project € 177.409. Dit bedrag is ten laste van het bestemmingsfonds gebracht.

Hierdoor kan er per saldo € 17.460 aan de reserves worden toegevoegd.

Baten

Baten uit eigen fondsenwerving

De baten uit eigen fondsenwerving vallen in 2014 € 70.000 hoger uit dan begroot. Uit contributies en donaties is € 35.000 meer verkregen (€ 1.225.077 versus begroot € 1.190.000). De baten uit nalatenschappen zijn € 5.000 hoger dan begroot, begroot was € 150.000. De omzet uit verkopen viel € 29.000 hoger uit en komt op een bedrag van € 34.000.

Baten uit acties van derden. Nationale Postcode Loterij

De ongeormerkte bijdrage van de Nationale Postcode Loterij voor 2014 is vastgesteld op € 500.000. Dit bedrag is ook in de begroting meegenomen.

Subsidies van overheden

De opbrengsten uit subsidies bedragen € 65.000. Dit is € 5.000 lager dan de begroting. De subsidieopbrengsten worden genomen naar rato van de voortgang van de werkzaamheden van de subsidiabele projecten. Deze zogenaamde ‘dekking’ wordt per jaar bepaald aan de hand van de voortgangsinformatie uit de betreffende projectadministraties.

Rente baten

De rente inkomsten bedragen nagenoeg € 95.000. Dit is conform begroting.

In de loop van 2010 is er € 1.000.000 vastgezet op een 10-jaars termijndeposito. De jaarrente bedraagt 4,25% en valt ieder jaar in maart vrij. Een bedrag van € 1.222.000 staat op een spaarrekening waarvan jaarlijks 25% boetevrij kan worden opgenomen. De overige liquiditeiten staan op vrij opneembare spaarrekeningen.

Overige baten en lasten

De overige baten zijn € 50.000 hoger dan begroot en komen uit op een totaal van € 115.000. De opbrengsten van vier vrijwilligerswerkgroepen van de Waddenvereniging voor excursies, lezingen en het Waddenwerkweekend bedragen in totaal € 50.000. Daarnaast hebben de Werelderfgoedexcursies ruim € 38.000 opgebracht. In 2014 is er € 13.000 ontvangen voor de bijdrage van de Waddenvereniging aan het Lectoraat Marien Wetland Studies aan twee noordelijke hogescholen. Als overige bate is een bijzondere vrijval van nagenoeg € 14.000 meegenomen, als gevolg van een correctie van de openstaande crediteuren.

Lasten

Besteed aan doelstellingen

In totaal is er € 1.881.000 besteed aan de doelstellingen. Dit is € 9.000 hoger dan begroot. Voor gebiedsbescherming is er bijna € 86.000 meer uitgegeven en komt op een totaal van € 1.196.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aandeel van de uitvoeringskosten toegerekend aan gebiedsbescherming hoger is dan begroot.

De bestede kosten voor het bevorderen van de belangstelling voor het gebied (door middel van educatie en voorlichting) zijn € 77.000 lager dan begroot en komen uit op € 684.000. Dit wordt veroorzaakt doordat het aandeel van de uitvoeringskosten lager is dan in de begroting is opgenomen.

Werving baten

De kosten voor eigen fondsenwerving bedragen ruim € 267.000 en komen daarmee uit conform begroot. Voor de inning van de reguliere contributie bedragen deze kosten € 42.000. Dit is inclusief het direct aan fondsenwerving toegerekende deel van de kosten van uitbesteding van de ledenadministratie, 25% van de totaalfactuur.

Voor speciale wervingsacties is er ruim € 108.000 uitgegeven. Kosten voor advertenties, fondsenwervende materialen en de kosten van merchandise bedragen € 28.000. De toegerekende kosten op basis van de bestede uren bedragen € 89.000.

De totale kosten voor eigen fondsenwerving blijven met 18,9 % van de baten eigen fondsenwerving ruim binnen de door het CBF vastgestelde norm van 25%.

Beheer en administratie

De kosten voor beheer en administratie bedragen € 201.000. Dit is € 3.000 lager dan begroot.

De kosten voor beheer en administratie zijn 8,6 % van de totale lasten.

Alle bedragen zijn in euro's

SPECIFICATIE EN VERDELING KOSTEN NAAR BESTEMMING

Bestemming	2014 werkelijk		2014 totaal		2014 begroting	2013
	Doelstelling	Werving baten	Beheer en adminis- tratie			
	Gebiedsbescherming	Bevorderen van de belangstelling	Eigen fondsenwerving	Kosten beheer en administratie		
Uitbesteed werk	342.926			24.223	367.149	326.935
Publiciteit en communicatie	337.052	178.933			515.985	497.164
Personeelskosten	676.072	274.752	69.989	140.132	1.160.944	1.238.830
Huisvestingskosten	51.500	20.934	5.333	10.675	88.442	92.434
Kantoor- en algemene kosten	112.405	45.697	11.640	23.306	193.049	188.453
Afschrijvingen	13.690	5.565	1.418	2.838	23.510	18.592
Totaal	1.196.592	684.000	267.313	201.174	2.349.079	2.362.408
In procenten	50,9%	29,1%	11,4%	8,6%	100,0%	

Alle bedragen zijn in euro's

PERSONEELSKOSTEN

De personeelkosten zijn als volgt onder te verdelen:

	2014
brutolonen	856.833
werkgeversdeel sociale lasten	145.592
pensioenkosten	104.306
overige personeelskosten	54.212
	1.160.944

Aan het einde van het jaar zijn er 21 medewerkers in dienst (2012: 22). Gemiddeld voor 2014 in full-time equivalenten: 16,6fte (2013: 17,9).

Beloning bestuur

Bestuursleden verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd en hebben recht op een reiskostenvergoeding en vergoeding voor kosten van telefoon e.d.

In 2014 is er € 1.857 aan kostenvergoeding betaald. Er zijn geen voorschotten, leningen of garanties verstrekt aan bestuursleden.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee

VERKLARING BETREFFENDE DE JAARREKENING

Wij hebben de in dit verslag op bladzijde 83 tot en met bladzijde 98 opgenomen jaarrekening 2014 van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee te Harlingen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2014 en de staat van baten en lasten over 2014 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN HET BESTUUR

Het bestuur van de vereniging is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de in Nederland geldende R.J-Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE ACCOUNTANT

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de vereniging gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Alle bedragen zijn in euro's

BEZOLDIGING DIRECTIE

Naam	A. Berkhuisen
Functie	Directeur
DIENSTVERBAND	
Aard (looptijd)	onbepaald
Uren	40
Part-time percentage	100
Periode	1-1/31-12
BEZOLDIGING	
Jaarinkomen	
bruto loon/salaris	75.504
vakantiegeld	5.996
eindejaarsuitkering, 13e/14e maand	-
variabel inkomen	-
Totaal	81.500
SV lasten (wg deel)	8.971
Belastbare vergoedingen/bijtellingen	2.968
Pensioenlasten (wg deel)	7.660
Overige beloningen op termijn	-
Uitkeringen beëindiging dienstverband	-
Totaal bezoldiging 2014	101.099
<i>Totaal bezoldiging 2013</i>	<i>99.363</i>

Het bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt het bestuur de Adviesregeling Beloning Directeuren van Goede Doelen van VFI en de Code Wijffels (zie www.vfi.nl)

Het jaarinkomen van de directie blijft binnen het geldende maximum van € 88.094 volgens de VFI Beloningsregeling. Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar het hoofdstuk Governance in dit jaarverslag.

Aan de directie zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

ORDEEL BETREFFENDE DE JAARREKENING

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee per 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

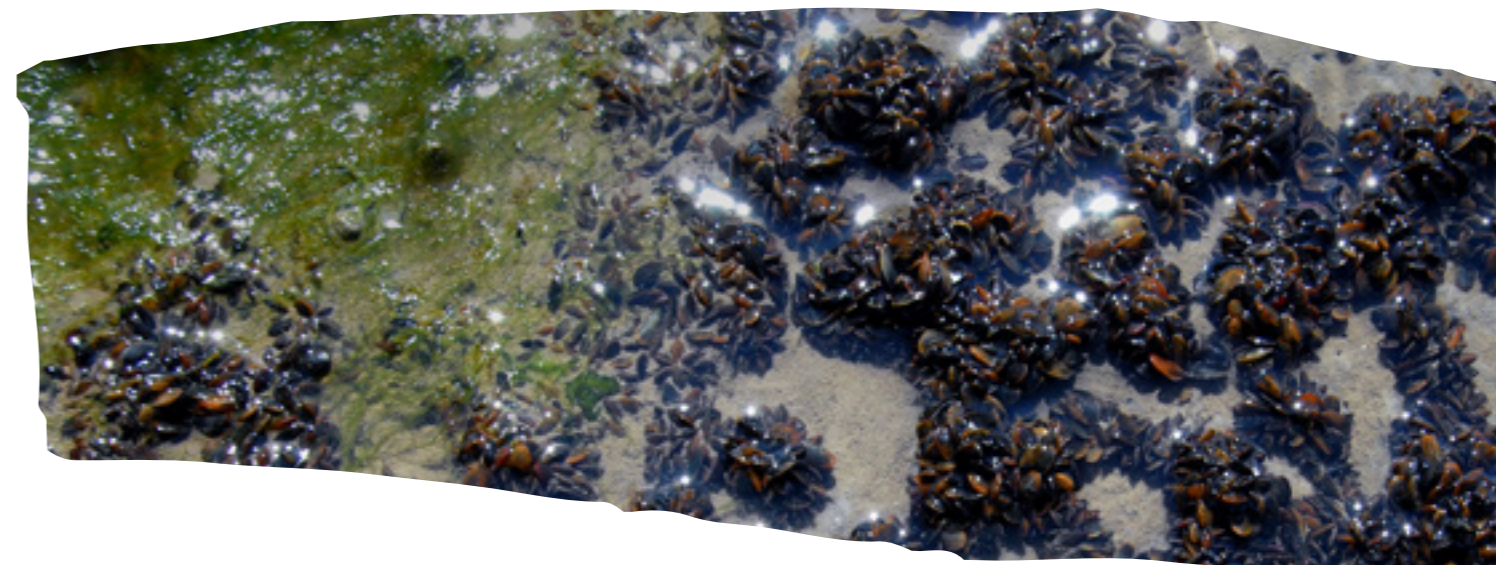
VERKLARING BETREFFENDE HET JAARVERSLAG

Wij vermelden dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen is opgesteld. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Drachten, 24 april 2015

accon avm controlepraktijk B.V.
Namens deze:

w.g. F. Kroon
Registeraccountant

Resultaatbestemming

De bestemming van het resultaat geschiedt conform het besluit van het bestuur. Voorgesteld wordt om, na de onttrekking aan het bestemmingsfonds en de specifieke bestemmingsreserves, het resterende saldo in mindering te brengen op de bestemmingsreserve als 'Bron van inkomsten'. Dit voorstel voor resultaatbestemming is al in deze jaarrekening verwerkt.

Ondertekening

Dit jaarverslag en de jaarrekening zijn per 24 april 2015 opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee. Direct aansluitend worden deze, na goedkeuring door de Algemene Ledenvergadering op 30 mei 2015, door het bestuur conform de statuten geautoriseerd.

Het bestuur,

Alexander de Roo, voorzitter .....

Janette Worm, vice-voorzitter .....

Sietze Haringa, penningmeester .....

Jan Drent, lid .....

Annika van Dijk, lid .....

Harmen van der Hoek, lid .....

Rudolph de Jong, lid .....

Colofon

De Waddenvereniging presenteert haar jaarverslag 2014 online. Een PDF-versie van het jaarverslag van de Waddenvereniging is te downloaden via www.waddenvereniging.nl/jaarverslag2014_download.

Wilt u reageren op het jaarverslag van de Waddenvereniging dan kan dat via info@waddenvereniging.nl.

De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen in de PDF-versie van het jaarverslag.

Redactie

Anne Nippel
Jozanneke Drijver

Vormgeving

Irene van Eerden

Beeldredactie

Jozanneke Drijver
Lidewij Kemme

Fotografie

De foto's en afbeeldingen in dit jaarverslag zijn gemaakt door:

Gerrit Bart Volgers (pagina 103)
Groningenvanboven.nl/Koos Boertjens (pagina 28)
Henk Postma (pagina 1, 3, 4, 8, 9, 17, 19, 24, 25, 26, 32, 33, 35, 43, 49, 52, 55, 56, 59, 60, 62, 64, 66, 69, 70, 78, 80, 82, 84, 92, 96, 97, 101)
Herman Verheij (pagina 6, 11, 29, 35, 39, 41, 42, 44, 46, 48, 51, 57, 68, 90, 92, 93)
Josje Fens (pagina 14)
Marcel van Kammen (pagina 90)
Marieke van Katwijk (pagina 88)
Marjan Veenendaal / Staatsbosbeheer (pagina 96)
Natasha van den Bosch (pagina 16)
NIOZ (pagina 22)
Pim Bijlsma (pagina 1, 27, 91)
Renate de Backere (pagina 12)
Sake Elzinga (pagina 45)
SLeM (pagina 102)
Titus Reith (pagina 37, 65)
Wouter van der Heij (pagina 20)

Beeld uit dit jaarverslag mag alleen worden gebruikt met toestemming van de fotograaf.

Links

Onderstaande links corresponderen met de bijbehorende nummers in de tekst.

Werelderfgoed

1. http://www.waddenvereniging.nl/wv/images/PDF/werelderfgoed/WV_rapport_werelderfgoed2013.pdf
2. <http://www.waddenvereniging.nl/wv/images/PDF/vereniging/2015/PerceptionWaddenSeaHeritageWeeks.pdf>

Vismigratierivier

3. https://www.youtube.com/watch?v=T5_GFgFRjDg
4. InteractievePDFvismigratierivierDEF.pdf
5. www.volkskrant.nl/wetenschap/paling-zalm-en-forel-krijgen-gat-in-afsluitdijk~a3793358/
6. www.nos.nl/artikel/2004906-na-82-jaar-opknopbeurt-voor-de-afsluitdijk.html
7. www.waddenvereniging.nl/wv/images/PDF/vereniging/2015/Interview_BrunoDoedens_WM032014.pdf
8. www.slem.org/projecten/bljevissen/introductie/

Vis en visserij

9. www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/3633397/2014/04/11/Vissen-verdwijnen-uit-de-Waddenzee.dhtml

Klimaat en energie

10. vroegevogels.vara.nl/Fragment.150.0.html?tx_ttnews%5Bttnews%5D=370090&cHash=572784fbde129100689402d-962c76ffb

Delfstoffenwinning

11. vroegevogels.vara.nl/Uitzending.192.0.html?tx_ttnews%5Bttnews%5D=370979&cHash=1adb304fabd580f-2418b4e12148576e6 Vanaf 11.35
12. www.nioz.nl/files/afdelingen/Bibliotheek/NIOZ%20rapporten/nioz-report_2013-8.pdf
13. www.youtube.com/watch?v=WoI6oP_HeqA

Rampenbestrijding en scheepvaartveiligheid

14. www.waddenvereniging.nl/wv/images/PDF/ons_werk/2012/veiligheid%20bieden%20veiligheid%20krijgen.pdf

Communicatie en marketing

15. www.waddenvereniging.nl/?module=overzichten&mid=61&wid=224&item_id=8012
16. www.waddenvereniging.nl/wv/images/PDF/magazine/DEF.%20RONDE%20WADDEN%2003-2014%2016.pdf

Waddenvereniging **jaarverslag 2014**

